

पहिलो परिच्छेद

शोध परिचय

१.१. विषय परिचय

लोक साहित्यको अत्यन्त लोकप्रिय विधाका रूपमा रहेको लोकगीत प्रारम्भिक अवस्थामा मौखिक परम्पराबाट विकसित भएता पनि पछिल्लो समयमा साहित्यिक क्षेत्रमा अतुलनीय योगदान पुऱ्याएको पाइन्छ । विकास क्रमकै आधारमा हेर्ने हो भने विभिन्न फरक-फरक समयमा विकसित भए तापनि लोकगीतको आफ्नै महत्त्व र विशेषता रहेको पाइन्छ । समयको क्रमसगै लोकगीतको विकास क्रममा देखिएका विभिन्न प्रवृत्तिहरूलाई आधार मानी विभिन्न सामयिक खण्डमा विभाजन गरी अध्ययन गर्ने परम्परा रहेको छ । नेपाली लोकगीतको पूर्ण अध्ययन गर्ने हो भने पृष्ठभूमि कालदेखि विकास अनि विस्तार कालका पहिलो, दोस्रो र तेस्रो मोड हुँदै वर्तमानसम्म आइपुगेको छ । विषयगत एवं प्रवृत्तिगत दुवैको दृष्टिले गहन रहेको पृष्ठभूमिकाल सँगै विकासकाल अनि विस्तारकालका विभिन्न चरणहरू पूरा गर्दै उत्तरवर्ती चरणमा नेपाली लोकगीतको विकास द्रुत गतिमा भएको छ । नेपाली लोकगीतहरूले लिएको गति यसको लेखन तथा प्रकाशनमा सङ्ख्यात्मक तथा गुणात्मक दृष्टिले पूर्ववर्ती चरणका तुलनामा उत्तरवर्ती चरण बृहत एवं पृथक रहेको छ । उत्तरवर्ती चरणमा नेपाली लोकगीतहरूको यसप्रकार फैलिएको विस्तृतिको व्यवस्थित अध्ययन हुन सकेको छैन । यसरी पछिल्लो समयमा प्रशस्त रूपमा प्रकाशनमा आएका उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतहरूको सामयिक विवरण प्रस्तुत गर्नु यस शोधकार्यको विषय रहेको छ ।

१.२. समस्या कथन

प्रस्तुत शोधपत्र उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरण मूल समस्यामा केन्द्रित रहेको छ । यस शोध शीर्षकसँग सम्बन्धित समस्याहरू निम्नलिखित रहेका छन् :

- क) लोकगीतको स्वरूप के-कस्तो छ ?
- ख) उत्तरवर्ती नेपाली लोकगीतको विकास के कसरी भएको छ ?
- ग) उत्तरवर्ती चरणमा नेपाली लोकगीतहरू के कति रूपमा प्रकाशित भएका छन् ?

१.३. शोधकार्यको उद्देश्य

माथि उल्लिखित समस्या कथनसँग सम्बन्धित समस्यामा केन्द्रित यस शोधकार्यका निम्न लिखित उद्देश्यहरू रहेका छन्;

- क) लोकगीतकोस्वरूप प्रस्तुत गर्नु;

- ख) उत्तरवर्ती नेपाली लोकगीतको विकासको चर्चा गर्नु;
ग) उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरण प्रस्तुत गर्नु;

१.४. पूर्वकार्यको समीक्षा

उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरण समस्यामा उल्लिखित विषयहरूको समग्र अध्ययन अहिलेसम्म भएको पाइँदैन तथापि नेपाली लोकगीतहरूको क्षेत्रीय अध्ययन अनि समालोचना तथा समीक्षात्मक कृतिहरू र फुटकर लेखहरू रहेका छन् । केही अनुसन्धान कर्ताहरूले स्नातकोत्तर तहका शोधहरूमा केही गीत तथा लोकगीतहरूको क्षेत्रीय अध्ययन गरेको पाइन्छ । उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतसँग सम्बन्धित केही महत्त्वपूर्ण कार्य र समीक्षालाई कालक्रमिक रूपमा यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ :

धर्मराज थापाको **गण्डकीका सुसेली** (२०३०) पुस्तकमा लोकगीतको सैद्धान्तिक स्वरूपका बारेमा चर्चा गरी लोकगीत सम्बन्धी परिभाषालाई उल्लेख गरेका छन् । यस्तै लोकगीतको वर्गीकरण गरी गण्डकी अञ्चलमा प्रचलित असारे, भदौरे, रोइला, लुम्बिनी अञ्चलमा प्रचलित सालैज्यो, भ्याउरे, तीज, महाल, धवलागिरी अञ्चलमा प्रचलित सोरठी, सालैजो, भ्याउरे, यानुमाया आदि लोकगीतको चर्चा गरी नेपाली लोकगीतमा प्रचलित गाइने जाति र लोकबाजा सारङ्गीका बारेमा उल्लेख गरेका छन् ।

कुसुमाकर न्यौपानेले पैयुँखोले **लोकगीतको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण** (२०४४) पुस्तकमा लोकगीत सम्बन्धी परिभाषालाई उल्लेख गरी गण्डकी अञ्चलमा प्रचलित लोकगीतहरूको चिनारी गराउँदै पैयुँ खोला र यसका आसपासमा प्रचलित पैयुँ खोले लोकगीतहरू सङ्कलन गरी विश्लेषण गरेका छन् । पैयुँखोले लोकगीतका प्रकारहरूका बारेमा चर्चा गरी बाह्रमासे गीत, कर्मगीत, पर्वगीत र संस्कार गीत गरी चार भागमा वर्गीकरण तथा विश्लेषण गरेका छन् ।

सावित्री मल्लले **पाल्पाका लोकगीत अध्ययन र विश्लेषण** (२०५२) पुस्तकमा लोकगीतको सैद्धान्तिक स्वरूपका बारेमा प्रस्ट पाउँदै लोकगीतका विभिन्न तत्त्वहरू र विशेषताहरूलाई उल्लेख गरेकी छन् । उनले नेपाली लोकगीतको वर्गीकरण गरी लोकगीतका विभिन्न प्रकारहरूलाई उल्लेख गरी पाल्पा जिल्लामा प्रचलित सालैज्यो, तीजे, देउसी, ख्याली, भैलो, मालसिरी, करुवा, रोइला आदि लोकगीत सङ्कलन गरी अध्ययन र विश्लेषण गरेकी छन् । यस्तै उनले पाल्पा जिल्लामा प्रचलित लोकगीतहरूलाई प्रयोगका आधारमा, क्षेत्रको आधारमा, प्रकृति भेदको आधारमा, स्वरूपको आधारमा र प्रस्तुतिकरणको आधारमा वर्गीकरण गरी चर्चा गरेकी छन् ।

विनोदकुमार दाहालले आफ्नो **ओखलढुङ्गाका बाल लोकगीतहरूको अध्ययन** (२०५७) शीर्षकको स्नातकोत्तर शोधपत्रमा बाल लोकगीत र तिनको महत्त्वका बारेमा चर्चा गरी

ओखलढुङ्गा जिल्लामा प्रचलित बाल लोकगीतहरूको सङ्कलन गरी ओखलढुङ्गाका बाल लोकगीतका विशेषताहरूलाई प्रस्तुत गरेका छन् । उनले ओखलढुङ्गाका बाल लोकगीतहरूको सङ्कलन गर्दा संस्कृति भल्काउने, राष्ट्रियता भल्काउने, प्रकृतिको चित्रण गर्ने, ऐतिहासिकता भल्काउने, सामाजिकता भल्काउने, खेलको संलग्नता भएका र मनोरञ्जन प्रधान बाल लोकगीतका बारेमा चर्चा गरेका छन् । यस्तै उनले ओखलढुङ्गाका बाल लोकगीतहरूको वर्गीकरण गर्दा उमेर समूहका आधारमा, खेलको संलग्नताका आधारमा, गायकका आधारमा, अर्थका आधारमा, आकारका आधारमा र प्रयोजनका आधारमा वर्गीकरण गरेका छन् ।

चूडामणि बन्धुले **नेपाली लोकसाहित्य (२०५८)** पुस्तकमा लोकगीतको सैद्धान्तिक स्वरूपका बारेमा प्रस्ट पार्दै लोकगीत सम्बन्धी विभिन्न परिभाषाहरूलाई उल्लेख गरेका छन् । उनले लोकगीतका तत्त्व र विशेषताहरू माथि प्रकाश पार्दै लोकगीतलाई विभिन्न आधारमा वर्गीकरण गरेका छन् । यस्तै उनले लोकगीतका विभिन्न प्रकारहरू जस्तै बाह्रमासे गीत, घरगीत, रोदीगीत, कौरागीत, सैरेली गीत, ख्यालीगीत, भ्याउरे गीत, देउडा गीत, रसिया गीत, रोइला गीत, साँगिनी गीत, सेलोगीत, टुङ्नागीत र हाकपारे गीतका बारेमा चर्चा गरेका छन् ।

लक्ष्मी खड्काले **सुर्खेत उपत्यकामा प्रचलित नेपाली लोकगीतको अध्ययन (२०५८)** शीर्षकको स्नातकोत्तर शोधपत्रमा सुर्खेत उपत्यकामा प्रचलित नेपाली लोकगीतको परम्परागत नामका आधारमा, प्रस्तुतिका आधारमा, विषयका आधारमा, गायकका सङ्ख्यात्मक आधारमा र लयका आधारमा वर्गीकरण गरी सुर्खेत उपत्यकामा प्रचलित बाह्रमासे लोकगीत, तीजका लोकगीत, बाल लोकगीत, भजनका लोकगीत, देउसी भैलो सम्बन्धी लोकगीत, रोपाइँ सम्बन्धी लोकगीत र रत्यौलीमा गाइने लोकगीतका बारेमा वर्णन तथा विश्लेषण गरेकी छन् ।

रामप्रसाद पुडासैनीले **नुवाकोट जिल्लाका लोकगीतको अध्ययन (२०५८)** शीर्षकको स्नातकोत्तर शोधपत्रमा लोकगीतको सैद्धान्तिक परिचय, लोकगीतको परिभाषा, लाकेगीतका विशेषता र लोकगीतको महत्त्वका बारेमा उल्लेख गरी नेपाली लोकगीतको अध्ययन परम्परामाथि प्रकाश पारेका छन् । यस्तै उनले प्रस्तुत शोधपत्रमा लोकगीतको वर्गीकरण गरी नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित महाल, रत्यौली, खाँडो, असार, दाइँगीत, तीजे गीत, भैलोगीत, देउसी गीत, मालसिरी, घाटु गीत, बालगीत, भजन-कीर्तन, खैँजडी भजन, बालन, सिलोक, सोरठी गीत, ख्याली गीत, सेलो गीत, घाँसे गीत र भ्याउरे गीत सङ्कलन गरी वर्गीकरण गरेका छन् ।

व्याकुल माहिलाले **नेपाली गीतसङ्ग्रह (२०५९)** पुस्तकमा गीतको प्राचीन पृष्ठभूमिमाथि प्रकाश पारी गीतको परिभाषा, स्वरूप, गीतका तत्त्वहरू र गीतका विशेषताहरूका बारेमा चर्चा गरेका छन् । यस्तै उनले प्रस्तुत पुस्तकमा नेपाली गीति परम्पराको सामान्य अभिरेखाङ्कन गरी

नेपाली गीतको पृष्ठभूमि र विकासका साथै नेपाली गीतसङ्ग्रहका गीतहरूको अध्ययन र विश्लेषण गरेका छन् ।

कृष्णहरि बरालले **गीत सिद्धान्त र इतिहास** (२०६०) पुस्तकमा गीतको प्राचीनता, संस्कृत साहित्यमा गीतको विकास, पाश्चात्य साहित्यमा गीतको विकास, गीत शब्दको व्युत्पत्ति र अर्थ, गीतको संरचना, गीतको परिभाषा, गीतका विशेषता, गीतका तत्त्वहरूमाथि प्रकाश पारी नेपाली गीतको इतिहासको बारेमा चर्चा गरी राजनीतिक गीत, बालगीत, चलचित्रका गीत, व्यङ्ग्यगीत आदिको परिचय र क्यासेट एल्बमहरूको प्रकाशनका सम्बन्धमा उल्लेख गरेका छन् ।

हिरण्य भोजपुरेले **नेपाली गीत-सङ्गीतका केही रङ्ग र केही तरङ्ग** (२०६०) पुस्तकमा लोकगीतको उत्पत्ति, लोकगीतको स्वरूप, लोकगीतको उद्गमका बारेमा प्रस्ट पाउँदा नेपाली लोकगीतको विकास प्रक्रियालाई उल्लेख गरेका छन् । त्यस्तै उनले प्रस्तुत पुस्तकमा नेपाली लोकगीतको किसिम, लोक रचनाकार र तिनका प्रवृत्तिहरू, नेपाली लोकगीत र नेपाली कोठे लोकगीतका प्रवृत्तिहरू र नेपाली लोकगीतका क्षेत्रमा देखिएका केही विकृति र विसङ्गतिमाथि चर्चा गरी नेपाली लोकगीतको गुञ्जनलाई पहिलो चरण वि.सं. २००७ सालदेखि २०१८ सालसम्म, दोस्रो चरण वि.सं. २०१८/१९ सालदेखि वि.सं. २०३४/३५ सालसम्म र तेस्रो चरण वि.सं. २०३४/३५ सालदेखि हालसम्मको समयावधिलाई तीन चरणमा विभाजन गरी चर्चा गरेका छन् ।

गोविन्द आचार्यले **लोकगीतको विश्लेषण** (२०६२) पुस्तकमा लोकगीतको उत्पत्ति र विकास, लोकगीतका तत्त्वहरू र लोकगीतका विशेषताहरू माथि चर्चा गरी लोकगीतका सम्बन्धमा रामनरेश त्रिपाठी, सूर्यकिरण पारिक, श्याम परमार, सत्यमोहन जोशी, कुन्दनलाल उप्रेती, श्रीराम शर्मा, कृष्णदेव उपाध्याय, कृष्णप्रसाद पराजुली र चूडामणि बन्धुले गरेको वर्गीकरणलाई समावेश गरेका छन् । त्यस्तै उनले प्रस्तुत पुस्तकमा राप्ती अञ्चलमा प्रचलित मागल, रत्यौली, तीजका गीत, नवदुर्गाका गीत, तिहारका गीत, सैरालु गीत, भैलो गीत, होरीका गीत आदि लोकगीतको परिचय तथा विश्लेषण गरेका छन् ।

बेनी जङ्गम रावलले **सन्दर्भ लोकगीतका** (२०६३) पुस्तकमा लोकगीतको सैद्धान्तिक स्वरूप, परिभाषा, संरचना, विशेषता र वर्गीकरण माथि चर्चा गरी लोकगीतका विभिन्न नामहरूको विवेचना र लोकगीतमा प्रयुक्त पारिभाषिक शब्दहरूको जानकारी गराई नेपालीमा प्रचलित सेर्पा गीत, यानीमाया गीत, तामाङ सेलो गीत, चण्डी गीत, हाकपारे गीत, बेठी गीत, पालम गीत, सँगिनी गीत, ख्याली गीत, भैलो गीत, असार गीत, भ्याउरे गीत, रोइला गीत, बालन गीत, तीज गीत, देउडा गीत, सोरठी गीत, टप्पा गीत, घाटु गीत, सिलु गीत, फागु गीत, मालश्री गीत, चरिया गीत, मैथिली गीत आदि लोकगीतहरूका बारेमा चर्चा गरेका छन् ।

मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलले **लोकवार्ता विज्ञान र लोक साहित्य** (२०६३) पुस्तकमा लोकगीतको पृष्ठभूमि, लोकगीतको परिभाषा र स्वरूप र लोकगीतका तत्त्वहरू माथि प्रकाश पारी लोकगीतलाई क्षेत्रीय आधारमा, जातीय आधारमा, उमेरका आधारमा, लिङ्गका आधारमा, सहभागिताका आधारमा, बनोटका आधारमा, प्रस्तुतिका आधारमा, विषयका आधारमा, आकारका आधारमा र समयका आधारमा वर्गीकरण गरी नेपालमा प्रमुख रूपमा रहेका भ्याउरे, साँगेनी, देउडा, रोइला, ख्याली, सालैजो, चुड्का, बारमासा, शिशुगीत, सेलो, पालम, घाँसे, टुङ्ना, तीजे, मालसिरी, देउसी, भैलो आदि लोकगीतहरूको परिचय गराएका छन् ।

कृष्णप्रसाद पराजुलीले **नेपाली लोकगीतको आलोक** (२०६४) पुस्तकमा लोकगीतको सिद्धान्त र इतिहास बारे विस्तृत रूपमा उल्लेख गरी लोकगीत सम्बन्धी परिभाषा, तत्त्व र विशेषताका बारेमा चर्चा गरेका छन् । उनले प्रस्तुत पुस्तकमा नेपाली लोकगीतलाई वर्षचक्रीय लोकगीत अन्तर्गत बाह्रमासे लोकगीत र ऋतुकालीन लोकगीत र जीवनचक्रीय लोकगीत अन्तर्गत संस्कार गीत, धार्मिक गीत, उमेर अवस्थाकालीन गीत र नृत्य गीत गरी दुई वर्गमा वर्गीकरण गरी व्याख्या गरेका छन् भने त्यही वर्गीकरणका आधारमा नेपालमा प्रचलित भ्याउरे, घाँसे, चुड्का, रोइला, ख्याली, सालैजो, सेलो, तीजे, मालसिरी, देउसी आदि लोकगीतहरू परिचय गराएका छन् ।

मोतीलाल पराजुली र जीवेन्द्रदेव गिरीले **नेपाली लोक साहित्यको रूपरेखा** (२०६८) भन्ने पुस्तकमा लोकगीतको परिभाषा, विशेषता र तत्त्वहरूका बारेमा चर्चागरी सामान्य गीत र विशेष गीत गरी दुई भागमा लोकगीतको वर्गीकरण गरेका छन् । सामान्य गीत अन्तर्गत बाह्रमासे गीत र बाह्रमासा गीत र विशेष गीत अन्तर्गत वर्षचक्रीय गीत, जीवनचक्रीय गीत, धार्मिक गीत र विविध गीतको बारेमा उल्लेख गरेका छन् । उनीहरूले नेपालमा प्रचलित विभिन्न प्रकारका लोकगीतहरू जस्तै, दोहोरी गीत, डेउडा गीत, हाकपारे गीत, सेलो गीत, कौरा गीत, सिडारु गीत, रोइला गीत, भ्याउरे गीत, दाइँगीत, घाँसे/गोठाले गीत, असारे गीत, होरी गीत, गौरा पर्वगीत, तीज गीत आदिको बारेमा चर्चा गरी सुर्खेतमा प्रचलित रोपाइँ गीतको विश्लेषण गरेका छन् ।

१.५. शोधकार्यको औचित्य महत्त्व र उपयोगिता

प्रत्येक वर्ष नयाँ लय/भाका र प्रवृत्तिका साथ देखापरेका उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतहरूको विभिन्न पुस्तक तथा पत्रपत्रिकाहरूमा सामान्य चर्चा भए तापनि विस्तृत चर्चा हुन सकेको छैन । उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतहरूको लेखन तथा प्रस्तुति व्यापक हुँदै गइरहेको छ तर यसको औचित्यको पूर्ण व्यवस्थापन हुन नसक्दा यसको अध्ययनमा असहजता उत्पन्न भएको छ । यस शोधपत्रमा उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतहरूको विस्तृत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । सम्पूर्ण लोकगीतको विवरण एक ठाउँमा सङ्ग्रह गरिएको हुँदा पाठक, समालोचक, अनुसन्धानकर्ता सबैका लागि सहयोगी हुने हुनाले यो शोधकार्य औचित्यपूर्ण र उपयोगी रहेको छ ।

यस किसिमको विवरणात्मक अध्ययनबाट नेपाली लोकगीतको विकास र विस्तारका साथै उत्तरवर्ती अध्ययनका लागि पनि महत्त्वपूर्ण सहयोग हुने भएकाले लोकगीतको प्राज्ञिक अध्ययनका निमित्त यो अध्ययन महत्त्वपूर्ण र उपयोगी हुने देखिन्छ ।

१.६. शोधकार्यको सीमाङ्कन

साहित्यका विभिन्न विधाहरू मध्ये प्रारम्भकालदेखि अहिलेसम्म भ्याङ्गिगदैं, फैलिगदैं अनि लोकप्रिय बन्दै आइरहेको नेपाली लोकगीतको क्षेत्र निकै व्यापक अनि विस्तृत रहेको छ । त्यसैले प्रस्तुत शोध पत्रमा उत्तरवर्ती चरण (वि.सं. २०३६ देखि यता) का नेपाल भित्रबाट सी.डी. र क्यासेट एल्बमका रूपमा प्रकाशनमा आएका नेपाली लोकगीतहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । यही नै यस शोधकार्यको सीमा रहेको छ । साथै पुस्तकालयमा रहेको विवरण र विभिन्न पत्रपत्रिका तथा सञ्चार माध्यमहरूमा रहेको विवरणका आधारमा यस शोधकार्य प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.७. सामग्री सङ्कलन र शोधविधि

यस शोधपत्रमा आवश्यक सामग्री सङ्कलन गर्दा स्थलगत अध्ययन र पुस्तकालयीय विधिको प्रयोग गरिएको छ । सङ्गठित सामग्रीलाई वर्णनात्मक तथा विवरणात्मक शोध विधिको प्रयोग गरी निष्कर्षमा पुग्ने काम गरिएको छ । यो विवरणात्मक अध्ययन भएकाले मूलतः पुस्तकालय विधिबाट सामग्री सङ्कलन गरी वर्णनात्मक विधिबाट यसको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । साथै उत्तरवर्ती नेपाली लोकगीतका प्रमुख अन्तर्वस्तुको चर्चा पनि गरिएको छ ।

१.८. शोधपत्रको रूपरेखा

प्रस्तुत शोधपत्रको बाह्य संरचनालाई सुसङ्गठित बनाउनका लागि निम्नानुसार परिच्छेद र शीर्षकमा विभाजन गरी व्यवस्थित र सङ्गठित गरिएको छ ।

पहिलो परिच्छेद : शोध परिचय

दोस्रो परिच्छेद : गीत तथा लोकगीतको सैद्धान्तिक परिचय

तेस्रो परिच्छेद : नेपाली लोकगीतको चरण विभाजन र उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरणात्मक सूची

चौथो परिच्छेद : उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतका मुख्य भाव वा विषयवस्तु

पाँचौँ परिच्छेद : उपसंहार तथा निष्कर्ष

उपर्युक्त परिच्छेदहरू लाई आवश्यकता अनुसार विभिन्न शीर्षक, उपशीर्षकमा विभाजन गरी अध्ययन गरिएको छ । त्यसैगरी शोधपत्र तयार पार्दा प्रयोग गरिएका सामग्रीहरूको सन्दर्भग्रन्थ सूची वर्णानुक्रमका आधारमा राखिएको छ ।

परिच्छेद दुई

गीत तथा लोकगीतको सैद्धान्तिक परिचय

२.१. गीत शब्दको व्युत्पत्ति

विश्व साहित्यको इतिहासमा अत्यन्त प्राचीन र लोकप्रिय विधाका रूपमा भ्याँङ्गिदै आइरहेको गीत विधा संस्कृतको 'गै' धातुमा 'क्त' प्रत्यय लागेर बनेको 'गाइएको' तथा गाउन मिल्ने रचना विशेष तत्सम् शब्द गीत हो ।^१ प्राचीन ग्रीसेली वाद्ययन्त्र 'लायर' (वीणासँग केही मात्रामा मिल्ने एकप्रकारको वाद्ययन्त्र) सँगै गाइने हुनाले गीतलाई 'लिरिक्स' भनिएको हो र यसैबाट विकसित 'लिरिक्स' शब्द हिजोआज जुनसुकै वाद्ययन्त्रसँग गाइएको र गाउनका लागि भनेर लेखिएको रचनाका लागि प्रयोग भएको पाइन्छ ।^२ नेपाली बृहत् शब्दकोशमा विशेषतः गाउनका निम्ति रचिएको लयात्मक तथा सु-ललित पद्यरचना, गाना, गानलाई गीत हो भनी उल्लेख गरिएको छ ।^३ इन्साइक्लोपिडिया अमेरिकना भोलुम-१७ मा 'लिरिक' लाई दुई छुट्टाछुट्टै रूपमा विभाजन गरी गीति कविता (Lyric Poetry) र गीत (Song Lyric) को बारेमा विवेचना गरी गीति कविता (Lyric Poetry) ले एउटै वक्ताको भाव तथा विचारलाई प्रस्तुत गर्ने आख्यानात्मक कवितालाई बुझाउने र गीत (Song Lyric) ले गाइएको वा गाउनका निम्ति तयार पारिएको रचनालाई बुझाउँछ भनी चर्चा गरिएको पाइन्छ ।^४ ग्रीसमा प्रचलित एउटा वाद्ययन्त्रको नामबाट निर्मित गीत शब्दलाई पूर्व, पश्चिम तथा नेपालमा जुनजुन शब्दले पुकारिएको भएपनि आखिर सबै गीत शब्दकै पर्यायका रूपमा आउँछन् ।

इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिका भोलुम-१० मा गीत र गीतिकविता बीच फरक छुट्ट्याउन गाह्रो हुने कुराको सङ्केत गर्दै यी दुई विधाले उस्तै उस्तै स्वरूप बोकेको हुनाले गीतिकविता (Lyric Poetry) लाई या त यो गीतको वास्तविक पाठ हो या त गीत (Song) बाट भर्खरै उत्पन्न भएको विधा विशेष हो भनिएको पाइन्छ ।^५ हाल उत्तरवर्ती समयमा गीत पूर्व, पश्चिम

^१ कृष्णहरि बराल, **संदृष्टि**, (काठमाडौं : साभा प्रकाशन, २०५५), पृ. १ ।

^२ कृष्णहरि बराल, **गीत सिद्धान्त र इतिहास**, (काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, २०६०), पृ. १३ ।

^३ बालकृष्ण पोखरेल र अन्य, **नेपाली बृहत् शब्दकोश**, (काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०६०), पृ. ३२२ ।

^४ कृष्णहरि बराल, **गीत, सिद्धान्त र इतिहास**, (काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, २०६०), पृ. १३ ।

^५ ऐजन ।

तथा नेपालमा एउटा लोकप्रिय स्वतन्त्र विधाका रूपमा विकसित भएको पाइन्छ जो गेय, सम्बोधनात्मक, सङ्क्षिप्त र आत्मपरक हुन्छ ।

२.२. गीतको परिभाषा

गीत साहित्यका अन्य विधाहरू जस्तै प्राचीनकाल देखि नै सर्वाधिक लोकप्रिय विधाका रूपमा मौलाउँदै एउटा छुट्टै स्वतन्त्र पहिचान बोकी विश्व साहित्यमा विधागत स्वरूप प्राप्त गरेको एक उत्कृष्ट स्थापित विधा हो । प्राचीन समयदेखि नै निरन्तर गतिका साथ चल्दै आएको गीत विधालाई विभिन्न आचार्यहरूले महत्त्वका साथ चर्चा गरे तापनि पूर्वीय तथा पाश्चात्य साहित्यका प्रारम्भिक चरणका आलोचकहरूले छुट्टै रूपमा विशेष चर्चा भने गरेको देखिँदैन ।^६ पन्ध्रौं तथा सोह्रौं शताब्दीदेखि युरोपमा गीतका बारे नयाँ दृष्टिकोणको थालनी प्रारम्भ र सोह्रौं शताब्दीदेखि गीतमा 'गीत संयोजन सिद्धान्त' (Word-Setting Theory) प्रारम्भ भई सोह्रौं शताब्दीमा नै इटालीका ह्युगो रेम्यान (Hugo Riemann) ले गीतको परिभाषा दिने प्रयास गरेको पाइन्छ ।^७ प्रारम्भिक चरणमा गीतको छुट्टै चर्चा गरिएको नपाइए तापनि कविता विधासँग गाँसिएर हुर्कने सुअवसर प्राप्त गरेको पाइन्छ । गीतको इतिहास आफैमा लामो हुँदाहुँदै पनि अन्य विधाहरूसँग चर्चा गरिनु र पछिल्लो समयमा यसको विकास तीव्रतर हुन गई एउटा स्वतन्त्र विधाका रूपमा स्थापित हुनुलाई यसको सफलतम् उपलब्धि मान्न सकिन्छ । यसैगरी उत्तरवर्ती समयमा साहित्यका अन्य विधाहरूको तुलनामा सर्वाधिक लोकप्रिय विधाका रूपमा फस्टाउनु यसको भनै महत्त्वपूर्ण उपलब्धि मानिन्छ ।

गीतलाई परिभाषित गर्ने सन्दर्भमा विभिन्न शब्दकोश, पूर्वीय, पाश्चात्य र नेपाली विद्वान् तथा गीतकारहरूले फरक फरक मान्यता राख्दै विभिन्न खालका धारणा राखेको पाइन्छ । केही शब्दकोश, विद्वान् तथा गीतकारहरूका प्रमुख परिभाषाहरूलाई यस प्रकार प्रस्तुत गर्न सकिन्छ :-

पूर्वीय विद्वान लालधर त्रिपाठीका अनुसार – “गीत हृदयको भावुक अभिव्यक्ति हो, गीतमा एउटै भावना, विचार वा मनोदशाको चित्रण हुन्छ । भावको उच्छ्वलन नै गीतको जीवन भएकाले यसमा वस्तुतत्त्व अस्तित्व हुँदैन ।”^८

न्यू इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिकामा गीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “एकलै वा समूह रूपमा वाद्ययन्त्रसहित वा यसको अभावमा नै गाइएको वा गाउनका लागि तयार पारिएको रचनालाई गीत भनिन्छ ।”^९

^६ कृष्णहरि बराल, गीत, सिद्धान्त र इतिहास, पूर्ववत्, पृ. १६ ।

^७ ऐजन्, पृ. १६-१७ ।

^८ लालधर त्रिपाठी, गीतिकाव्यको विकास, (वाराणसी : हिन्दी प्रचारक पुस्तकालय, २०६१), पृ. ४ ।

पाश्चात्य विद्वान् जोसेफ टि. सिप्लेको परिभाषा— “गाउनका लागि रचना गरिएको छन्दमा रचित कविता विशेषलाई गीत भनिन्छ ।” लाई कृष्णहरि बरालले गीत सिद्धान्त र इतिहास भन्ने पुस्तकमा प्रस्तुत गरेका छन् ।^९

द न्यू इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिका माइक्रोपिडिया भाग ११ मा गीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ — “गीत सङ्गीतको त्यो अंश हो जसलाई एक्लो स्वरले गाइन्छ र त्यसमा वाद्ययन्त्रको प्रयोग पनि लिन सकिन्छ र नलिन पनि सकिन्छ । सबभन्दा बढी स्वरहरूले गाइने अभिप्रायले रचिएका दोहोरी (Dutes) तीनजनाको (Trious) सामूहिक वा ठूलो समूहको सहभागितामा प्रस्तुत गरिने कृतिलाई कोरस म्युजिक भनिन्छ । वाणी र सङ्गीत अनादिकालदेखि नै असंपृक्त रूपमा रहँदै आए । वाणी वा शब्दको प्रभाव अथवा सामर्थ्यलाई अझ तीव्र बनाउने काम सङ्गीतले गर्दछ । कतिपय वाणीले प्रकट गर्न नसक्ने भावनाको तीव्रता र भावातिरेकलाई अझ तिखर बनाउने कार्य पनि सङ्गीतले गर्दछ । संस्कृति अनुसारका गेय परम्पराहरू प्रचलित छन् । किनभने सामाजिक संरचना साक्षरता स्तरण भाषा यौन विषयक धारणा प्रतिबिम्बित हुन्छ । आदिम संस्कृतिमा सङ्गीत बढी लोकप्रिय देखियो भने वर्तमानमा एकल गायन ।”^{१०}

पाश्चात्य विद्वान् जे.ए. कडनको परिभाषा — “एउटै वक्ताको भाव तथा मनःस्थिति सरलताको साथ अभिव्यक्ति भएको अनुभूति प्रधान त्यस्तो आख्यानात्मक रचनालाई गीत भनिन्छ ।” लाई कृष्णहरि बरालले गीत सिद्धान्त र इतिहास भन्ने पुस्तकमा प्रस्तुत गरेका छन् ।^{११}

पाश्चात्य विद्वान् शेलीको परिभाषा — “हाम्रा गीतहरू ती हुन् जो हृदयको सबभन्दा मीठो कहन्छन् ।” लाई मुकुन्दराज पथिकले आफ्नो शोधपत्रमा प्रस्तुत गरेका छन् ।^{१२}

वासुदेव त्रिपाठीका अनुसार “कवित्वको भाव र कलाका प्रधानतामा सङ्गीत चेत रहँदा त्यो कविता हुन्छ, सङ्गीतको प्रधानता अन्तर्गत कविता हुँदा त्यो गीत हुन्छ ।”^{१३}

^९ न्यू इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिका, भोलुम IX, लन्डन:सं. १७६८ ।

^{१०} जोसेफ टि. सिप्ले, डिक्सनरी अफ वर्ल्ड लिटरेरी टम, अमेरिका: विस्टन पब्लिसर्स, १९७० ।

^{११} द न्यू इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिका माइक्रोपिडिया भाग ११, द युनिभर्सिटी अफ सिकागो, पन्थौँ संस्क., १९९०, पृ. ९१ ।

^{१२} कृष्णहरि बराल, गीत, सिद्धान्त र इतिहास, पूर्ववत्, पृ. १७ ।

^{१३} मुकुन्दराज पथिक, सिर्जना वसन्तका फूलहरू, अप्रकाशित, स्नातकोत्तर शोधपत्र, त्रि.वि., २०५५, पृ. १६ ।

^{१४} वासुदेव त्रिपाठी, नेपाली कविता भाग-४, (काठमाडौँ : साझा प्रकाशन, २०४८), पृ. ३०० ।

मोहनराज शर्माका अनुसार – “गीत पद्यको त्यस छोटो र आख्यानरहित गेय संरचनालाई भनिन्छ, जसमा कुनै भाव वा विचारका प्रक्रियाको अथवा मानसिक अवस्थाको तीव्र अभिव्यक्ति हुन्छ।”¹⁵

नारायण गोपालको परिभाषा – “गीत भनेको अमूर्त कला हो, यो महसुस र अनुभूति हुने कुरा हो।” लाई डिल्लीराम रिमालले गीतको सिद्धान्त र नेपाली गीतको सन्दर्भ शीर्षकको लेखमा प्रस्तुत गरेका छन्।¹⁶

राममणि रिसालका अनुसार – “सम्भवतः सत्यको सुन्दरतम स्वरूप नै गीत हो।”¹⁷

दिनेश अधिकारीका अनुसार – “गीत यस्तै हुनुपर्छ भन्ने आग्रह मैले कहिल्यै राखिन तथापि गीत लेखनका माध्यमबाट मलाई लाग्छ मैले जहिले पनि मान्छेलाई छाम्न थालें। छाम्दै जाँदा कहिलेकाहीं अफ्यारो वा असजिलो लागे पनि दबाउनु भन्दा हरेक अनुभूतिले कलात्मक अभिव्यक्ति पाइनु पर्छ भन्ने मान्यतालाई मनमा राखेर लेख्दै रहें र मान्छे हुनुको अर्थमा कहिले आफूलाई अरुजस्तै पाएँ, कहिले अरुलाई आफू जस्तै भेटाएँ।”¹⁸

कृष्णहरि बरालका अनुसार – “एउटै वक्ताको भाव तथा मनःस्थिति सरलताका साथ अभिव्यक्त भएको अनुभूति प्रधान त्यस्तो अआख्यानात्मक तथा अनाटकीय आत्मपरक रचनालाई गीत भनिन्छ, जुन सङ्क्षिप्त हुनाका साथै खास प्रकारको लय तथा सङ्गीत व्यवस्थामा आवद्ध हुन्छ।”¹⁹

नेपाली शब्दसागरमा गीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “सुर र लय मिलाएर गाइने वाक्य वा पद वा छन्द वा कविता नै गीत हो।”²⁰

खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्का अनुसार – “भाव, विचार वा घटनाको सरल, सङ्क्षिप्त, आत्मनिष्ठ, आख्यानरहित, गेयात्मक र एकान्वित अभिव्यक्ति भएको विशिष्ट लयात्मक भाषिक संरचनालाई गीत भनिन्छ।”²¹

¹⁵ मोहनराज शर्मा, गीत-विश्लेषणका समकालीन आधारहरू, (प्रज्ञा ७७, २०५०), पृ. २७।

¹⁶ डिल्लीराम रिमाल, गीतको सिद्धान्त र नेपाली गीतको सन्दर्भ, (प्रज्ञा ७७, २०५०), पृ. ७२।

¹⁷ राममणि रिसाल, नेपाली साङ्गीतिक यात्रा : अनेक घटक, (प्रज्ञा ७७, २०५०), पृ. ६३।

¹⁸ दिनेश अधिकारी, आफ्नै मन : आफ्नै आँगन, (काठमाडौं : जीवा लामिछाने, २०५४), पृ. ८८।

¹⁹ कृष्णहरि बराल, गीत सिद्धान्त र इतिहास, पूर्ववत्, पृ. १८।

²⁰ बसन्तकुमार शर्मा 'नेपाल' (सम्पा.), नेपाली शब्दसागर, (काठमाडौं : भाभा पुस्तक भण्डार, २०६३), पृ. ३६३।

²¹ खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, नेपाली गीत-गजल भाग १, (काठमाडौं : साभा प्रकाशन, २०६७), पृ. ७।

नेपाली बृहत् शब्दकोशमा गीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “गाउनका लागि रचिएको लयात्मक तथा सुललित पद्यरचना नै गीत हो ।”²²

माथि उल्लेखित विभिन्न शब्दकोश, विद्वानहरू तथा गीतकारहरूका फरक फरक किसिमका परिभाषाहरूलाई आधार मान्दा गीतमा त्यस्तो अमूर्त शक्ति हुन्छ, जुन शक्तिले मानव हृदयलाई शीतलता प्रदान गरी अन्तरमनमा लुकेका भावनाहरूलाई प्रस्फुटित गराई मनलाई आनन्दित तुल्याउँछ ।

२.३. लोकगीतको व्युत्पत्ति

प्राचीनकालदेखि नै मौखिक परम्परामा विकसित गीत विधाको पनि सबैभन्दा लोकप्रिय उपविधाका रूपमा रहेको लोकगीत ‘लोक’ र ‘गीत’ जस्ता दुई अर्थपूर्ण शब्दहरूको समासबाट निर्मित एउटा रचना हो । लोकको अर्थ जन अथवा जनता र गीतको अर्थ गाइएको अथवा गाउन मिल्ने रचना भन्ने बुझिन्छ । मानव सभ्यताको विकास सँगसँगै जनजीवनमा विशिष्ट अर्थ बोकेको ‘लोक’ शब्द अत्यन्त प्राचीन मानिन्छ । ऋग्वेदमा खास एवम् जीवको अर्थमा र ब्राह्मण ग्रन्थ उपनिषद् एवम् संहिताहरूमा यस शब्दलाई अत्यन्तै सर्वव्यापक रूपमा स्वीकारिएको पाइन्छ ।²³ लोक शब्द कालान्तरमा वेदको विरोधी अर्थमा लोक अथवा लौकिक प्रयोगबाट स्वतन्त्र अर्थ प्राप्त गरेको पाइन्छ, फलस्वरूप पाणिनीको ‘अष्टाध्यायी’ मा लोकधर्मी प्रवृत्तिहरूको उल्लेख पाइन्छ ।²⁴ महाभारत, भागवत्गीता तथा रामचरित् मानसजस्ता ग्रन्थहरूमा पनि ‘लोक’ शब्दको विभिन्न अर्थहरूमा व्यवहृत भएको पाइन्छ ।²⁵ यसरी हेर्दा ‘लोक’ शब्द संस्कृत शब्द हो भनेर बुझ्न सकिन्छ र वैदिककालमा लोक भनेर दिव्य र पार्थिव दुवैलाई लिएको बुझिन्छ । हाल यो शब्दको अर्थ विशेष रूपमा बुझिन थालेको छ, त्यो हो संवेदनशील र अनुभूतिशील जनसमुदाय ।²⁶ ऐतिहासिक क्रममा पनि अशोकको शिलालेखमा आइपुग्दा यस शब्दको प्रयोग समस्त प्रजाजनका हितका निमित्त भएको पाइन्छ ।²⁷ लोकगीत लोकले गाउने मौखिक परम्परामा प्रचलित गीत हो । अङ्ग्रेजीको ‘फोक सङ्घ’ को रूपमा लोकगीत लोकजीवनमा अत्यन्तै प्रचलित र प्रसिद्ध छ ।²⁸ ‘फोक’ को सामान्य अर्थ सभ्यताबाट टाढा रहने पुरानो जाति वा ग्रामजगत् हुन्छ भने विशेष

²² नेपाली बृहत् शब्दकोश, (काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०६७), पृ. ३२२ ।

²³ पूर्णिमा पाण्डे, लोककला और आधुनिक कलाकी सहयात्रा, (नवनीत एप्रिल, १९८४), पृ. १२ ।

²⁴ ऐजन ।

²⁵ ऐजन ।

²⁶ धर्मराज थापा, गण्डकीका सुसेली, (काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०३०), पृ. १३ ।

²⁷ पूर्णिमा श्रीवास्तव, लोकगीतों में समाज, (जयपुर : मङ्गल प्रकाशन, १९७५ ई.), पृ. ९ ।

²⁸ कृष्णप्रसाद पराजुली, नेपाली लोकगीतको आलोक, (काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार, २०६४), पृ. ४३ ।

अर्थमा यसले कुनै सु-संस्कृत राष्ट्रका सम्पूर्ण मानिसलाई जनाउँछ, र साहित्यिक सन्दर्भमा नेपाली, हिन्दी, मैथिली, भोजपुरी आदि भाषामा प्रचलित 'लोक' शब्द अङ्ग्रेजी 'फोक' शब्दकै पर्यायवाची शब्दका रूपमा व्यवहृत हुँदै आएको प्रतीत हुन्छ।²⁹ अखिर जहाँ जुन भाषामा जे नाम दिए पनि ती सबै लोकगीतका पर्यायवाची नामहरू हुन्।

२.४. लोकगीतको परिभाषा

सर्वसाधारण जनताका भावना र चाहना, व्यथा र वेदना एवम् आँसु र हाँसोलाई उनीहरूकै भाषा र लयमा व्यक्त गरिएको गीत नै वास्तविक लोकगीत हो। लोकगीतले लोक परिवेशका दुःख, सुख, मेलापात, उकाली ओराली, रीति रिवाज, परम्परा तथा संस्कृति जस्ता पक्षहरूलाई बोकेको हुन्छ। त्यसैले यसमा सधैं सहजता, सरलता र हार्दिकता रहेको हुन्छ। जनताको भावनालाई उनेर जनताले नै सहज रूपमा गाउन सक्ने लोकलयमा आधारित परम्परादेखि नै एक पुस्ताबाट अर्को पुस्तामा हस्तान्तरण हुँदै विस्तारित लोकगीत लोकसाहित्यको एक जनप्रिय विधा हो। मौखिक परम्परामा जनताका मनमनमा गुञ्जदै कहिल्यै नसुक्ने नदीजस्तै युगौँदेखि भिजाउँदै, गाउँदै र गुनगुनाउँदै फैलिएको लोकगीत आज लेख्य हुँदै प्रकाशनसम्म आइपुग्दा यसले साहित्यमा एउटा छुट्टै र स्वतन्त्र विधागत स्वरूप प्राप्त गरेको छ।³⁰ लोकगीतका सम्बन्धमा विभिन्न पूर्वीय, पाश्चात्य र नेपाली विद्वान् तथा गीतकारहरूले कलम चलाई लोकगीत सम्बन्धी आ-आफ्ना धारणाहरू राखेको पाइन्छ।

लोकगीतका सम्बन्धमा विभिन्न शब्दकोश, पूर्वीय, पाश्चात्य र नेपाली विद्वान् तथा गीतकारहरूले विभिन्न खालका धारणा राखेको पाइन्छ। केही शब्दकोश, विद्वान् तथा गीतकारहरूका प्रमुख परिभाषाहरूलाई यस प्रकार प्रस्तुत गर्न सकिन्छ :-

वासुदेवशरण अग्रवालका अनुसार - "लोकगीत कुनै संस्कृतिको मुखजवानी (मुखमुखै बोलिने) चित्र हुन्।"³¹

सत्येन्द्रका अनुसार - "जुन गीत लोकमानसको अभिव्यक्ति हुन्छ, अथवा जसमा लोकमानसको आभास पनि हुन्छ त्यो गीत लोकगीत अन्तर्गत आउँछ।"³²

²⁹= ऐजन्, पृ. १९।

³⁰= कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. ६६।

³¹= वासुदेवशरण अग्रवाल, आजकल, १९५१ ई.।

³²= सत्येन्द्र, लोकसाहित्य विज्ञान, दोस्रो संस्क., (आगरा : शिवलाल अग्रवाल एण्ड कम्पनी, १९७१ ई.), पृ. ३२६।

सरोजनी रोहतगीका अनुसार – “लोकगीत लोकविषयक नै हुन्छन् । तिनमा लोकजीवनका भाँकीहरू रहन्छन् ।”³³

भारतीय विद्वान् सन्तराम अनिलले लोकसाहित्यका अध्येता कृष्णदेव उपाध्याय, देवेन्द्र सत्यार्थी र अन्य केही विद्वान्हरूका विचारहरूलाई अध्ययन गरी लोकगीतलाई यसरी परिभाषित गरेका छन् – “लोकगीत सामान्य जनताका संवेदनशील भावुक हृदयका त्यस्ता उद्गारहरू हुन् जुन सङ्गीतका सुदृढ धारामा छन्दोबद्ध भएर प्रवाहित हुन्छन् र तिनले लोकगीतको नाम धारण गर्छन् ।”³⁴

हीरालाल तिवारीका अनुसार – “लोकगीत सामूहिक हर्षोद्वेगका परिणाम हुन् ।”³⁵

हिन्दी साहित्यकोशमा लोकगीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “लोकगीत वस्तुतः त्यही हुन सक्छ जसमा रचयिताको निजी व्यक्तित्व हुँदैन । रचयिताले लोकमानससँग तादात्म्य राख्छ र समस्त लोकको व्यक्तित्व उत्रने र लोकले आफ्नै चीज भन्न थाल्ने व्यक्तित्वहीन रचना गर्छ । त्यही रचना लोकको आफ्नो गीत हुन्छ, जुन गीत परम्परामा गाँसिन्छ र परम्पराले समय-समयमा अनुकूल परिवर्तन गर्दै रहन्छ ।”³⁶

इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिकामा लोकगीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “लोकगीत परम्पराद्वारा सुरक्षित भएर एक मान्छेबाट र एक पुस्तादेखि अर्को पुस्तासम्म सदैँ जान्छ ।”³⁷

पाश्चात्य विद्वान् जे.ए. कडनको परिभाषा – “लोकगीत श्रुतिपरम्परासँग सम्बद्ध हुन्छ र यो मुखमुखै सदैँ जान्छ । यो सार्वभौम रूपमा देखापर्ने सामुदायिक प्रकारको अभिव्यक्ति हो ।” लाई मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले लोकवार्ता विज्ञान र लोकसाहित्य भन्ने पुस्तकमा प्रस्तुत गरेका छन् ।³⁸

पाश्चात्य विद्वान् पेरीको परिभाषा – “आदि मानवका उल्लासमय सङ्गीतलाई नै लोकगीत भनिन्छ ।” लाई कृष्णप्रसाद पराजुलीले नेपाली लोकगीतको आलोक भन्ने पुस्तकमा प्रस्तुत गरेका छन् ।³⁹

³³= सरोजनी रोहतगी, अवधीका लोकसाहित्य, (दिल्ली : नेशनल पब्लिसिङ हाउस, १९७१ ई.), पृ. १४८ ।

³⁴= सन्तराम अनिल, कन्नोजी लोकसाहित्य, (दिल्ली : अभिनव प्रकाशन, १९७५ ई.), पृ. ४४ ।

³⁵= हीरालाल तिवारी, गङ्गाघाटी के गीत, (वाराणसी : विश्वविद्यालय प्रकाशन, १९८० ई.), पृ. ४ ।

³⁶= धीरेन्द्र वर्मा र अन्य, हिन्दी साहित्यकोश, भाग १, दोस्रो संस्क., (वाराणसी : ज्ञानमण्डल लिमिटेड, २०२०), पृ. ७५० ।

³⁷= इन्साइक्लोपिडिया ब्रिटानिका, खण्ड ९, संस्करण १४, सं. १७६८, पृ. ४४८ ।

³⁸= मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले, लोकवार्ता विज्ञान र लोकसाहित्य, (काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, २०६३), पृ. ७४ ।

³⁹= कृष्णप्रसाद पराजुली, नेपाली लोकगीतको आलोक, (काठमाडौँ : रत्न पुस्तक भण्डार, २०६४), पृ. ६६ ।

सत्यमोहन जोशीका अनुसार – “लोकगीत भनेको त्यो सङ्गीत वा गीत हो, जुन कि मानव समाजमा मातृभाषाको नाताले मानिसहरूमा नैसर्गिक रूपले सुख र दुःखको अनुभवमा दया र माया, प्रेमभाव अभिव्यक्त हुने बेलामा स्वयमेव उद्गारको रूपमा लयदार तरजमा काव्यमय शैली भैँ निस्कन्छन् ।”⁴⁰

कालीभक्त पन्तका अनुसार – “लोकगीत भनेको जीवनका आदिम स्रोत हुन् ।”⁴¹

धर्मराज थापाका अनुसार – “लोकअनुभूति नै लोकगीत हो, जसले हृदयका उद्गारहरूलाई स्पष्ट र यथार्थ रूपमा प्रस्तुत गर्दछ ।”⁴²

तुलसी दिवसका अनुसार – “लोकगीत व्यक्तिगत रचना नभई सामूहिक रचना हो, लोकगीतमा लोकजीवन प्रतिबिम्बित हुन्छ र यो चलित स्मृति साहित्य हो ।”⁴³

कुसुमाकर न्यौपानेका अनुसार – “लोकगीत लोकहृदयको उद्गार हो, यसको सिर्जना आदिमकालदेखि आजसम्म लोकगायकहरूबाट अनवरत रूपमा भइरहेको छ ।”⁴⁴

लीलासिंह कर्माका अनुसार – “जीवनमा आइपर्ने समस्या वा उत्सव जेमा पनि लोकगीतले नै आफ्नो भित्री हृदयलाई बहलाउँछन् । अतः लोकगीत जीवनको हरेक क्षेत्रमा निकट मात्र नरहेर स्पर्शमा नै आइरहेको हुन्छ ।”⁴⁵

ठाकुर पराजुलीका अनुसार – “काव्यसुलभ अभिव्यक्ति, हृदयग्राही भाव, हृदयावर्जक शैली र कोमल पदरचनाले गर्दा लोककाव्यको प्रतिष्ठित आसन लोकगीतले पाएका छन् ।”⁴⁶

पूर्णप्रकाश नेपाल ‘यात्री’ का अनुसार – “लोक साहित्यरूपी पारिजातमा कुसुमित फूलको वरदान भनौँ प्रचुर गुदी भएको स्वादिलो, मधुरो र रसिलो फल हो लोकगीत ।”⁴⁷

लक्ष्मणप्रसाद गौतमका अनुसार – “आफ्ना लोक-सांस्कृतिक परिवेशअनुरूप समकालीन सामाजिक चेतनाका प्रस्फुटनहरू र मानवीय संवेदनाहरू अभिव्यक्त हुने लयात्मक गीतलाई लोकगीत भनिन्छ ।”⁴⁸

⁴⁰ सत्यमोहन जोशी, “लोकगीतको भूलक”, प्रगति, (वर्ष ३, अङ्क २, पूर्णाङ्क १४, २०१२), पृ. १४५ ।

⁴¹ कालीभक्त पन्त, **हाम्रो सांस्कृतिक इतिहास**, (स्याङ्जा : स्वयम्, २०२८), पृ. २८ ।

⁴² धर्मराज थापा, **गण्डकीका सुसेली**, (काठमाडौँ : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०३०), पृ. १३ ।

⁴³ तुलसी दिवस, **नेपाली लोकसंस्कृति सङ्गोष्ठी**, (काठमाडौँ : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०३४) ।

⁴⁴ कुसुमाकर न्यौपाने, **पैयुँखोले लोकगीतको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण**, (काठमाडौँ : त्रि.वि., २०४४), पृ. १३ ।

⁴⁵ लीलासिंह कर्मा, **हाम्रो लोकसाहित्य**, दोस्रो संस्क., (जनकपुर : उत्तमकुमार कर्माचार्य, २०४५), पृ. २१ ।

⁴⁶ ठाकुर पराजुली, **नेपाली साहित्यको परिक्रमा**, (काठमाडौँ : विद्या प्रकाशन, २०४६), पृ. ८६ ।

⁴⁷ पूर्णप्रकाश नेपाल ‘यात्री’, “विचारमञ्च”, **मधुपर्क**, (वर्ष ३९, २०४६ वैशाख) ।

हिरण्य भोजपुरेका अनुसार – “प्रकृतिको नितान्त नजिक रहने, सामान्य जीवन जिउन सक्ने, सामान्य सामाजिकतामा श्वास फेर्ने अनि सामान्य कृष्ण, कहर र आफ्नै सामान्य हाँसो-खुसीको रहर बोक्ने सामान्य लोकका यिनै सामान्य मान्छेमान्छेको मनबाट मूल फुटेर कण्ठ र मुखको बाटो शब्द र स्वर बनेर वातावरणलाई रसिलो बनाउने गीत नै लोकगीत हो।”⁴⁸

नेपाली शब्दसागरमा लोकगीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “जनतामा परम्परादेखि गाउँदै चल्दै आएको मधुर गीत लोकगीत हो।”⁴⁹

कृष्णप्रसाद पराजुलीका अनुसार “लोकगीत मौखिक वा श्रुति परम्परामा आउने लोकलयात्मक रचना हो।”⁵⁰

चूडामणि बन्धुका अनुसार – “लोकगीत भनेको लोकजीवनको रागात्मक स्वतःस्फूर्त लयात्मक अभिव्यक्ति हो। यसमा लोकजीवनका दुःख-सुख, आँसु-हाँसो, आशा-निराशाका साथै लोकको चालचलन, विधि-व्यवहार, आस्था र मान्यताहरूको चित्रण हुन्छ। यसमा लोकको सम्पूर्ण चित्र प्रस्तुत भएको हुन्छ। लोकको संस्कृति यसैमा अभिव्यक्त हुन्छ।”⁵¹

नेपाली बृहत् शब्दकोशमा लोकगीतलाई यसरी परिभाषित गरिएको छ – “जनसमाजमा परम्परादेखि गाउँदै चल्दै आएको गीत नै लोकगीत हो।”⁵²

माथि उल्लिखित विभिन्न परिभाषाहरूलाई समेटेर लोकगीतको परिभाषा यसरी दिन सकिन्छ : लोकका हरेक परिस्थितिहरूलाई उनेर लोकलयमा लोकको गलाबाट प्रस्फुटित हुने आवाज नै लोकगीत हो।

२.५. लोकगीतका तत्त्वहरू

लोकगीतलाई लोकसाहित्यका अन्य विधाहरूको तुलनामा सबैभन्दा बढी लोकप्रिय विधाका रूपमा लिने गरिन्छ। साहित्यका हरेक विधाहरूले विधागत स्वरूप प्राप्त गर्न भिन्न भिन्न संरचना तत्त्वहरूको अनिवार्यता रहेको हुन्छ। जसरी कथा विधामा आख्यानात्मकता, नाटक विधामा अभिनयात्मकता, कविता विधामा काव्यात्मकता र गीति विधामा सङ्गीतात्मकता जस्ता

⁴⁸ लक्ष्मणप्रसाद गौतम, “नेपाली लोकगीत : स्वरूप र तत्त्व एक सङ्क्षिप्त चर्चा”, विवेक, (वर्ष १५, अङ्क ६, २०६०), पृ. ९५।

⁴⁹ हिरण्य भोजपुरे, नेपाली गीत – सङ्गीतका केही रङ्ग र केही तरङ्ग, (काठमाडौं : २०६०), पृ. ४।

⁵⁰ वसन्तकुमार शर्मा ‘नेपाल’ (सम्पा.), नेपाली शब्दसागर (काठमाडौं : भाभा पुस्तक भण्डार, २०६३), पृ. ११७४।

⁵¹ कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. ७६।

⁵² चूडामणि बन्धु, नेपाली लोकसाहित्य, (काठमाडौं : एकता बुक्स, २०६६), पृ. ११५।

⁵³ नेपाली बृहत् शब्दकोश, (काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०६७), पृ. ११२०।

तत्त्वहरूको उपस्थिति रहन्छ, त्यसैगरी लोकगीतको रचनामा पनि विभिन्न तत्त्वहरूको उपस्थिति रहेको हुन्छ ।

लोकगीतका सम्बन्धमा विभिन्न विद्वान् तथा गीतकारहरूले यसको रचनामा आवश्यक तत्त्वहरूको चर्चा गरेको पाइन्छ । लोकसाहित्यका विद्वान् तथा गीतकार गोविन्द आचार्यले लोकगीतका तत्त्वहरूलाई मूलतः अनिवार्य तत्त्व (भाषा, सङ्गीतात्मकता, गायक-गायिका, कथ्य/भाव) र ऐच्छिक तत्त्व (काव्यात्मकता, रहनी वा थेगो, निरर्थक अंश, फाँकी, स्थायी अन्तरा, वाद्य, नृत्य, अभिनय, पहिरन, श्रोता वा दर्शक) गरी दुई भागमा बाँडेर चर्चा गरेको छन्।⁵⁴ अर्का विद्वान् कृष्णप्रसाद पराजुलीले लोकगीतका तत्त्वहरूलाई मूलतः प्रमुख तत्त्व (संरचना, लय, गेयता, कथन पद्धति, भाषा, भाव) र सहायक तत्त्व (नृत्य, वाद्य) गरी दुई भागमा बाँडेर चर्चा गरेका छन्।⁵⁵ यस्तै लक्ष्मणप्रसाद गौतमले लोकगीतका संरचना, लय, गेयता, कथनपद्धति, भाषा, भाव, नृत्य, वाद्य आदि तत्त्वहरूका बारेमा चर्चा गरेका छन्।⁵⁶ यी विभिन्न विद्वान्हरूले लोकगीतका तत्त्वहरूका बारेमा गरेको चर्चालाई आधार मान्दा लोकगीतका निम्न लिखित तत्त्वहरूका बारेमा चर्चा गर्नु उपयुक्त देखिन्छ :

२.५.१. भाषा

भाषा यादृच्छिक र परम्परित वाक् प्रतीकहरूको यस्तो व्यवस्था हो, जसले मानवीय समुदायमा सम्प्रेषणको काम गर्दछ । त्यसकारण, लोकगीतमा भाषालाई साहित्यका अन्य विधा जस्तै अनिवार्य तत्त्वका रूपमा लिइन्छ । भाषाले हरेक व्यक्तिका भावलाई अभिव्यक्त गर्ने हुनाले यसको प्रयोगविना साहित्यका अन्य विधाहरू जस्तै लोकगीतको रचना पनि असम्भव रहेको हुन्छ । भाषा विचार सम्प्रेषणको माध्यम भएकाले लोकगीतले पनि एक किसिमको भाव र विचारको सम्प्रेषण गर्ने हुनाले लोकगीतमा भाषालाई महत्त्वपूर्ण तत्त्वका रूपमा लिने गरिन्छ।⁵⁷ लोकगीत लोकजीवनले बोल्दै, सुसेल्दै आएको लोकभाषामा आधारित हुने भएकाले यसमा भर्रा, सङ्ला, अनुकरणात्मक, शब्द तथा निपातको बढी प्रयोग पाइन्छ । थेगा र रहनीका रमाइला बान्कीले गर्दा लोकगीत अत्यन्त रोचक र बोधगम्य हुन पुगेको पाइन्छ । लोकगीतमा लोकजीवनले रुचाएको र पचाएको भाषाको प्रयोग हुनाले यसको भाषा सरल, सहज र बोधगम्य हुन्छ । यो प्रसाद र माधुर्य गुणले युक्त हुन्छ । लोकगीतमा सरल प्रायः अभिधार्थ भाषाको प्रयोग पाइन्छ । भाषाको प्रयोगविना

⁵⁴ गोविन्द आचार्य, लोकगीतको विश्लेषण, (काठमाडौं : पैरवी प्रकाशन, २०६२), पृ. ३-५ ।

⁵⁵ कृष्णप्रसाद आचार्य, पूर्ववत्, पृ. ७६-८५ ।

⁵⁶ लक्ष्मणप्रसाद गौतम, पूर्ववत्, पृ. ९६-९८ ।

⁵⁷ ऐजन्, पृ. ९८ ।

लोकगीतको रचना हुन नसक्ने हुनाले भाषालाई लोकगीतको अनिवार्य र महत्त्वपूर्ण तत्त्वका रूपमा लिने गरिन्छ ।

२.५.२. लय

लय लोकगीतको अनिवार्य र महत्त्वपूर्ण तत्त्व हो । रचना गरिएको गीतलाई लयबद्ध गरी अभिव्यक्त गरिने हुनाले लोकगीतमा लयको निकै महत्त्व रहेको हुन्छ । लोकगीतमा स्वर गठनलाई लय अथवा भाका भनिन्छ, भने भाकाको दोस्रो रूप लोकगीत गाउने शैली पनि हो ।^{५६} लोकगीतलाई भावात्मक गहिराइमा पुऱ्याएर रागात्मक साहचर्य प्रदान गर्ने काम पनि लयले नै गर्छ । त्यसैले स्वरको लच्काइद्वारा गायकगायिकाका आवेग संवेगलाई सम्प्रेषित गर्ने काम लयद्वारा नै हुन्छ ।^{५७} लोकगीतमा भावलाई लयले जीवन्तता प्रदान गरिरहेको हुन्छ; त्यसैले लयले गीतलाई निजी रूप दिएर स्वर सङ्गीतको मुहानी लाग्दो स्थितिमा पुऱ्याउने गर्दछ ।^{५८} रचना गरिएको गीतलाई लोकमा बस्ने हरेक मानिसहरूले आफ्ना दैनिक कार्यमा सहज तरिकाले गुनगुनाउन सक्ने खालको लय लोकगीतमा रहेको हुन्छ । त्यसकारण लोक परिवेशका हरेक परिस्थितिहरूलाई टिपेर गायकगायिकाहरूले सुरिलो स्वरमा लयबद्ध गरी गाइने लोकगीत जनसमुदायमा भिज्दै जानु यसको धर्म हो । लोकलय बिना लोकगीतको अस्तित्व नरहने हुनाले लोकगीतमा लयलाई अनिवार्य तत्त्वका रूपमा स्वीकारिन्छ ।

२.५.३. गायकगायिका

परम्परादेखि नै मौखिक रूपमा विकसित लोकगीत लोकसाहित्य अन्तर्गत पर्ने प्रमुख तथा लोकप्रिय विधा हो । लोकगीत लयात्मक गीति रचना भएकाले यसमा गायकगायिकाको अनिवार्यता रहन्छ । पहिलेदेखि नै एक व्यक्तिबाट अर्को व्यक्ति तथा एक पुस्ताबाट अर्को पुस्तामा हस्तान्तरण हुँदै श्रुतिस्मृति परम्परामा नै रहने हुँदा लोकगीतमा गायक गायिका अथवा प्रस्तोता हुनु अनिवार्य छ ।^{५९} लोकगीत गायकगायिका मार्फत अभिव्यक्त हुने हुनाले गायकगायिका बिना यसको अस्तित्व रहँदैन । रचना गरिएको गीतलाई लोकजीवनले रुचाउने लोकभाकामा लयबद्ध गरी गाइने विधा लोकगीत भएकाले गायकगायिकाको सहज गायनमार्फत मात्र लोकगीत व्यक्त हुन्छ । लोकगीत

^{५६} बेनी जङ्गम रावल, सन्दर्भ : लोकगीतका, (काठमाडौँ : भृकुटी एकेडेमिक पब्लिकेशन, २०६३), पृ. ४२ ।

^{५७} कृष्णप्रसाद आचार्य, पूर्ववत्, पृ. ७७ ।

^{५८} ऐजन ।

^{५९} गोविन्द आचार्य, पूर्ववत्, पृ. ३ ।

विभिन्न रूपमा गाउने गरिन्छ; जस्तै कुनै लोकगीत एकलरूपमा गाउने गरिन्छ, कुनै दोहोरीका रूपमा गाउने गरिन्छ भने कुनै जुहारीका रूपमा पनि गाउने गरिन्छ । सङ्कलित रचनाहरू गायकगायिकाहरूको स्वर मार्फत प्रस्फुटित हुने हुनाले लोकगीतमा गायकगायिकालाई महत्त्वपूर्ण तत्त्वका रूपमा लिने गरिन्छ ।

२.५.४. गेयता

गेयता पनि लोकगीतको महत्त्वपूर्ण तत्त्व हो । गीतमा हुने सङ्गीत नै गेयता भएकाले कोकिल कण्ठद्वारा प्रकट भई लयलाई गीतिमयतामा पुऱ्याउने शैलीलाई गेयता भनिन्छ । मोटामोटी रूपमा लय र गेयता पर्यायवाची जस्ता देखिए पनि यी दुई बीचमा सूक्ष्म अन्तर रहेको हुन्छ । लय भनेको चरणबद्ध बनोट हो भने गेयता चाहिँ गीतलाई श्रुति मनोहर बनाउने सुरिलो कथन कौशल हो । त्यसकारण लोकगीतलाई रसात्मक र तीव्रता प्रदान गरी आनन्दानुभूतिको सृजना गर्ने महत्त्वपूर्ण तत्त्वका रूपमा गेयतालाई मानिन्छ ।^{६२} लोकगीतमा गेयताले गीतलाई सञ्चारित गरी श्रोतालाई प्रभाव पार्ने काम गरेको हुन्छ । लोकगीतको आत्मा लोकसङ्गीत हुने भएकाले शास्त्रीय सङ्गीतको उत्पत्ति पनि लोकसङ्गीतबाट भएको हो भन्ने धारणा पाइन्छ ।^{६३} प्राचीनकाल देखिनै विभिन्न किसिमका बाजाहरू विशेषतः मादल, बाँसुरी, खैँजडी, मुर्चुङ्गा, सारङ्गी, मुरली, डम्फ, विनायो, च्याब्रुड, मृदङ्ग आदि लोकबाजाहरूको सहायताले लोकगीत गाएर मनोरञ्जन गर्ने गरेको पाइन्छ । त्यसैले गेयताले लोकगीतमा मिठास थपी मनोरञ्जनात्मक, रोचकता तथा रसात्मकता बनाउने काम गर्दछ । लोकगीतमा सङ्गीतका अनेक ताल, लय, सुर र राग भेटिने हुनाले सङ्गीतको समुचित प्रयोगबाट नै लोकगीत लोक परिवेशमा लोकप्रिय र कर्णप्रिय बन्दछ । त्यसैले लोकगीतमा गेयतालाई अनिवार्य तत्त्वका रूपमा लिने गरिन्छ ।

२.५.५. संरचना

संरचना लोकगीतको अनिवार्य र महत्त्वपूर्ण तत्त्व हो । संरचनाको तात्पर्य लोकगीतको बनोट वा बुनोट हो । यसबाट लोकगीतको तयारी हुने अवस्था बुझिन्छ । मौखिक रूपमा गेयात्मकता आउने गरी सहज र स्वतःस्फूर्त हुने लोकगीत कथिने-भनिने प्रक्रिया नै संरचना हो र यो लोकगीतको प्रमुख तत्त्व वा पर्याधार पनि हो ।^{६४} संरचना बाह्य र आन्तरिक गरी दुई प्रकारका हुन्छन् । बाह्य संरचनाले लोकगीतको आवरण वा पहिरनलाई बुझाउँछ, र यो वर्ण, शब्द तथा सुललित वाक्य र अनुच्छेद हुँदै सङ्कथनसम्म पुगेको हुन्छ, भने आन्तरिक संरचनाले वस्तुको

^{६२} लक्ष्मणप्रसाद गौतम, पूर्ववत्, पृ. ९७ ।

^{६३} कृष्णदेव उपाध्याय, लोकगीतकी भूमिका, छैठौँ संस्क., (इलाहाबाद, साहित्य भवन प्रा.लि., १९८० ई.), पृ. २२० ।

^{६४} कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. ७६ ।

सिलसिलेवार संयोजन गरी सारपूर्ण रूपमा टुङ्ग्याउने काम गर्दछ । कुनै लयलाई समातेर शब्द शब्दलाई उनेर पदमैत्री कायम गरी तिनको संयोजनबाट सिङ्गो रूप दिने काम बाह्य संरचनाले गर्दछ । त्यस्तै केन्द्रीय कथ्य वा भावनाको शृङ्खलाबद्ध संयोजन गरी कथ्यलाई एउटा मियोमा उर्निदै र घुम्दै अन्त्यमा सारभूत वस्तु वा मर्मतर्फ केन्द्रित हुने प्रवृत्ति आन्तरिक संरचनामा हुन्छ ।^{६६} त्यसकारण लोकगीतमा संरचनालाई अनिवार्य तत्त्वका रूपमा लिने गरिन्छ ।

२.५.६. कथ्य/भाव

लोकगीतमा कुनै न कुनै कथ्य वा भाव अभिव्यक्त भएको हुन्छ, त्यसकारण लोकगीतमा कथ्य वा भावलाई मुटुका रूपमा लिने गरिन्छ । भावले लोकगीतको केन्द्रीय आत्मालाई बुझाउने गर्दछ । कुनै घटना, परिवेश वा अन्तर्क्रियाद्वारा भावको सिर्जना हुन्छ र भावले नै लोकगीतमा प्राण भर्छ ।^{६७} व्यक्तिको अन्तर्हृदयमा भएको कारुणिक तथा सुकोमल भाव वेगपूर्ण संवेगका रूपमा अभिव्यक्त हुँदा लोकगीत अत्यन्त भावपूर्ण बन्छ । त्यसैले लोकगीतलाई घतलागदो र हृदयस्पर्शी बनाउने काम कथ्य वा भावले गर्दछ । व्यक्तिभिन्न रहेका सुख दुःख, आँसु हाँसो, भय, वेदना, लज्जा, गर्व, आशा, निराशा, आश्चर्य, सहानुभूति आदि जस्ता भावहरूलाई भाषाका माध्यमबाट लोकगीतमा प्रस्तुत गरिन्छ । त्यसकारण कुनै लोकगीत सुखद् भाव बोकेका हुन्छन् भने कुनै दुःखद् भाव बोकेका हुन्छन् । लोकजीवनमा हुने गरेका हरेक परिस्थितिहरूलाई टिपिने हुनाले लोकगीतमा लोकअनुभूति भल्किएको हुन्छ । हाम्रो समाजमा दसैं, तिहार र तीजजस्ता चाडपर्वमा गाइने गीत, रोपाइँ, दाइँ जस्ता कामका अवसरमा गाइने गीत, विभिन्न जात्रा तथा मेलापात गर्दा गाइने गीत र मिलन र प्रेम प्रणयका सन्दर्भमा गाइने लोकगीतमा प्रायः सुखका र मनोरञ्जनका अभिव्यक्ति पाइन्छन् भने वियोग वेदनाका अवस्था तथा शोक र दुःखका क्षणमा गाइने लोकगीतमा कारुणिकता तथा सहानुभूति जन्य भाव अभिव्यक्त भएको हुन्छ । त्यसैले लोकगीतमा भाव वा कथ्यलाई अनिवार्य र महत्त्वपूर्ण तत्त्व मानिन्छ ।

२.६. लोकगीतको वर्गीकरण

लोकगीत परम्परादेखि नै श्रुतिकै माध्यमबाट एक व्यक्तिबाट अर्को व्यक्ति, एक समुदायबाट अर्को समुदाय र एक पुस्ताबाट अर्को पुस्तामा सदैँ विकसित भएको एक सर्वप्राचीन एवं लोकप्रिय विधा हो । लोकजीवनका हरेक सुख दुःख, आँसु हाँसो, मिलन बिछोड, मेलापात, दाउरा घाँस, उकाली ओराली, चाडपर्व आदिलाई बटुलेर लोकगीतको सिर्जना हुने हुनाले लोकगीतले लोक विशेषता तथा प्रवृत्तिहरूलाई अङ्गालेको हुन्छ । मानिसका हरेक भाव लहरीलाई

^{६६} ऐजन, पृ. ७६-७७ ।

^{६७} कृष्णप्रसाद आचार्य, पूर्ववत्, पृ. ८३ ।

सुरिलो गला र मीठो लयमा उनेर व्यक्त गर्ने चलनको विकाससँगै लोकगीत विभिन्न भेद तथा उपभेदमा छरिएर विकास भएको पाइन्छ । फलस्वरूप विभिन्न हाँगाहरू जस्तै क्षेत्रीय, जातीय, भाषिक आदि रूपमा विस्तारित हुँदै आइरहेको छ ।

नेपाल बहुभाषिक, बहुसांस्कृतिक, बहुभौगोलिक, बहुजातीय तथा बहुधार्मिक राष्ट्र भएकोले यहाँ बसोबास गर्ने हरेक व्यक्ति समुदायको संस्कृति, रीति रिवाज तथा चालचलनमा अनेकता पाइन्छ । त्यसैले नेपाली लोकगीत पनि क्षेत्र, जाति, भाषा, संस्कृति, भूगोल आदिका हिसाबले विभिन्न स्वरूपमा विस्तार हुँदै प्रचलनमा रहेको पाइन्छ । नेपाली लोकगीतको विस्तारसँगसँगै यसको गायनशैलीमा विविधता देखिनु स्वाभाविकै हो । क्षेत्रीय हिसाबले यहाँको मौलिक संस्कृति, भौगोलिक परिवेश, रीतिरिवाज र मूल्यमान्यता भल्कने लोकगीतको रचना हुनु, जातीय हिसाबले आफ्ना मौलिक विशेषता भल्कने लोकगीतको रचना हुनु र भाषागत हिसाबले आफ्नो भाषालाई जोगाइराख्न र भाषिक निकटता कायम राख्न विभिन्न भाषामा लोकगीतको रचना हुनुलाई नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण उपलब्धि मान्न सकिन्छ । नेपालमा के कति प्रकारका लोकगीत प्रचलनमा रहेका छन् भन्ने कुरा यथार्थ रूपमा यकिन गर्न नसकिए तापनि लेख्य र प्रकाशनका हिसाबले आफ्नो छुट्टै पहिचान बनाउन सफल लोकगीतहरूलाई विभिन्न आधारमा वर्गीकरण गरी अध्ययन गरिएको छ । आदीकाल देखि वर्तमान अवस्थासम्म आइपुग्दा लोकगीतमा आइरहेको परिवर्तन साथै यसले जन्माएका विभिन्न भेद तथा उपभेदहरूलाई आधार मानेर विभिन्न विद्वान्, समालोचक तथा गीतकारहरूले आ-आफ्नै किसिमबाट सक्रियतापूर्वक वर्गीकरण तथा विश्लेषण गरेको पाइन्छ ।

भारतीय लोकसाहित्यका अध्येता कृष्णदेव उपाध्यायले लोकगीतलाई निम्नानुसार छ वर्गमा बाँडेका छन् – (१) संस्कार सम्बन्धी गीत, (२) ऋतु सम्बन्धी गीत, (३) व्रतसम्बन्धी गीत, (४) जातिसम्बन्धी गीत, (५) श्रमसम्बन्धी गीत र (६) विविध गीत ।^{६७}

यस्तै, भारतीय लोकसाहित्यका अध्येता मोहनलाल बाबुलकरले लोकगीतलाई निम्नानुसार पाँच वर्गमा बाँडेका छन् – (१) संस्कारका दृष्टिले गीत, (२) रसानुभूतिका दृष्टिले गीत, (२) ऋतु एवम् व्रतका दृष्टिले गीत, (४) जातिका दृष्टिले गीत र (५) क्रियाका दृष्टिले गीत ।^{६८}

नेपाली लोकसाहित्यका विद्वान् सत्यमोहन जोशीले लोकगीतलाई निम्नानुसार आठ वर्गमा बाँडेका छन् – (१) भजनका रूपमा गाइने गीत, (२) नृत्य गीत, (३) प्रेमसम्बन्धी गीत, (४)

^{६७} कृष्णदेव उपाध्याय, लोकसाहित्यको रूपरेखा, (इलाहाबाद : लोकभारती प्रकाशन, १९८८ ई.), पृ. २६६ ।

^{६८} मोहनलाल बाबुलकर, गढवाली लोकसाहित्यको विवेचनात्मक अध्ययन, (प्रयाग : हिन्दी साहित्य सम्मेलन, १९६४ ई.), पृ. ११ ।

चाडपर्वका गीत, (५) समसामयिक गीत, (६) युद्धक्षेत्रमा गाइने गीत, (७) कथा गाँसिएका गीत र (८) उत्सवमा गाइने गीत ।^{६९}

जनकविकेशरी धर्मराज थापा र हंसपुरे सुवेदीले लोकगीतलाई निम्नानुसार सात भागमा वर्गीकरण गरेका छन् – (१) सामान्य गीत, (२) संस्कार गीत, (३) ऋतु वा व्रतसम्बन्धी गीत, (४) कर्म गीत, (५) पर्वगीत, (६) लोकनृत्य वा नृत्यगीत र (७) विविध गीत ।^{७०}

नेपाली लोकसाहित्यका विद्वान् चूडामणि बन्धुले लोकगीतलाई निम्नानुसार तीन आधारमा वर्गीकरण गरेका छन्

१. सहभागिताका आधारमा
 - (क) एकल गीत
 - (ख) दोहोरी गीत
 - (ग) समूह गीत
२. लय वा भाकाका आधारमा
 - (क) स्थानका आधारमा
 - (ख) जातका आधारमा
३. प्रकार्यका आधारमा
 - (क) धार्मिक गीतहरू
 - (ख) अनुष्ठानमूलक तथा संस्कार गीत
 - (ग) ऋतु तथा पर्व गीत
 - (घ) श्रम गीत ।^{७१}

यस्तै लोकसाहित्यका अर्का विद्वान् कृष्णप्रसाद पराजुलीले लोकगीतलाई निम्नानुसार मुख्य दुई आधारमा वर्गीकरण गरेका छन् –

१. वर्षचक्रीय लोकगीत
 - (क) बाह्रमासे लोकगीत
 - (अ) पर्वगीत र (आ) कर्मगीत
 - (ख) ऋतुकालीन लोकगीत
२. जीवनचक्रीय लोकगीत

^{६९} सत्यमोहन जोशी, **हाम्रो लोकसंस्कृति**, (काठमाडौं : रत्नपुस्तक भण्डार, २०१४), पृ. १४५ ।

^{७०} धर्मराज थापा र हंसपुरे सुवेदी, **नेपाली लोकसाहित्यको विवेचना**, (काठमाडौं : त्रि.वि. पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, २०४१), पृ. ९४ ।

^{७१} चूडामणि बन्धु, **नेपाली लोकसाहित्य**, (काठमाडौं : एकता बुक्स, २०५८), पृ. १२१-१२३ ।

- (क) संस्कार गीत
- (ख) धार्मिक गीत
- (ग) उमेर-अवस्थाकालीन गीत
- (घ) नृत्य गीत⁷²

लोकगीतको वर्गीकरणमा माथि उल्लेखित विभिन्न विद्वान्हरूबीच आंशिक रूपमा सहमति पाइन्छ । विभिन्न समयमा लोकगीतको क्षेत्रमा कलम चलाउने विभिन्न व्यक्तिहरूले विभिन्न आधारमा गरेको वर्गीकरणलाई आधार मान्दा निम्नानुसार छ भागमा वर्गीकरण गरी चर्चा गर्न सकिन्छ :

२.६.१. संस्कारसँग सम्बन्धित गीत

मानिसको जन्मदेखि मृत्युसम्म यावत् संस्कारका बेलामा गाइने गीतहरू नै संस्कार गीत हुन् । जन्म, छैटी, न्वारन, पास्नी, ब्रतबन्ध, विवाह र मृत्युजस्ता संस्कारमा गाइने गीतहरू यस अन्तर्गत पर्दछन् । प्राचीनकालदेखि नै नेपालका हरेक क्षेत्रमा विभिन्न लोक शैलीमा संस्कार गीत गाउने प्रचलन रहँदै आएको छ । जस्तै विवाहका बेलामा गाइने खाँडो, डोटी र कर्णाली भेगतिर गाइने मागल, सगुन, फाग, धमारी र तराई क्षेत्रमा गाइने कोइलामाता, मट्कोर, आराधना आदि गीत संस्कार सम्बन्धित गीतको रूपमा प्रसिद्ध रहेका छन् ।

२.६.२. प्रेमसँग सम्बन्धित गीत

प्रायः युवायुवतीहरूसँग सम्बन्धित माया प्रेम, मिलन बिछोडजस्ता विषयवस्तुहरू लाई टिपेर गाइने गीतहरू यस अन्तर्गत पर्दछन् । प्रेम सम्बन्धी गीतहरूमा युवायुवतीहरू बीच हुने प्रेमपूर्ण भाव अभिव्यक्त गरिने हुनाले यी गीतहरू अरु गीतहरूको तुलनामा बढी भावुक, रोचक र मनोरञ्जनात्मक हुने गर्दछन् । यस्ता लोकगीतमा प्रेमपरक वा शृङ्गारिक विषयका साथै विरह वेदना वा करुण विषयको व्यापकता हुने गर्दछ । नेपालका हरेक क्षेत्रमा विभिन्न रूपमा विभिन्न अवसरमा गाइने गीतहरू जस्तै भ्याउरे, रोइला, घाँसे, सङ्गिनी, सेलो, जुहारी आदि गीतहरू प्रेमसम्बन्धी गीत अन्तर्गत पर्दछन् ।

२.६.३. चाडपर्वसँग सम्बन्धित गीत

नेपाल विविध जात, धर्म, भाषा र संस्कृति बोकेको मुलुक भएकोले यहाँ बसोबास गर्ने हरेक नेपालीहरूले आ-आफ्नै किसिमले चाडवाड मनाउने गर्दछन् र चाडवाड मनाउँदा आफ्नै

⁷² कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. १४९ ।

संस्कृतिअनुसारका लोकगीतहरू गाएर, नाचेर मनोरञ्जन गर्ने प्रचलन परम्परादेखि नै चल्दै आइरहेको छ । चाडपर्वसँग सम्बन्धित गीतहरू प्रायः सुखद् र मनोरञ्जनपूर्ण हुने गर्दछन् भने केही गीतहरू चाडपर्वको अवसरमा घरपरिवार, साथीसङ्गीसँग भेटघाट हुन नसक्दाको अथवा नपाउँदाको दुःखद् परिस्थितिलाई समेटेर गाइने हुनाले विरहवेदनाको भावना मुखरित भएका हुन्छन् । तिहारका अवसरमा गाइने देउसी गीत, भैलो गीत, तीजका अवसरमा गाइने तीज गीत, दसैँका अवसरमा गाइने मालसिरी गीत, फागु पूर्णिमामा गाइने फागु गीत आदि गीतहरू चाडपर्वसँग सम्बन्धित गीतअन्तर्गत पर्दछन् ।

२.६.४. श्रमसँग सम्बन्धित गीत

नेपाल कृषिप्रधान देश भएकाले यहाँ बसोबास गर्ने बहुसङ्ख्यक जनताहरू कृषि पेसामा निर्भर रहेका छन् । कृषि पेसा गर्ने कृषक श्रमजीवी जनसमुदायले कर्म गर्दा श्रम सम्बन्धित विभिन्न गीतहरू गाउने प्रचलन परम्परादेखि नै निरन्तर चल्दै आइरहेको छ । काम गर्दागर्दै वा श्रमका अवसरमा गाइने ऋतुकालीन गीतलाई यस अन्तर्गत राख्न सकिन्छ । श्रम सम्बन्धित गीतअन्तर्गत वैशाख जेठमा मकै गोड्दा गाइने जेठेगीत, असारमा धान रोप्दा गाइने रोपाइँगीत, मकै भाच्ने बेलामा गाइने भदौरे गीत, मङ्सिरमा दाइँ हाल्दा गाइने दाइँगीत पर्दछन् । श्रमसम्बन्धित गीतहरू काम गर्दा थकाइ मेट्न, उल्लास पोख्न र रमाइलो गर्नका लागि गाउने गरिन्छ ।

२.६.५. धर्मसँग सम्बन्धित गीत

नेपाल विभिन्न धर्म मान्ने जनसमुदायको बसोबास रहेको मुलुक भएकोले यहाँका हरेक मानिस आ-आफ्नै धार्मिक आस्थामा बाँधिएका छन् । त्यसकारण आ-आफ्नै धार्मिक मूल्य मान्यताअनुसारका गीतहरू गाउने प्रचलन परम्परादेखि नै जीवित रहेको पाइन्छ । धार्मिक गीत अन्तर्गत उपासनामा गाइने व्रतगीत, लीला, चरित्र आदिका वर्णन, गुणगान र आराधनाका रूपमा गाइने भजन र आरती जस्ता गीतहरू पर्दछन् ।

२.६.६. नृत्यसँग सम्बन्धित गीत

लोकगीत कुनै नृत्यबिना गाउने गरिन्छ भने कुनै नृत्यसहित गाउने गरिन्छ । जुन गीत नृत्यका साथ गाइने गरिन्छ ती गीतलाई नृत्यसँग सम्बन्धित गीत अन्तर्गत राख्ने गरिन्छ । जस्तै बिहेमा दुलाहाको घर-आँगनमा आइमाईहरू भेला भई गाइने रत्यौली गीत, सुदूरपश्चिम तथा मध्यपश्चिमका विभिन्न क्षेत्रमा गाइने देउडा गीत, पूर्वका धनकुटा तेह्रथुमतिर गाइने धाननाचका

गीत, तिहारमा डम्फु र मादलको तालमा नाच्दै गाइने मारुनी गीत आदि नेपालका अत्यन्त लोकप्रिय नृत्यमय लोकगीतहरू हुन् । यसरी विभिन्न जातजाति, भाषाभाषी, उमेर, लिङ्ग, धर्म, संस्कृति, भौगोलिक बनावट आदिका आधारमा नेपाली लोकगीतलाई वर्गीकरण गरी अध्ययन र विश्लेषण गरिएको पाइन्छ ।

२.६.७. भ्याउरे गीत

भ्याउरे गीत नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा अत्यन्त प्रचलित र लोकप्रिय गीत हो । भ्याउरे गीतलाई लोकगीतकै पर्यायका रूपमा समेत लिने गरिन्छ । यो लोकगीत बाह्रैमहिना विभिन्न चाडपर्व मनाउँदा, काम गर्दा, कामबाट फुर्सद पाएको बेला एकल तथा दोहोरीका रूपमा गाउने गरिन्छ । यो विभिन्न जातिको मिश्रित भाका भएकाले विभिन्न स्थान र जातिको बन्धनबाट मुक्त हुने हुनाले यसलाई एकताको प्रतीक पनि मान्न सकिन्छ ।⁷³ भ्याउरे गीत नेपालका सबैजसो भू-भागमा प्रचलित रहेको हुनाले यसलाई लोकगीतको सिङ्गो रुखका रूपमा पनि लिने गरिन्छ । भ्याउरे गीत विभिन्न लय र भाकामा गाइने हुनाले यसको कुनै निश्चित लय हुँदैन । त्यसैले विभिन्न लय र स्वरूपका गीतलाई भ्याउरे गीत भनिन्छ । भ्याउरे लोकगीतका लामो, छोटो, ठाडो, तेस्रो आदि विभिन्न लयका भाका भेटिन्छन् । ती सबै लयलाई यसका १०८ भन्दा बढी भेद उपभेद हुनसक्ने अनुमान गरिन्छ ।⁷⁴ यसरी हेर्दा सङ्गिनी, असारे, तीजे, चुङ्का, ख्याली, सोरठी, भैलो, लहरी, महाल आदि सबैजसो गीत भ्याउरे लोकगीतकै शाखा हुन् भन्ने धारणा रहेको पाइन्छ ।⁷⁵ भ्याउरे गीत विभिन्न क्षेत्रमा भिन्न भिन्न भाकामा गाउने गरिन्छ; जस्तै काँठे भाका, ठाडो भाका, लम्बरी भाका, बाह्रमासे आदि । भ्याउरे गीत जुनसुकै स्थानमा र कुनै पनि समयमा सबै उमेर अवस्थाका व्यक्तिले एकल, दोहोरी तथा जुहारीका रूपमा गाउने र नाच्ने प्रचलन परम्परा देखि नै चल्दै आइरहेको छ । हाल भ्याउरे गीतलाई पूर्वेली र पश्चिमेली गरी दुई रूपमा विभाजन गरिएको छ भने ठाउँअनुसार भिन्न भिन्न भाकामा विभिन्न लोक वाद्ययन्त्रको सहायताले गाउने र नाच्ने प्रचलन रहँदै आएको छ ।

२.६.८. रोइला गीत

रोइला गीत नेपालको पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा अत्यन्त प्रचलित लोकगीत हो । रोइला गीत गुल्मी जिल्लाबाट उत्पत्ति भएर गुल्मी र यसका आसपासका जिल्लाहरू स्याङ्जा, कास्की आदि जिल्लामा प्रख्यात रहेको पाइन्छ । प्रारम्भमा स्याङ्जाका गाउँठाउँमा फलफुल, जडीबुटी बिक्री गर्न

⁷³ कपिल अज्ञात, "लोकगीतहरूको सङ्क्षिप्त परिचय", विवेक, (वर्ष १५, अङ्क ६, २०६०), पृ. ५३ ।

⁷⁴ कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. १६२ ।

⁷⁵ धर्मराज थापा र हंसपुरे सुवेदी, नेपाली लोकसाहित्यको विवेचना, (काठमाडौँ : त्रि.वि. पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, २०५३), पृ. ७१ ।

आउने जानेहरूले रोइला भाकाका गीतहरू टिप्पै र अलाप्यै फुस्रे खोला तरेर हानिँदा रोइला गीत पोखरासम्म विस्तारित भएको देखिन्छ।^{१६} रोइला गीत चुड्का रोइला र सामान्य रोइलाका रूपमा प्रचलित छन् र प्रायः छ, वा सात अक्षरमा विस्तारित भएका हुन्छन्। ठट्यौली पाराका शृङ्गाररसयुक्त जुहारी, दोहोरी गीतहरू देखि ठूलाठूला कथाजस्तै रामायण, महाभारत, कृष्णलीला, स्वस्थानीका कथाहरूमा सम्म रोइला गाउने गरिन्छ। रोइला गीत शृङ्गार रस प्रधान हुने भएकाले यसमा नृत्य पनि हुन्छ। विभिन्न लोक वाद्ययन्त्र जस्तै खैँजडी, भ्याली आदिको ताल मिसिदा भावरसमा नयाँ सलबलाहट आउने हुनाले रोइला दोहोरी अभैँ मार्मिक र मनोरञ्जनात्मक हुन पुगेको देखिन्छ।

२.६.९. तीज गीत

हिन्दु नारीहरूले तीजको अवसरमा गाउने पर्वगीत नै तीज गीत हो। विवाहित नारीहरू आफ्ना पतिको दीर्घायुको कामना र अविवाहित नारीहरू कुशल र योग्य वरको कामना गरी तीजको दिन निराहार व्रत बस्ने चलन परम्परादेखि नै चल्दै आइरहेको छ। खासगरी भाद्र शुक्ल द्वितीयादेखि पञ्चमीसम्म मनाइने यो चाडमा नारीहरू घरआँगन, बाटाघाटा, अनि देवस्थलहरूमा जम्मा भई तीजका गीतहरू गाएर नाचेर रमाइलो गर्दछन्। यी गीतहरूमा नारीहरूकै दुःख, पीरमर्का, अन्तरपीडा, सासूको खटन, नन्दभाउजुको ऋगडा आदि विषयवस्तुलाई टपक्क टिपेर गीतको रूपमा पोखिएको पाइन्छ। तीजको अवसरमा दिदीबहिनीहरू भेला भई आफ्ना मनका भावहरूलाई गीतमा पोखेर केही समय भए पनि पीरमर्काहरू लाई भुल्ने गर्दछन्। तीज गीत वाद्ययन्त्रको प्रयोगले र प्रयोगविना पनि थपडी बजाएर गाउने गरिन्छ। यो गीत प्रायः ६ र ८ मात्राको तालमा सामूहिक रूपमा गाइन्छ।^{१७} वर्षदिनसम्म घरको ऋको लाग्दो काममा अल्झेका छोरीचेलीहरू तीजमा माइत आई दिदीबहिनी र साथी सहेलीहरू संग भेट भई आफूले घरमा भोग्नुपरेका दुःख, कष्ट, पिर व्यथा, आँसु हाँसो आदि सुखद् दुःखद् घटनाहरूलाई तीज गीतमार्फत निर्धक्कसित भलाकुसारी गर्ने गरेको पाइन्छ। ठाउँअनुसार भिन्न भिन्न भाकामा गाइने तीज गीतहरू प्रायः नृत्यमय हुने हुनाले बढी मनोरञ्जनात्मक र जो कोहीलाई पनि गाऊ गाऊ र नाचू नाचू जस्तो लाग्दछ। घरको बृहार्तनबाट वाक्क भएका चेलीहरू माइतमा आई तीजको चाडमा रङ्गीचङ्गी राता वस्त्रले सिँगारिएर मन्दिर, चौर, चौबाटो, बरपिपलका चौतारीहरूमा सुरिला स्वरमा तीजगीत गाएर छमछम नाचेर रमाइलो गर्ने प्रचलन हाम्रो समाजमा छ।

२.६.१०. असार गीत

^{१६} कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. १६२।

^{१७} बेनी जङ्गम रावल, पूर्ववत्, पृ. ७१।

असार महिनामा खेतमा धान रोप्दा गाइने लोकगीतलाई असारे गीत भनिन्छ । रोपाइँका बेला काम गर्दा लाग्ने थकाइ मेट्न तथा उत्साह भर्नका लागि गाइने गीत भएकोले यी गीतहरू प्रायः ठट्ट्यौली पारामा गाइने गरिन्छ । असारे गीतमा असार महिनाको वातावरण, रोपाइँको चित्रण र समसामयिक परिस्थितिहरूलाई टिपेर रोमाञ्चक तरिकाले गाउने प्रचलन छ । काम गर्दा कृषकहरूमा उत्साह र हौसला प्रदान गर्ने खालको अभिव्यक्ति पाइने हुनाले काम गर्दाको दुःखलाई हाँसो ठट्टाका साथ रोपार तथा बाउसेहरूमा नवजीवनको सञ्चार भई सुखको अनुभव गर्दछन् । असारे गीतको रमाइलोमा काम गर्दा कृषकहरू यसबेला हलो, कोदालो, दाँते, फरुवा र धानको बिउमा जीवन बोलेको अनुभव गर्दछन् । असारे गीत एकल तथा सामूहिक रूपमा, जुहारी अनि दोहोरीका रूपमा ६ मात्रा तथा ८ मात्रामा गाउने चलन छ ।^{७८} असारे गीत धान रोप्दाका बेला गाइनुका अलावा कहिलेकाहीं अधिपछि पनि गाउने गरिन्छ । रोपाइँका बेला कृषकहरू लामो लेग्रो तानेर लोकलयमा जुहारीका रूपमा गाउँदा र सुन्दा आनन्दको अनुभूति पाइने हुनाले यी गीतहरूले कृषकहरूमा आत्मीयता जागृत गराएको हुन्छ । त्यसकारण कृषकहरूका लागि असारे गीत अत्यन्त महत्त्वपूर्ण र लोकप्रिय रहेको हुन्छ ।

२.६.११. सालैजो गीत

सालैजो गीत नेपालका पश्चिमाञ्चल तथा मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा बाह्रै मास गाइने एक प्रसिद्ध गीत हो । सालैजो गीत 'सालीज्यू' भन्दाभन्दै सालैजो हुन गएको र यसै नामले यो गीत प्रचलित रहेको हो भनिन्छ ।^{७९} यो गीत खासगरी लुम्बिनी, धौलागिरी र गण्डकीमा विभिन्न चाडपर्व, मेलाजात्रा, उत्सव आदिका सिलसिलामा गुरुङ र मगर जातिका जनसमुदायमा अत्यन्त प्रचलित रहेको पाइन्छ । सालैजो गीत सालैजो भाकामा गाइने गरिन्छ, र गाउन कुनै समय, अवसर र स्थान चाहिँदैन । जहाँ जुनसुकै बेला पनि गाउन सकिने हुनाले गोठालो जाँदा होस् या घाँस काट्न जाँदा, धान कोदो गोड्दा होस् या बसिवियाँलोका क्षणमा जतिबेला पनि गाउन सकिन्छ । प्रायः यो गीत ८ मात्राको तालमा मादलको साथमा गाउने गरिन्छ ।^{८०} यस गीतलाई एकल, दोहोरी तथा जुहारीका रूपमा गाउन सकिने हुनाले लोक जनजीवनमा अत्यन्त प्रचलित रहेको पाइन्छ ।

^{७८} बेनी जङ्गम रावल, पूर्ववत्, पृ. ६८ ।

^{७९} कुसुमाकर न्यौपाने, सालैजो गीतको वर्गीकरण र परिचय, (सिर्जना : ३/३, २०४६), पृ. १० ।

^{८०} बेनी जङ्गम रावल, पूर्ववत्, पृ. ७४ ।

२.६.१२. घाँसे गीत

काठमाडौँ उपत्यका र यसका आसपासका जिल्लाहरूमा प्रचलित लोकगीत घाँसे लोकगीत हो । काठमाडौँ वरपरका काँठ भेग र बागमती अञ्चलमा पर्ने काठमाडौँदेखि निकटका पूर्व-पश्चिम इलाकामा बसोबास गर्ने कृषक जनसमुदायले कृषि कार्य गर्दा गाउने अत्यन्त लोकप्रिय गीत घाँसे लोकगीत हो । लोकजीवनमा वस्तुभाउ पाल्ने, वन जाने र घाँसपात गर्ने व्यक्तिलाई 'घाँसी' भनिने प्रचलन छ र त्यसै 'घाँसी' शब्दबाट निर्मित भएकोले यस गीतलाई घाँसे गीत भनिएको पाइन्छ।^{६१} घाँसे गीत लामो भाकामा गाइने हुनाले यसको लय सामान्यतः २० अक्षरको हुन्छ र यसको ६ र १२ अक्षरमा विश्राम रहन्छ।^{६२} यो गीत सुख दुखात्मक भावमा आधारित छोटोछरितो, रसिलो र अत्यन्त चोटिलो हुन्छ । एकल, दोहोरी तथा जुहारीका रूपमा गाउन सकिने हुनाले एकलै वनपाखामा घाँसपात गर्दादेखि लिएर जुहारीका रूपमा चौर चौतारी, बाटाघाटा, मेलापर्व, जात्रामात्रा सबैतिर गाएर रमाइलो गर्न सकिन्छ । यो गीत बालाचतुर्दशी, मातातीर्थ औँसी, तीजको ऋषिपञ्चमी, माघे सङ्क्रान्ति जुनसुकै पर्वमा वा पशुपतिमा हुने मेला, वाग्द्वारको सपनतीर्थ, नुवाकोटको भैरवी जात्रा, बनेपा चण्डेश्वरी मेला, दोलालघाटको जात्रा जहाँ पनि खासखास अवसरका घाँसे गीतले लोकधर्मीलाई जुरुक्कै उचालेको अनुभव हुन्छ।^{६३} जुनसुकै उमेर अवस्थाका मानिसले गाउने यो गीत विशेषगरी काठ क्षेत्रमा अत्यधिक प्रचलनमा रहेको पाइन्छ ।

२.६.१३. देउसी गीत

तिहारको अवसरमा गोवर्द्धन पूजाको दिनमा अथवा लक्ष्मीपूजाको भोलिपल्ट लोग्ने मानिसहरूले गाउने देउसी गीत एक लोकप्रिय पर्वगीत हो । देउसीको उत्पत्ति 'देव+आशिस' वा 'देव+श्री' बाट भएको मानिन्छ।^{६४} देउसीको चलन वीर परम्परासँग जोडिएको छ । विजयादशमीका दिन दुर्गाको सेवा गरी बाबुआमाको आशीर्वाद लिएर गएका वीरपुत्र विजयदुन्दुभि बजाउँदै रणमा बाँचेर घर फिर्ता चेलीहरूले फूलपाती, दियो कलश, अक्षता-टीका र विजयहारका रूपमा मालासहित उनीहरूको स्वागत सत्कार, आदर-सम्मान गर्ने वीरपुत्रहरूले पनि निर्धक्क आशीर्वाद दिने पृष्ठभूमिमा देउसी गीत चल्दै आएको देखिन्छ।^{६५} लोग्ने मानिसहरू समूहमा भेला भई एक जनाले भट्याउने र अरुले एउटै तालमा देउसिरे भन्दै देउसी खेल्ने गरिन्छ । देवताहरूको

^{६१} कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. १५९ ।

^{६२} मोहनराज शर्मा र खगेन्द्र लुइटेल्, पूर्ववत्, पृ. ११० ।

^{६३} कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. १५९ ।

^{६४} बालकृष्ण शर्मा (सम्पा.), नेपाली शब्दकोश, (काठमाडौँ : रायल नेपाल एकेडेमी, २०१९), पृ. ५२२ ।

^{६५} काजीमान कन्दडवा, नेपाली जनसाहित्य, (काठमाडौँ : रायल नेपाल एकेडेमी, २०२२), पृ. ७६-७८ ।

वीरता र पराक्रमको कथालाई देउसी गीतमा उनेर मीठो तरिकाले गाएर रमाइलो गर्ने प्रचलन हाम्रो समाजमा परम्परादेखि नै चल्दै आइरहेको छ । देउसी विशेषगरी युवकहरूद्वारा खेलिने भए तापनि आजभोलि केटाकेटी तथा वृद्ध वृद्धाहरू पनि सामेल भई खेल्ने गरिएको पाइन्छ ।^{६६} देउसेहरू समूहमा भेला भई शिरमा टोपी वा फेटा लगाई फूलको माला पहिरेर घरघरमा गई एउटाले भट्याउने र अरुले एकै स्वरमा देउसिरे भन्दै जान्छन् । यसरी खेल्दै जाँदा घरमुलीले स्वागत सत्कार गरी सगुनका रूपमा मिठाइ, पैसा, सेल, फूल आदि नाइलामा राखेर दिने गर्दछन् भने अन्तमा देउसेहरूले घरमुलीलाई आशीर्वाद दिँदै एक घरबाट अर्को हुँदै देउसी खेलेर रमाइलो गर्दछन् । यसरी देउसी खेलेर दानको रूपमा सङ्कलन भएको पैसाले उनीहरू मिलेर भोज खाने प्रचलन परम्परादेखि नै चल्दै आइरहेको छ ।

२.६.१४. देउडा गीत

देउडा गीत सुदूरपश्चिमाञ्चल तथा मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा अत्यन्त प्रचलित नृत्य गीत हो । देउडा संस्कृत 'देउ+दुराय' बाट 'देउदुरा' हुँदै आएको अङ्कल पनि गरिन्छ, तर डेढ पाइला चालेर नाचिने, खेलिने भएकाले देउडा > देडडा भएको मान्न सकिन्छ ।^{६७} यो गीत डोटी, अछाम, बैतडी, बझाङ, दार्चुला, जुम्ला आदि जिल्लाहरूमा गाउँदै नाच्ने प्रचलन रहेको पाइन्छ । यस नृत्यमा सहभागी हुनेहरू कुममा कुम जोडेर हात जोल्ड्याई सामूहिक तालमा खुट्टा अघिपछि पारेर मन्द तालमा नृत्य गर्छन् ।^{६८} सहभागीहरू आँगनमा भेला भई दुई समूहमा विभाजन भई मुखामुख गरी सवालजवाफ गर्दै देउडा खेल्ने गरेको पाइन्छ । देउडामा ए भिनाजु, ए साली, मेरी बौजु, छमक्क छमक्क लौ विरी छम छम आदि थेगाको प्रयोग हुन्छ ।^{६९} देउडा विशेषगरी ६ मात्राको तालमा मध्य तथा मध्य विलम्बित लयमा गाइन्छ ।^{७०} देउडा नृत्यमा कुनै पनि बाजाको प्रयोग नगरी पुरुष र महिला तथा बालबालिकाहरू बेग्ला-बेग्लै रूपमा पनि नाच्ने गरिन्छ भने सबै मिसिएर पनि नाच्ने गरेको पाइन्छ । पहिलेपहिले आफ्नै डोटेली, बभाङ्गी, डडेलधुरी, बैतडेली, जुम्ली, अछामी आदि भाषिकामा गाउने प्रचलन रहे तापनि आजभोलि देउडा लयमा नेपाली भाषामा पनि गाउने गरिएको पाइन्छ ।

यसका साथै नेपालमा गाइने अन्य लोकगीतहरूमा जस्तै : टप्पा गीत, चण्डी गीत, सेर्पा गीत, भैलो गीत, सेलो गीत, यानीमाया गीत, हाकपारे गीत, रसिया गीत, सङ्गिनी गीत, ख्याली

^{६६} सावित्री मल्ल, **पाल्पाका लोकगीत अध्ययन र विश्लेषण**, (पाल्पा : कक्षपति प्रकाशन, २०५२), पृ. ४३ ।

^{६७} कृष्णप्रसाद पराजुली, पूर्ववत्, पृ. २७२ ।

^{६८} चूडामणि बन्धु, पूर्ववत्, पृ. १३४ ।

^{६९} चूडामणि बन्धु, पूर्ववत्, पृ. १३४ ।

^{७०} बेनी जङ्गम रावल, पूर्ववत्, पृ. ७२ ।

गीत, सैरेली गीत, टुङ्ना गीत, घर गीत, कौरा गीत, पालम गीत, चुङ्का गीत, सोरठी गीत, रोदी गीत, मालासिरी गीत, रत्यौली गीत, भजन-चुङ्का गीत, बालन गीत आदि गीतहरू प्रचलनमा रहेको पाइन्छ ।

तेस्रो परिच्छेद

नेपाली लोकगीतको चरण विभाजन र उत्तरवर्ती चरणका नेपाली

लोकगीतको विवरणात्मक सूची

३.१. विषय प्रवेश

यस परिच्छेदमा नेपाली लोकगीतको विकासक्रममा देखा परेका मोडहरू र ती मोडहरूमा नेपाली लोकगीतको विकास र विस्तार के कसरी भएको छ भन्ने बारेमा चर्चा गरी नेपाली लोकगीतको विकासमा देखा परेका मूल प्रवृत्तिहरूलाई औँल्याउने प्रयास गरिएको छ । साथै उत्तरवर्ती चरणमा संख्यात्मक रूपमा के कति सी.डी. तथा क्यासेट एल्बमहरू प्रकाशित भएका छन्; क्षेत्रगत हिसाबले कुन क्षेत्रसँग सम्बन्धित लोकगीतहरू बढी मात्रामा प्रकाशित भएका छन्; लोकगीतसँग सम्बन्धित गायक गायिका तथा रचनाकारहरूको योगदान के कस्तो रहेको छ; उत्तरवर्ती समयमा लोकगीतको क्षेत्रमा के कस्ता नौला प्रवृत्तिहरू भित्रिएका छन् आदिको बारेमा चर्चा गरी नेपाली लोकगीतको चरणविभाजन र उत्तरवर्ती चरणमा प्रकाशन भएका सी.डी. तथा क्यासेट एल्बमहरूको विवरणात्मक सूची प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.२. उत्तरवर्ती समयको निर्धारण र नेपाली लोकगीत

लोकगीत लोकले अत्यधिक रूपमा रुचाएको लोकको भावना बोकेको गीत हो । ग्रामीण समाजका हरेक दुःख सुख, आँसु हाँसो, पीर व्यथा आदि भावलाई मर्मस्पर्शी शब्दमा उनेर लयवद्ध गरी सुरिलो स्वरमा अभिव्यक्त गर्ने महत्त्वपूर्ण माध्यम लोकगीत हो । लोकगीत मौखिक परम्परामा हुर्किएको विधा भएकोले यसको इतिहास धेरै लामो रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ । लोक समुदायमा मेलापात गर्दा, उकाली ओराली गर्दा, घाँस दाउरा गर्दा र विभिन्न चाडपर्व मनाउँदा मौखिक रूपमा लोकगीत गाउने प्रचलन परम्परा देखि नै निरन्तर रूपमा चल्दै आइरहेको छ । लोकगीतका सम्बन्धमा प्राचीन ग्रन्थ वेद देखि नै चर्चा परिचर्चा गरिदै आए तापनि लोकगीत गाउने प्रचलन कहिले देखि सुरु भयो भन्ने बारेमा कुनै ठोस प्रमाणहरू फेला परेको पाइँदैन ।

नेपाली गीतको लेख्य रूप नेपाली कविता विधाको प्रवेशसँगै भएको हो भनी कृष्णहरि बरालले नेपाली गीतको विकासक्रमलाई निम्न तीन चरण अर्थात् वि.सं. १८२६ देखि वि.सं. १९४१ सालसम्मको समयावधिलाई पृष्ठभूमि काल, वि.सं. १९४१ देखि वि.सं. २००७ सालसम्मको समयावधिलाई विकासकाल र वि.सं. २००७ सालदेखि यताको समयावधिलाई विस्तारकालका

रूपमा विभाजन गरी अध्ययन तथा विश्लेषण गरेका छन्।^{११} यस्तै, हिरण्य भोजपुरेले लोकगीतको गुञ्जनलाई तीन चरण अर्थात् पहिलो चरण वि.सं. २००७ देखि वि.सं. २०१८/१९ सालसम्म, दोस्रो चरण वि.सं. २०१८/१९ देखि वि.सं. २०३४/३५ सालसम्म र तेस्रो चरण वि.सं. २०३४/३५ देखि हालसम्मको समयावधिलाई मानेका छन्।^{१२} उक्त विकास प्रक्रियालाई आधार मानी नेपाली लोकगीतको प्रकाशन र प्रसारणका हिसाबले निम्न दुई चरण अर्थात् पूर्ववर्ती चरण (वि.सं. २००७ सालदेखि वि.सं. २०३६ सालसम्म) र उत्तरवर्ती चरण (वि.सं. २०३६ सालदेखि यता) मा विभाजन गरी चर्चा गर्नु उपयुक्त देखिन्छ।

३.२.१. पूर्ववर्ती चरण : (वि.सं. २००७ सालदेखि वि.सं. २०३६ सालसम्म)

वि.सं. २००७ सालमा भएको प्रजातन्त्र प्राप्ति र त्यससंगै देशमा आएको आमूल परिवर्तन र त्यसको प्रभाव स्वरूप नेपाली लोकगीतको क्षेत्र पनि परिवर्तित दिशातर्फ उन्मुख रहेको पाइन्छ। वि.सं. २००७ साल पूर्व लेख्य रूपमा छरपस्ट रहेका नेपाली लोकगीत वि.सं. २००७ साल चैत्र २० गते रेडियो नेपालको स्थापना भएपछि प्रकाशन र प्रसारणमा आउन थाले। लिखित रूपमा रहेका तर प्रकाशन र प्रसारण हुन नसकेका नेपाली लोकगीतको सङ्कलन गरी प्रकाशन र प्रसारण गर्ने प्रचलन रेडियो नेपालको स्थापनासंगै भएकोले नेपाली लोकगीतको गुञ्जन तथा विस्तारमा रेडियो नेपालको महत्त्वपूर्ण देन रहेको छ। लेख्य रूपमा छरपस्ट रूपमा रहेका लोकगीतहरूलाई खोजेर सङ्कलन गरी नेपाली लोकसाहित्यमा मुख्य रूपमा चर्चागर्न थालिनु र विभिन्न गीतकारका रचनाहरूलाई रेडियो नेपालमा रेकर्ड गरी रेडियो नेपालमार्फत नै नेपाली जनजीवनसम्म गुञ्जन हुनुले नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा नयाँ आयाम थपिएको मान्न सकिन्छ। लोकगायकहरू ग्रामीण बस्तीहरूमा गई लोक परिवेशमा हुने गरेका हरेक परिस्थितिहरूलाई जस्ताको तस्तै टपक्क टिपेर लोकगीत रचना गरी रेडियो नेपालमा स्वर परीक्षण गराई रेकर्ड गर्ने र रेकर्ड गरिएका लोकगीतहरूलाई राष्ट्रको पहिलो र प्रमुख सञ्चार माध्यम मार्फत गाउँ कन्दराका बस्तीहरूसम्म गुञ्जायमान हुन थाल्नुलाई महत्त्वपूर्ण उपलब्धिका रूपमा लिन सकिन्छ। यस समयमा गीतहरू रेकर्डिङ गर्ने प्राविधिक सीपमा अभिवृद्धि, अन्य प्राविधिको विकासका साथै अत्याधुनिक यन्त्रहरू उपलब्ध हुँदै जानु, सङ्गीतकारहरू खारिदै जानु, गायकगायिकाहरूको स्वर तिखारिँदै जानु र नवीनतम् वाद्ययन्त्रहरूको विकास र प्रयोगले लोक साङ्गीतिक वातावरण सबल र सक्षम हुँदै गएको पाइन्छ। वि.सं. २०१८ साल फागुन १६ गते रत्न रेकर्डिङ ट्रस्टको स्थापना भएपछि लोकगीतहरू भारतको कलकत्ता र बम्बईमा गई रेकर्ड गर्नुपर्ने बाध्यता बन्द गरी यहाँ नै

^{११}= कृष्णहरि बराल, गीत सिद्धान्त र इतिहास, पूर्ववत्, पृ. ६३।

^{१२}= हिरण्य भोजपुरे, पूर्ववत्, पृ. १६-२१।

रेकर्ड गर्न सकिने भयो । फलस्वरूप सङ्गीतकार, गायक र गीतकारहरूको बाढी नै बग्न गई नयाँ-नयाँ मान्यता र प्रयोगका सकारात्मक प्रतिफलहरू पल्लवित भएको भेटाइन्छ।^{१३}

समयको परिवर्तनसँगै नेपाली लोकगीतमा नयाँ नयाँ वाद्ययन्त्रको प्रयोग हुन गई सारङ्गी, मादल र मुरली मात्र बज्ने लोकगीतमा इलेक्ट्रिक गितार, इलेक्ट्रिक अर्गान, किबोर्ड र अन्य इलेक्ट्रिक बाजाहरू, सेक्सोफोन अनि जर्जड्रम इत्यादि पश्चिमी आधुनिक बाजाहरू समेत अधिक मात्रामा प्रयोग हुन थालेको पाइन्छ । यसैगरी रेडियो नेपालबाट लोकगीतको सङ्कलन, सम्बर्द्धन र प्रसारण गर्ने उद्देश्यले कुना काप्चा, दुर्गम र अति दुर्गम पहाडी र हिमाली भेगहरूमा समेत अनुभवी अन्वेषकहरू पठाई चोखा लोकगीतहरूको सङ्कलन गरी प्रसारण गरेर तथा पुस्तकको रूपमा प्रकाशन गराएर, रेडियो नेपाल र विभिन्न सांस्कृतिक संस्थानले अधिराज्य व्यापी लोकगीत तथा लोकनृत्य प्रतियोगिताहरूको आयोजना गरेर, गराएर यस क्षेत्रका नयाँ जागरण र जगेर्नाका कामहरू यी अवधिमा अभूतपूर्ण ढङ्गले भएका छन्।^{१४} यस समयावधिमा नेपाली लोकगीतका क्षेत्रमा धर्मराज थापा, नातिकाजी, शिवशङ्कर, गोविन्दलाल नेपाली, भैरवबहादुर थापा, अरुणा लामा, अम्बर गुरुङ, गोविन्दबहादुर, हरिबहादुर, लक्ष्मी जोशी, लालबहादुर खाती, लक्ष्मण लोहनी, प्रदीप रिमाल, तुलसी दिवस, अलिमियाँ, पुष्प नेपाली, गङ्गा राणा, कुमार बस्नेत, लक्ष्मी जोशी, नवीन किशोर राई, उर्मिला श्रेष्ठ, नुपूर भट्टाचार्य, गणेश रसिक, बासुदेव मुनाल, सुन्दर श्रेष्ठ, उपेन्द्र दुःखी, हीरादेवी वाइवा, पाण्डव सुनुवार, राम थापा, सरोज गोपाल, उजेली मैयाँ, तारा थापा, गोपाल योञ्जन, मीरा राणा, तीर्थ कुमारी, लालबहादुर खाती, भलकमान गन्धर्व, रामशरण नेपाली, कविता आले, कल्याण शेरचन, जयनन्द लामा, कमला श्रेष्ठ, भरत देउराली, रामेश्वर-अरुण आदि विद्वान्, गीतकार तथा गायकगायिकाहरूले नेपाली लोकगीतको सङ्कलन, सम्बर्द्धन र प्रकाशनमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन्।^{१५} साथै रेडियो नेपाल र रत्न रेकर्डिङ ट्रस्ट जस्ता संस्थाहरूले लोकगीतको रेकर्ड तथा प्रसारणमा प्रमुख भूमिका निर्वाह गरेका छन् जसको कारणले गर्दा लोकप्रिय र स्तरीय लोकगीतहरूको रेकर्ड डिस्क, चक्का, क्यासेटका साथै कार्टेजहरूमा हुन गई लोक गायकगायिकाहरूमा अभ्र उर्जा थपिदै जाँदा गुणात्मक र परिमाणात्मक रूपमा लोकगीतको विकासले निरन्तर फड्को मारेको पाइन्छ । त्यसकारणले गर्दा वि.सं. २००७ देखि वि.सं. २०३६ सालसम्मको यस समयावधिलाई नेपाली लोकगीतको विकास कालका रूपमा हेर्न सकिन्छ ।

^{१३}= ऐजन, पृ. १८ ।

^{१४}= ऐजन, पृ. १९ ।

^{१५}= ऐजन ।

३.२.२. उत्तरवर्ती चरण (वि.सं. २०३६ सालदेखि यता)

वि.सं. २०३६ सालदेखि वर्तमान अवस्थासम्मको समयावधिलाई लोकगीतको क्षेत्रमा उत्तरवर्ती चरणका रूपमा लिइन्छ। विभिन्न समयमा हुने राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक विचलनले गर्दा नेपाली लोकगीतको विकासमा केही बाधा पुऱ्याए पनि समयानुकूल रूपमा लोकगीतको विकास निरन्तर हुँदै आइरहेको छ। वि.सं. २०३६ सालको राजनैतिक क्रान्ति र यसको सफलता, वि.सं. २०४६ र वि.सं. २०६२/६३ सालको जनआन्दोलन र यसको सफलता सँगै नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा विभिन्न विषयवस्तुहरूले प्रवेश गरेको पाइन्छ। सुरु सुरुमा केवल अत्यन्त ग्रामीण अनि ठेट लोकलयमा मात्र सीमित हुने लोकगीत अहिले विभिन्न विषय जस्तै राष्ट्रियता, राजनैतिक र सामाजिक मात्र नभएर भावनात्मक शैली जस्तै माया प्रेम, मिलन, विछोडको भावलाई समेटेर गाउने गरेको पाइन्छ।

कुनै पनि समयमा गरिने रचना र सङ्कलन तत्कालीन समयअनुसार प्रभावित हुने भएकाले विभिन्न समयमा हुने द्वन्द्व, राजनैतिक, सामाजिक विचलनले लोकगीतको विषयवस्तुलाई प्रेम, देशभक्ति तथा भावनात्मक शैलीमा मात्र सीमित नगरी द्वन्द्वको पीडा, राजनैतिक अवस्थालाई पनि चित्रित गरेको पाइन्छ। समय अनुसार परिवर्तन हुने क्रममा आधुनिकताको नाममा हुने विभिन्न सामाजिक विकृति र विसङ्गतिलाई लोकलयमा समेटि व्यङ्ग्यात्मक शैलीमा गाउने प्रवृत्ति पनि पछिल्लो समयमा विकास भएको छ। हुन त नेपाली लोकगीतको विकाससँगै यसमा आएको विकृतिले पनि लोकगीतको भविष्यलाई अलिकति अष्ट्यारोमा पारेको छ। लोकगीत आफैमा लोकलयमा गाइने तथा लोकले बुझ्ने गरी गाइने अत्यन्तै सरल अनि भावनात्मक शैली हो। शब्द चयन तथा लय सङ्कलनमा हुने कमजोरीले लोकगीतको भविष्यलाई खतरामा पार्न सक्छ। पछिल्लो समयमा हुने गरेको आगन्तुक शब्दको प्रयोग, आधुनिकताको नाममा प्रयोग गरिने वाच्यवादन तथा आधुनिक शैलीले लोकगीतको पुरानो अस्तित्व माथि प्रश्न चिन्ह लगाएको छ। परिभाषित रूपमा लोकगीतको अर्थ र पछिल्लो समयमा हुने गरेका यस्ता नकारात्मक शैलीहरूको विकासले भविष्यमा हुने नेपाली लोकगीतको विकासक्रमलाई भन् अष्ट्यारोमा पार्ने निश्चित छ।

वि.सं. २०३६ सालदेखि वि.सं. २०४६ सालसम्मको नेपाली लोकगीतको विकासलाई हेर्दा यस समयमा पुराना पुस्ताका गायक गायिकाहरूले नेपाली लोकगीतका मूल्य र मान्यताहरूलाई नखलबलाई लोकले अत्यधिक मात्रामा रुचाएका र मन पराएका स्थानीय भाकाहरूलाई टिपेर लोकगीति एल्बमहरू प्रकाशन गरेको पाइन्छ। उत्तरवर्ती चरणको सुरुका समयदेखि नै विभिन्न क्यासेट कम्पनी तथा सञ्चार माध्यमको विस्तार तथा नव गायक-गायिकाहरूको प्रवेश निरन्तर बढ्दै गए पनि नेपाली लोकगीतको फाँटमा नराम्रा प्रभावहरू त्यति देखिएनन्। पुराना पुस्ताका स्रष्टाहरूले गाउँ गाउँ घुमी ग्रामीण भावना, संस्कृति, परम्परा तथा रीतिरिवाज र स्थानीय

भाकालाई टपक्क टिपेर लोकगीति एल्बमहरू प्रकाशन गरेका छन् भने पछिल्लो पुस्ताका केही स्रष्टाहरूले शब्द चयन तथा गायन शैलीमा केही आधुनिकता थप्ने प्रयास गरे तापनि लोकगीतको क्षेत्रमा कुनै विकृति र विसङ्गति भित्रिएको देखिदैन । वि.सं. २०३६ सालदेखि वि.सं. २०४६ सालसम्मका पुराना तथा नयाँ पुस्ताका केही उल्लेखनीय कलाकारहरूमा कुमार बस्नेत, पाण्डव सुनुवार, राम थापा, भलकमान गन्धर्व, लोकबहादुर क्षेत्री, बमबहादुर कार्की, शिवा आले, अमर विरही, कृष्ण गुरुङ, नारायण पाण्डे, कृष्ण सुधा ढुङ्गाना, हरिदेवी कोइराला, निर्मला श्रेष्ठ, शशि भण्डारी, उर्मिला श्रेष्ठ, ज्ञानु राणा, गोपाल योञ्जन, चन्द्रकला शाह, कविता आले पर्दछन् । यस समयका नयाँ तथा पुराना पुस्ताका अग्रज स्रष्टाहरूको सक्रियतामा केही लोकगीतसँगै सम्बन्धित संस्थाहरूको स्थापना गरी लोकगीतको क्षेत्रलाई अझ व्यापक बनाउन लागिपरेको पाइन्छ । वि.सं. २०४२ साल माघ १७ मा नेपाल टेलिभिजनको स्थापना तथा म्युजिक नेपाल लगायत केही रेकर्डिङ संस्थाहरूको विस्तारले लोकगीतका क्यासेट एल्बमहरूको उत्पादनमा वृद्धि भई लोकगीतको क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने स्रष्टाहरूमा थप हौसला थपिएको पाइन्छ ।

वि.सं. २०४६ सालमा भएको जनआन्दोलन र यसको सफलतासँगै नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा थप नयाँ नयाँ प्रवृत्तिहरू देखा पर्न थाले । विषयवस्तु चयन तथा गायन शैलीमा विविधता देखा पर्दा लोकगीतको क्षेत्रले नयाँ मोड लिन थाल्यो । प्रायः एकल रूपमा गाइने लोकगीत दोहोरीका रूपमा गाउने प्रचलनको विकास हुनु, लोक शैलीमा गाइने लोकगीतमा पप शैलीमा गाउने प्रवृत्तिको प्रवेश पाउनु, प्रायः सामाजिक विषयवस्तुमा आधारित रहेर गाइने लोकगीतमा विभिन्न माया प्रेम, राजनीति, द्वन्द्व, व्यङ्ग्य, राष्ट्रियता, जागरणमूलक जस्ता विषयवस्तुले प्रवेश पाउनु आदि विविध कारणले गर्दा लोकगीतको क्षेत्र अझ फराकिलो हुँदै गइरहेको छ । विभिन्न क्यासेट कम्पनीहरूको बढ्दो विस्तार, देशभरी नै सञ्चार माध्यमको उपलब्धता र विभिन्न संस्थाहरूको स्थापनाले वि.सं. २०४६ पछिको समय एकदमै उर्वर हुँदै गइरहेको देखिन्छ ।

वि.सं. २०४६ सालको जनआन्दोलन र बहुदलीय व्यवस्थाको स्थापना पछिको समयमा नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा लाग्ने कलाकारहरूको ओइरो नै लाग्न थाल्यो जसले गर्दा विभिन्न क्यासेट कम्पनीहरू जस्तै रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो, धौलागिरी क्यासेट सेन्टर, कालिञ्चोक क्यासेट सेन्टर, फेवा म्युजिक प्रा.लि., शीला क्यासेट सेन्टर आदिको विस्तारले लोकगीति एल्बमहरूको प्रकाशनमा बाढी नै आएको पाइन्छ । उत्पादित क्यासेट एल्बमहरूको विक्री वितरणमा अत्यधिक सफलता मिल्दै जाँदा लोकगीतको क्षेत्र नै एउटा व्यावसायिक संस्थाको रूपमा परिणत हुन पुग्यो जसले गर्दा लोकगीतको क्षेत्रमा लाग्ने स्रष्टाहरूमा थप हौसलाका साथ प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा क्यासेट एल्बम प्रकाशन गर्ने क्रममा होड नै चलेको पाइन्छ । वि.सं. २०४९ सालदेखि सञ्चार माध्यममा निजी क्षेत्रको संलग्नताले गर्दा देशभरी नै एफ.एम. रेडियोहरूको विस्तार भई

लोकगीतको प्रचार प्रसारमा व्यापकता आउन थाल्यो जसले गर्दा लोकगीत सुन्ने श्रोताहरूमा एफ.एम. रेडियोहरू सहज माध्यम बन्न पुगे । तुलनात्मक रूपमा एकल लोकगीत भन्दा दोहोरीका रूपमा क्यासेट उत्पादन गर्ने प्रचलन बढ्न जाँदा दोहोरी गीत गाउँदा वादविवादका संवादहरूमा पोइल जान पाम, मेरा बाँदुरे, जस्ता केही उच्छृङ्खल तथा उत्तेजित शब्दहरूको प्रयोगले केही विकृति र विसङ्गति पनि भेटिने गरेको पाइन्छ ।

वि.सं. २०५२ सालपछिको सशस्त्र द्वन्द्व र त्यसको प्रभावले नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा प्रत्यक्ष असर परेको देखिन्छ । देशभरी नै सशस्त्र द्वन्द्वको पीडाले लोक गायकहरूमा कारुणिक भाव जागृत हुन गई द्वन्द्वको पीडामा पिल्सिएका जनताहरूका कारुणिक भावना बोकेका लोकगीत प्रकाशन हुनुले लोकगीत रचनाको एउटा विषयवस्तु द्वन्द्वको प्रभाव बनेको छ । यस्तै द्वन्द्वको समयमा शोषित, पीडित र सर्वहारा वर्गको मुक्तिका आवाज बोकेका जागरणमूलक विषयवस्तुमा आधारित लोकगीति रचनाहरू पनि प्रशस्तै भेटिन्छन् । नेपाली लोकगीतको उत्तरवर्ती चरणको सुरुका समयमा जे जति लोकगीतका गुणात्मक रचनाहरू प्रकाशित भएका थिए त्यसको तुलनामा वि.सं. २०४६ पछिको समयमा परिमाणात्मक रूपमा जति संख्यामा लोकगीति एल्बमहरू उत्पादनमा वृद्धि भए पनि यसको गुणात्मकतामा कमी हुँदै आएको छ । यस समयमा भएको महत्त्वपूर्ण उपलब्धिका रूपमा लोक तथा दोहोरी गीतका सी.डी. तथा भिडियो क्यासेटहरूलाई लिन सकिन्छ । साथै इन्टरनेट, मोबाइल फोन आदि आधुनिक विद्युतीय उपकरणको विकासले गर्दा लोकगीत प्रेमी श्रोता तथा दर्शकहरूले लोक दोहोरीका अडियो भिडियोहरू प्रत्यक्षरूपमा सुन्दै र हेर्दै मनोरञ्जन लिनको लागि थप सुविधा मिलेको छ ।

वि.सं. २०४६ पछिको समयमा लोक तथा दोहोरी गीतको क्षेत्रलाई अझ उचाइमा पुऱ्याउन लागेका उल्लेखनीय कलाकारहरूमा अघिल्ला पुस्ताका प्रेमराजा महत, राम प्रसाद खनाल, नारायण रायमाझी, कोमल ओली, पुरुषोत्तम न्यौपाने, जीवन शर्मा, प्रजापति पराजुली, पवित्रा आले, लोचन भट्टराई, तुलसी पराजुली, बीमाकुमारी दुरा, खड्ग गर्बुजा, शर्मिला गुरुड, शीला आले आदि र पछिल्लो पुस्ताका इन्द्र जि.सी., दुर्गा रायमाझी, रमेश वि.जी., बुद्धिसागर बस्याल, राजकुमार बगर, लक्ष्मी न्यौपाने, भगवान भण्डारी, सिर्जना विरही थापा, राजन ठकुरी, विष्णु खत्री, भोजराज काफ्ले, राजु परियार, कृष्ण देवकोटा, बन्नी पंगेनी, विमलराज क्षेत्री, भलक सङ्गीतम्, गीतादेवी, सिन्धु मल्ल आदि देखा पर्दछन् । यस्तै लोकगीतको प्रचार प्रसारमा यस समयका महत्त्वपूर्ण सञ्चार माध्यमहरूमा रेडियो नेपाल र नेपाल टेलिभिजनका साथै इमेज च्यानल, कान्तिपुर टेलिभिजन, सगरमाथा एफ.एम., लुम्बिनी एफ.एम., क्लासिक एफ.एम., इमेज एफ.एम., मदनपोखरा एफ.एम., कालिका एफ.एम., सप्तकोशी एफ.एम. आदिलाई लिन सकिन्छ ।

दस वर्षे सशस्त्र द्वन्द्व र यसको अन्त्यसँगै भएको वि.सं. २०६२/६३ सालको दोस्रो जनआन्दोलन र यसको सफलता सँगै देशमा भएको शान्त वातावरणले लोकगीतको विकासमा केही टेवा पुऱ्याएको पाइन्छ । देशमा शान्त वातावरण भए पश्चात धेरै सिर्जनाहरूले लोकगीति एल्बमको स्वरूप पाए । केन्द्रीकृत रूपमा भएका रेकर्डिङ स्टुडियोहरू विकेन्द्रीत हुँदै गए जसको फलस्वरूप स्वतन्त्र रूपमा धेरै क्यासेटहरू बजारमा आए । वि.सं. २०६३ साल पछिको लोकगीतको क्षेत्रमा व्यापक विस्तार त भयो यससँगै विकृति र विसङ्गतिले पनि ठाउँ पायो । आधुनिकता सँगै भित्रिएका वाद्यवादन, आगन्तुक शब्दको बढी प्रयोग र आधुनिक शैली जस्ता प्रवृत्तिले लोकगीतको क्षेत्र परिमाणात्मक रूपमा व्यापक बने पनि गुणात्मक रूपमा त्यति सबल देखिएको छैन । सहर बजारमा कोठामा बसेर रचना गरी स्टुडियोमा रेकर्ड गराउने प्रचलन बढ्न जाँदा उपयुक्त शब्द चयनको अभाव र क्यासेट निकाल्ने होडबाजीले गर्दा लोकको ढुकढुकी, स्पन्दन, भावना, विचार वा जीवनको अभिव्यक्तीमा ह्रास आएको पाइन्छ । क्षेत्र अलि खस्कदै गएको पाइन्छ । पछिल्लो समयमा भएको CRBT, PRBT को प्रयोगले गर्दा पनि लोकगीतको विकासमा केही टेवा पुऱ्याएको त छ तर CRBT, PRBT कै नाममा हुने विभिन्न गैह्रकानुनी प्रकरणले नेपाली लोकगीतको अस्तित्व माथि नै प्रश्न चिन्ह खडा गरेको छ । अहिले भइरहेको लोकगीतको विकासक्रमलाई निर्विवाद अगाडि बढाउनको लागि यस्ता विकृति र विसङ्गतिलाई जरैदेखि उखेलेर फाल्नु आजको आवश्यकता बनेको छ । बढ्दै गइरहेको लोकगीतको विस्तार र त्यससँगै भित्रिरहेका विकृति र विसङ्गतिहरूलाई रोकथाम गर्न तथा लोकगीतको संरक्षण र उत्थानमा विभिन्न नयाँ तथा पुराना संस्थाहरू जस्तै राष्ट्रिय लोक तथा दोहोरी गीत प्रतिष्ठान नेपाल, राष्ट्रिय लोक सञ्चारकर्मी नेपाल, नेपाल सङ्गीत उद्योग संघ, रोयल्टी सङ्कलन समाज नेपाल आदिले लोकगीतको क्षेत्रलाई व्यवस्थित रूपमा अगाडि बढाउने प्रयासमा लागि रहेका छन् ।

वि.सं. २०६३ पछिको समयमा लोक तथा दोहोरी गीतको क्षेत्रलाई अभि उचाइमा पुऱ्याउन लागेका उल्लेखनीय कलाकारहरूमा अधिल्लो पुस्ताका कतिपय कलाकारहरूका साथै खुमन अधिकारी, विष्णु माझी, कस्तुप पन्त, एकनारायण भण्डारी, कल्पना देवकोटा, हरिबल्लभ नेपाल, शिरिष देवकोटा, विनोद बाजुराली, रामजी खाँण, कुलेन्द्र विश्वकर्मा, जानकी पन्त, सीता थापा, पुस्कल शर्मा, सुनिता दुलाल, इन्दिरा गुरुङ, नवराज घोरासैनी, मुना थापा, देवी घर्ती, लोकगीति क्यासेटहरूको प्रकाशनमा मह गोकुलराज क्षेत्री, याम क्षेत्री, पशुपती शर्मा, टिका पुन, अमर थापा, बलवीर थापा, गणेश अशिम, सूर्यकुमार क्षेत्री, आदि देखा पर्दछन् । नेपाली लोकगीतको विकासमा विभिन्न रेकर्डिङ स्टुडियोहरूले महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन् । पछिल्लो समयमा नेपाली लोकगीति एल्बम तथा सी.डी.हरू उत्पादन गर्ने पुराना संस्थाहरूका साथै आशिष म्युजिक प्रा.लि., विन्ध्यावासिनी म्युजिक प्रा.लि., पूजा म्युजिक प्रा.लि., अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.,

सितारा म्युजिक प्रा.लि., रोशनी डिजिटल प्रा.लि., समर्पण म्युजिक प्रा.लि., उज्यालो म्युजिक प्रा.लि., रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि., एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि. आदि पर्दछन् । यस्तै लोक तथा दोहोरी गीतको प्रचार प्रसार तथा देशका कुना कन्दरासम्म गुञ्जायमान बनाउन अत्यन्त महत्त्वपूर्ण योगदान दिने पुराना राष्ट्रिय सञ्चार माध्यमहरू जस्तै विभिन्न रेडियो तथा टेलिभिजनका साथमा स्थानीय एफ.एम.हरू जस्तै उज्यालो एफ.एम., नेपाल एफ.एम., सिटिजन एफ.एम., सिटी एफ.एम., मेरो एफ.एम., अडियो एफ.एम., रुपन्देही एफ.एम., तरङ्ग एफ.एम., रुरु एफ.एम., अर्घाखाँची एफ.एम., प्यूठान एफ.एम., स्वर्गद्वारी एफ.एम., मनकामना एफ.एम., गुराँस एफ.एम., गोदावरी एफ.एम., स्काई एफ.एम. आदि देखा पर्दछन् । यसरी परापूर्वकालदेखि नै जनजीवनमा मौखिक परम्परामा हुकँदै जनताका मनमनमा भिज्दै लेकदेखि वेशीसम्म, हिमालदेखि तराईसम्म, गाउँदेखि सहरसम्म, पूर्वदेखि पश्चिमसम्म, उत्तरदेखि दक्षिणसम्म सबै उमेर समुदायमा समान रूपमा विस्तारित हुँदै विस्तारकालका पहिलो, दोस्रो र तेस्रो मोड हुँदै वर्तमानसम्म आइपुगेको छ ।

३.३. उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरणात्मक सूची

उत्तरवर्ती समयमा नेपाली लोकगीति रचनाहरूको उत्पादनमा दिनानुदिन वृद्धि हुँदै गएको छ । यस अवस्थामा उत्पादित सबै रचनाहरू सङ्कलन गरी यस शोधपत्रमा समावेश गर्नु असम्भव प्रायः देखिन्छ । त्यसैले विभिन्न सञ्चार माध्यम तथा उत्पादक संस्थाहरूको सहयोग लिई उत्तरवर्ती चरणमा उत्पादन तथा प्रकाशनमा आएका केही लोकगीति क्यासेट एल्बम तथा सी.डी. हरूको विवरणलाई क्यासेट तथा सी.डी. एल्बमको नामको वर्णानुक्रमानुसार तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.स.	एल्बमको नाम	सङ्कलक	गायकगायिका	प्रकाशन संस्था
१.	अँधेरीमा बल्ने बत्तीले	मनोज सिंह धामी	मनोज सिंह धामी र टीका पुन	श्रोता म्युजिक प्रा. लि.
२.	अर्को जुनीमा	रामचन्द्र ढकाल	रामचन्द्र ढकाल, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र शर्मिला गुरुङ	हिमालय अडियो हाउस
३.	अचम्मै भयो	शिव हमाल र बाबुराम बोहोरा	रामजी खाँण, विष्णु माभी, रमिला न्यौपाने र राजु ढकाल	तिर्सना म्युजिक प्रा. लि.
४.	अचम्मै राम्रो नाच्छे मोरीले	पशुपति शर्मा	पशुपति शर्मा र राधिका हमाल	आशिष म्युजिक प्रा. लि.

५.	अठार वर्षकी	विश्वमणि सुवेदी र गीता थापा	नवराज घोरासैनी र गीतादेवी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६.	अधर्मी पापीले	रमेश वि.जी. र शर्मीला गुरुड	पुरुषोत्तम न्यौपाने, राजु परियार र शर्मीला गुरुड	कालिञ्चोक क्यासेट सेन्टर
७.	अन्तरजातीय विवाह	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विमा कुमारी दुरा र विष्णु माभी	शीला क्यासेट सेन्टर
८.	अन्तिम घडीमा	सन्तोष सुवेदी	खुमन अधिकारी, राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	सारङ्गी म्युजिक प्रा. लि.
९.	अन्तिम चिट्ठी तिमीलाई लेख्दैछु	कृष्ण लेकाली	यमन खनाल, राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	पशुपति क्यासेट सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा. लि.
१०.	अब त चाइनेजो मेरै पाली हो	पशुपति शर्मा	पशुपति शर्मा र राधिका हमाल	आशिष म्युजिक प्रा. लि.
११.	अब त भेट्दै भेट्दिन	हरि दुलाल र उज्वल विवश	खुमन अधिकारी, उज्वल विवश, राजु परियार, विमा कुमारी दुरा र विष्णु माभी	सारङ्गी म्युजिक प्रा. लि.
१२.	अब त मैले नि भुम्का लगाउँछु	नेत्र अर्याल	सुनिता दुलाल र खुमन अधिकारी	पशुपति क्यासेट सेन्टर
१३.	अब त बिहे गरम	हुम गैरे	खुमन अधिकारी र विमा कुमारी दुरा	आशिष म्युजिक प्रा. लि.
१४.	अब तीज आयो बरिलै	लक्ष्मी बोहोरा क्षेत्री	लक्ष्मी बोहोरा क्षेत्री, राजु परियार र कृष्ण न्याउले	नौलो किरण प्रा.लि.
१५.	अमृत भनी विष खाएनी	हेमन्त पराजुली, जानकी पन्त र शहदेव कोइराला	विमल राज क्षेत्री, कुलेन्द्र विश्वकर्मा, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	शुभकामना म्युजिक प्रा.लि.
१६.	अरुले भैं धोका दिन्न भो	हुम राना असफल	जीतु राना, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	जानकी म्युजिक प्रा.लि.
१७.	अलपत्र पाच्यौ यो आधी बाटोमा	किरण बाबु पुन	जनक लामा र संगिता कार्की	सौभाग्य डिजिटल प्रा.लि.
१८.	अल्लारे दौतरी	शुक्र लिम्बु	शुक्र लिम्बु, बाबुराम बोगटी,	धौलागिरी क्यासेट

			सिन्धु मल्ल, कल्पना राई, सरला राई र लोचन भट्टराई	सेन्टर
१९.	असिना पानीले	उद्धव घिमिरे	उद्धव घिमिरे, सन्तोष काफ्ले, मनोज बराइली, दया बस्याल, सीता थापा र पवित्रा सुनुवार	उपहार म्युजिक प्रा.लि.
२०.	असोज कार्तिक दसैं तिहार	प्रेम धिताल	प्रेम धिताल, कुमार पि.डी., दीपक दाहाल, गीतादेवी र विमला कार्की	रञ्जना म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
२१.	आँखा टोलाउँछ	गोपाल बटाला	गोपाल बटाला, कुलेन्द्र विश्वकर्मा, विमा कुमारी दुरा, राजु परियार र विष्णु माभी	सुर सङ्गीत म्युजिक प्रा.लि.
२२.	आँखु खोला	पेम्बा कुमार गोले	भोज बहादुर तामाङ, खुमन अधिकारी र देवी घर्ति	एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
२३.	आँधीहुरी चल्ने बेलैमा	कृष्ण शताब्दी	कुलेन्द्र विश्वकर्मा, वम कुमारी वि.क., दिपेन्द्र आले र सम्भना राई	बिहानी साङ्गीतिक समूह नेपाल
२४.	आँसु	शारदा खड्का	विमल डाँगी र मुना थापा	गहना म्युजिक प्रा.लि.
२५.	आँसु	सम्भना लामिछाने, सागर विरही र राजु गुरुङ	विरु लामा, सम्भना लामिछाने र जुना श्रीष	अभ्यास डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
२६.	आँसु एउटै हो	भोजराज काफ्ले, राकेश, सुशिल र सित्तल	भोजराज काफ्ले, सुशीला गुरुङ, गीता देवी र देवी घर्ती	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
२७.	आँसुको उपहार	जय प्रसाद उदासी	जय प्रसाद उदासी, खुमन अधिकारी, राजु परियार र गीता खड्का	पञ्चकन्या म्युजिक प्रा.लि.
२८.	आँसुको ठिका	चन्द्र ग्रहण	चन्द्र ग्रहण, गितादेवी र रिता के.सी.	ठाँटी म्युजिक प्रा.लि.
२९.	आँसुको नौ धारा	अर्जुन श्रेष्ठ र रेशम उदासी	विनय बुढाथोकी, घमेश दुलाल र पावर्ती कार्की	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.

३०.	आँसु पिएर	हिमाल गिरी	राजु परियार, मोहन गिरी र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
३१.	आँसु बलेनी	राजन ठकुरी	राजन ठकुरी, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
३२.	आँसुमा डुबेर	असिम कुमार कटुवाल	असिम कुमार कटुवाल र गीतादेवी	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
३३.	आइपुग्यो दसैं तिहार	उदय पुन	उदय पुन, खुमन अधिकारी, रामजी खाँण, विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
३४.	आउन आऊ सङ्गी सुनन कुरा	नेत्र अर्याल र कृष्ण समीप सुवेदी	खुमन अधिकारी र सुनिता दुलाल	पशुपति क्यासेट सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा. लि.
३५.	आउन है सङ्गीनी	नारायण न्यौपाने र रेम गुरुड	शर्मिला गुरुड, सकुन्तला थापा र शीला आले	मितेरी क्यासेट सेन्टर
३६.	आउलान पाहुना दसैमा घरभरी	राम थापा 'शिशिर'	राम थापा 'शिशिर', गीतादेवी, असिम कटुवाल, पावर्ती कार्की र विश्वरीदेवी	क्रिस म्युजिक सेन्टर
३७.	आऊ नाचौं पञ्चेबाजामा	सूर्य न्यौपाने	कमल खनाल, लक्ष्मण पाण्डे र विमा कुमारी दुरा	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
३८.	आऊ बस आडैमा	सुवास रेग्मी, विश्वप्रकाश रेग्मी, नवीन पौडेल र युवराज आचार्य	राजु परियार, नवीन पौडेल, विमा कुमारी दुरा र शर्मिला गुरुड	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
३९.	आऊ है फर्केर	हरिदेवी कोइराला	हरिदेवी कोइराला	म्युजिक नेपाल
४०.	आऊ है मेलैमा	गोविन्द 'खेल्युरे', विमलराज क्षेत्री र शिशिर थापा	विमलराज क्षेत्री, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	प्रशान्ति क्यासेट सेन्टर
४१.	आए जन्ती बेहुली लिएर	डिल्ली पहाडी	डिल्ली पहाडी, राजु परियार र लक्ष्मी न्यौपाने	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रीज प्रा.लि.
४२.	आकाश जुनकै हो	सुन्दर विरही पाखिन	सुन्दर विरही पाखिन, रामजी खाँण, विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.

४३.	आकाश राम्रो जुनले	रमेश वि.जी. र सोम भुजेल	सुमन बुढा, विमा कुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४४.	आखिरीमा	चिन बहादुर र रिम बाबु राना	ज्योती राना, हिमाल घले, विमा कुमारी दुरा र सिन्धु मल्ल	द बेष्ट टोन म्युजिक प्रा.लि.
४५.	आज अचानक उनलाई सम्झिँएँ	केशर लामा	रामजी खाँण र विष्णु माझी	तुलसी डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
४६.	आज त भेट्न आउँदिन है कालु	नेत्र अर्याल	खुमन अधिकारी र रमिला न्यौपाने	तिर्सना म्युजिक प्रा.लि.
४७.	आज त साहुनी पनि देख्छु हिरोनी	सन्तोष के.सी.	सन्तोष के.सी. र राधिका हमाल	माउण्टेन म्युजिक मुभि प्रा.लि.
४८.	आजनी आयौ बुढा रक्सी धोकेर	सन्तोष के.सी.	प्रेम लामिछाने मगर र सुस्मिता घर्ती	माउण्टेन म्युजिक मुभि
४९.	आत्महत्या गर्छु भन्दानी	दीपक अर्याल र दीपक कार्की	राजेन्द्र कँडेल, विष्णु माझी र देवी घर्ती	सुपारी म्युजिक प्रा.लि.
५०.	आफ्नै ठानेको छुँ	प्रसाद लामिछाने	प्रसाद लामिछाने र देवी घर्ती	प्रसाद डिजिटल प्रा.लि.
५१.	आफ्नै बाटो गरे	पुस्कल शर्मा र नैनी आलेमगर (नेमिका)	खुमन अधिकारी, पुस्कल शर्मा, विष्णु माझी र जुनु आलेमगर	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर प्रा.लि.
५२.	आफ्नो भन्त कहिल्यै पाइएन	गणेश चौलागाईं, गोपाल आले र विमल डाँगी	राजु परियार, विष्णु थापा, भुवन राना, गोपाल आले र देवी घर्ती	सूर्योदय म्युजिक प्रा.लि.
५३.	आमाको आँसु	नारायणप्रसाद शर्मा	नारायणप्रसाद शर्मा, वैकुण्ठ घिमिरे र गीतादेवी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५४.	आमा (दुःख भाग-२)	विरही कार्की र श्रीकृष्ण बम मल्ल	विरही कार्की	भगवती म्युजिक प्रा.लि.
५५.	आमा पनि पराई भइदियो	काजीबाबु अर्याल र खड्ग गन्धर्व	कल्याण गन्धर्व, पार्वती कार्की र एलिसा भट्टराई	रञ्जना म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
५६.	आमा फर्किनन्	राजकुमार बगर र मधुसुदन घिमिरे	कुलेन्द्र विश्वकर्मा, सुमन विश्वकर्मा, सुदिप विश्वकर्मा,	रञ्जना म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.

			विमा कुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	
५७.	आमा रुदै	लक्ष्मी क्षेत्री	लोक बहादुर क्षेत्री	मिडिया फर कल्चर
५८.	आमाला माया	जेनिश लामा (दोड)	रामबाबु योजन, चन्द्रकुमार दोड, इन्दिरा गोले (गुरुड), योगीता मोक्तान, विश्व दोड र शशिकला मोक्तान	श्री म्युजिक प्रा.लि.
५९.	आयु छोटो छ रे	पुस्कल शर्मा	पुस्कल शर्मा, विष्णु माभी र देवी घर्ती	मिरर क्रियसन एण्ड इन्टरटेनमेन्ट
६०.	आयो दसै	जातीपोखरी लोक समूह र सुन्दर तामाड	कृष्ण बहादुर लामा, शुकु लक्ष्मी लो, प्रमिला वाइवा, विकेश लामा र राजेन्द्र कुमार बम्जन	गण्डकी क्यासेट सेन्टर
६१.	आलै छ घाउ छोडिगएको	बबिन नेपाल 'राजेश' र दिवान किनार	राजु परियार, कृष्णा परियार, राजन नेपाली, विश्वास नेपाल 'प्रकाश' र विष्णु माभी	शिवदर्शन डिजिटल प्रा.लि.
६२.	आस्याडको छोरी सोल्टनी	अर्जुन ब्लोन र राज दोड तामाड	राज दोड तामाड र शशिकला मोक्तान	हरियाली म्युजिक प्रा.लि.
६३.	इलाम बजार	अनिल विरही	अनिल विरही, माण्डवी त्रिपाठी र सत्यकला राई	हाइलाइट रेकर्डस् प्रा.लि.
६४.	उखानै छ	रूपक बनवासी र एकनारायण भण्डारी	सेमन्तमणि खराल, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	रारा म्युजिक कन्सर्न
६५.	उज्यालो भैनर	रोमहर्ष भण्डारी र हिरासिंह थापा	सन्तकुमार के.सी., खुमन अधिकारी, रोमहर्ष भण्डारी, लक्ष्मी न्यौपाने र राधिका हमाल	एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
६६.	उठी खर काटौं बसी खर काटौं	जे.वि. आले र मधु गुरुड	कविता आले, मधु गुरुड र क्रान्ति आले	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
६७.	उडिजाने जेट	सूर्यकुमार क्षेत्री र	ऋषि अधिकारी, विमाकुमारी	प्रशान्ति क्यासेट

		ऋषि अधिकारी	दुरा र विष्णु माभी	सेन्टर
६८.	उडेर जुन छुने धोको छ	कस्तुप पन्त	बुद्धिराम शर्मा र विष्णु माभी	साधना क्रियसन प्रा.लि.
६९.	उडने रकेट	राजकुमार बगर	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	रारा म्युजिक कन्सर्न प्रा.लि.
७०.	उतौली मोरीको	बेगम गोफिके	रेशम 'उदासी' शिवाकोटी, नेत्र लामा, पार्वती कार्की, अशिका पाख्रिन, प्रिती पाख्रिन, गीतादेवी र गोपी दनुवार	सुनौलो तारा क्यासेट सेन्टर
७१.	उनकै यादमा तड्पीराछु मै	दामोदर खरेल र ओम कुँवर	दामोदर खरेल र शान्ता परियार	सरिता डिजिटल प्रा.लि.
७२.	उनको मन	खड्ग गर्बुजा र माया गुरुड	खड्ग गर्बुजा, मीना गर्बुजा, गीता पाइजा र नीता पुन	म्युजिक नेपाल
७३.	उनको लागि ब्रत बसेको	नेत्र अर्याल	खुमन अधिकारी र सुनिता दुलाल	तिर्सना म्युजिक प्रा.लि.
७४.	उसैसँग जाऊ	राजकुमार बगर, एकनारायण भण्डारी र बाबुराम पन्थी	नन्दु श्रीस, बाबुराम पन्थी, बिमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धैलागिरी क्यासेट से
७५.	उही मुलाको सिन्की, उही मुलाको चाना	करण न्यौपाने र पशुपति शर्मा	रामचन्द्र काफ्ले, रामजी खाँण र ज्योति मगर	धिन्ताङ्ग म्युजिक प्रा.लि.
७६.	एउटा चिठी लेख्न मन लाछ	सिर्जना 'विरही' थापा	राजन ठकुरी, सिर्जना 'विरही' थापा र विष्णु माभी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
७७.	एउटा जोबन दिन्छौ कतिलाई	जितेन्द्र थापा र हेमन्त वि.क.	राजु परियार, सुरेश लामा, विष्णु माभी र मुना थापा	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.
७८.	एउटा वाचा गर्छु	दीपक अर्याल	पुरुषोत्तम न्यौपाने, टीका पुन र शर्मिला शेर्पा	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
७९.	एउटा सुन्दर घर मागेकी छु	रिता थापा मगर र पशुपति शर्मा	रिता थापा मगर र पशुपति शर्मा	समिधनी सङ्गीत प्रा.लि.
८०.	एउटै डोरी पासो लगाय भो	राजकुमार बगर र बाबुराम पन्थी	खुमन अधिकारी, राजु परियार, बिमा कुमारी दुरा र विष्णु	भगवती म्युजिक प्रा.लि.

			माभी	
८१.	एक छाक नुन बारे मायाले	सूर्यकुमार क्षेत्री र आशिष अविरल	खुमन अधिकारी, राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	सूर्योदय म्युजिक प्रा.लि.
८२.	एक धर्को सिन्दुर	सूर्यकुमार क्षेत्री	खुमन अधिकारी, दीपक खनाल, विष्णु माभी, विमलराज क्षेत्री र मुना थापा	सूर्योदय म्युजिक प्रा.लि.
८३.	एक मुठी सास फेर्ने मन छैन	सूर्यकुमार क्षेत्री र खेमराज भण्डारी	दीपक खनाल, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	सूर्योदय म्युजिक प्रा.लि.
८४.	एकान्तमा बसाँइ सदै छु	जानुका तिमलिसना	कुलेन्द्र विश्वकर्मा, जानुका तिमलिसना र पम्फा कँडेल	बागिना म्युजिक प्रा.लि.
८५.	एकलै टोलाउँछु	नवीन कँडेल	बुद्धिराम शर्मा, खुमन अधिकारी र देवी घर्ती	रारा म्युजिक कन्सर्न प्रा.लि.
८६.	एकलै भाकी छु	शिव हमाल	रामजी खाँण, विष्णु गुरुड र विष्णु माभी	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
८७.	एकलै भाको छु	प्रकाश कटुवाल	प्रकाश कटुवाल, विमाकुमारी दुरा र मीना लामा	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
८८.	एकलो बरको एकलै छायाँ छ	दीर्घ अर्याल र दीपक अर्याल	दीर्घ अर्याल, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	भिक्टोरिया म्युजिक प्रा.लि.
८९.	ए बुढा बढीमा हप्ता दस दिन	सुरेन्द्र लामिछाने, प्रेमसागर पौडेल र राधिका कार्की	सुरेन्द्र लामिछाने, प्रेमसागर पौडेल, तुलाराम पौडेल, राधिका हमाल र तुलसा गुरुड	रक्षा म्युजिक प्रा.लि.
९०.	ए माया सरर	दीपक सुस्लीङ्ग र प्रशान्त यलुड	समला राई, प्रियजन राई, रायारा हम्पुड र दीपक लिम्बु	पूर्णमा म्युजिक प्रा.लि.
९१.	ए राता मकै	सुरेश अधिकारी र सुरेन्द्र राना	किरण के.सी., माण्डवी त्रिपाठी र सीता थापा	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
९२.	एस.एल्.सी. दिइयो	एकदेव पौडेल	एकदेव पौडेल, राजु परियार, कुलेन्द्र विश्वकर्मा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
९३.	ए सानु परान गएन	सिता राना	खुमन अधिकारी, राजु परियार, सीता राना र देवी घर्ती	तिर्सना म्युजिक प्रा.लि.
९४.	ए सानु रुनु	विकास पुन	बलबहादुर वि.सी. र विष्णु	अम्बिका म्युजिक

	पदैँन		माभ्की	प्रा.लि.
९५.	ए है सोल्टिनी	जगत गुरुड र गणेश गुरुड	राजु परियार, सिन्धु मल्ल, मुना थापा, रघुराज गुरुड र आरती गुरुड	पवित्र क्यासेट सेन्टर प्रा.लि.
९६.	ओइ सुन्तली	जमुना सनम र प्रकाश कटुवाल	जमुना सनम, प्रकाश कटुवाल, रिता के.सी., कुशल बेल्लासे र प्रकाश क्षेत्री	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
९७.	ओठमा लाली	सूर्य न्यौपाने, पुरुषोत्तम गैरे र कृष्णप्रसाद काफ्ले	राजु परियार, रामजी खाँण, देवी घर्ती, नैनीमाया गुरुड र पूर्णकला वि.सी.	रोयल क्रियसन प्रा.लि.
९८.	ओ मैयाँ रानीलाई	कुलबहादुर बुढाथोकी	आर.सी. कुँवर, कुलबहादुर बुढाथोकी, लक्ष्मी न्यौपाने, कमला सुवेदी र जमुना शर्मा	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
९९.	औँठी कुशैको	विमलराज क्षेत्री	विमलराज क्षेत्री र विष्णु माभ्की	प्रशान्ति क्यासेट सेन्टर प्रा.लि.
१००.	औँठी साटेको	रामकृष्ण बम मल्ल, श्रीकृष्ण बम मल्ल, कृष्ण के.सी. र अञ्जु मल्ल	रामकृष्ण बम मल्ल, खड्ग गर्बुजा, राजु परियार र लक्ष्मी न्यौपाने	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
१०१.	औँठी स्वयंवरको	वैकुण्ठ महत	वैकुण्ठ महत, विमलराज क्षेत्री, देवी घर्ती र सीता ज्ञवाली	अडियो म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
१०२.	औँसी रातलाई जुन पुगेन	यामबहादुर थापा 'एकान्तप्रेमी'	खुमन अधिकारी, यामबहादुर थापा 'एकान्तप्रेमी' र पूर्णकला वि.सी.	रसिका म्युजिक प्रा.लि.
१०३.	कति मिठो हाँसो	शिव हमाल	रामजी खाँण र संगीता थापा	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.
१०४.	कति राम्रो चट्ट	मधुर गिरी	अमृता लुङ्गेली मगर, विरु लामा र राजु गुरुड	पञ्चामृत म्युजिक मिडिया एण्ड फिल्मस् प्रा.लि.
१०५.	कति राम्रो बिहानीको घाम	कृष्णसमीप सुवेदी	कृष्णसमीप सुवेदी र विष्णु माभ्की	कर्णाली इन्टरटेनमेन्ट

१०६.	कदम छायाँ	भगवान भुजेल र युवराज आचार्य	भगवान भुजेल, विरु लामा, दिपेन्द्र सिटौला, पार्वती कार्की र हरि पाण्डे	प्रशान्ति क्यासेट सेन्टर प्रा.लि
१०७.	कपाल कोर्ने काँइयो	सूर्य न्यौपाने	राजेन्द्र कँडेल, खुमन अधिकारी, विष्णु माझी र देवी घर्ती	पशुपति क्यासेट सेन्टर
१०८.	कपुरी क	श्रीराम भण्डारी	श्रीराम भण्डारी र राधिका हमाल	आशिर्वाद म्युजिक म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
१०९.	कमल फुल फुल्यो	लीला श्रेष्ठ, मैयाँ श्रेष्ठ र राजकुमार भट्टराई	लीला श्रेष्ठ र दिनेश भण्डारी	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
११०.	कमलो छ मन	विष्णुप्रसाद रिमाल	विष्णुप्रसाद रिमाल, गीतादेवी र सीता खनाल	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
१११.	कम्मर बारुलै	माधव लामिछाने	अर्जुन सोनाम र अञ्जना गुरुङ	रोधी डिजिटल
११२.	कमरेखा	विन खाती र काजीबाबु अर्याल	राजु परियार, विन खाती, विमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	गोधुली क्यासेट सेन्टर
११३.	कल्पनामै भएनी देख्छु भनेको	शिव सुवेदी	पशुपति शर्मा, याम क्षेत्री र विष्णु माझी	पुष्पाञ्जली म्युजिक प्रा.लि.
११४.	कल्ले मलाई बोलायो	स्व. हरिभक्त कटुवाल, श्याम थापा, क्षेत्रप्रताप अधिकारी, चेतन कार्की र अशोक राई	उर्मिला शाक्य	इन्द्रेणी क्यासेट सेन्टर
११५.	कसको भर परम अब म	गगन तामाङ र डम्बर नेपाली	डम्बर नेपाली, गगन तामाङ र देवी घर्ती	एलिना म्युजिक प्रा.लि.
११६.	कसम माया कसम	कर्ण चापागाई 'पुनर्जिवित'	याम क्षेत्री, जितेन्द्र थापा, विष्णु माझी र जमुना राना	सरिता डिजिटल प्रा.लि.
११७.	कसलाई के थाहा छ	कृष्ण शताब्दी र मुरली कान्छा	कृष्ण शताब्दी, दिपेन्द्र आले, सीताराम विष्ट, देवी घर्ती, रीमा पुलामी मगर र विमाकुमारी दुरा	बिहानी साङ्गीतिक समूह
११८.	कसलाई सुनाउँ मनको भावना	रविन्द्र खड्का 'संघर्ष'	रविन्द्र खड्का 'संघर्ष' र पम्फा कँडेल	जनता डिजिटल प्रा.लि.

११९.	कसो गर्ने हो	शिरीष देवकोटा र भरत देवकोटा	शिरीष देवकोटा, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१२०.	कस्तो भाग्य ?	राजकुमार बगर र रमेश वि.जी.	पुरुषोत्तम न्यौपाने, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
१२१.	कस्ले देला प्यार	रत्न वानियाँ	रत्न वानियाँ र राधिका हमाल	भरना सङ्गीत प्रा.लि.
१२२.	कहाँ छौ र निरमा या	शिव सुवदी, स्मृति पुन र हरिदेवी कोइराला	राजु परियार, रामजी पौडेल र स्मृति पुन	पुष्पाञ्जली म्युजिक प्रा.लि.
१२३.	कहिले फुर्क्याउनी	तारानाथ घिमिरे	खुमन अधिकारी, राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	हिउँचुली डिजिटल प्रा.लि.
१२४.	कहिल्यै तिम्रो बन्न सकिन	सपना विश्वासी	हेमन्त कान्छा, विष्णु माभी, सपना विश्वासी टीका पुन र केशु पुन	मनासलु डिजिटल प्रा.लि.
१२५.	कहिल्यै नआओस यो दसैं	शान्ति बस्नेत, नवराज घोरासैनी	नवराज घोरासैनी, शान्ति बस्नेत, कुमार दंगाल, गीतादेवी र सावित्री के.सी.	श्रद्धा डिजिटल एण्ड रेकर्डिङ स्टुडियो
१२६.	काँक्रो चोरेर	एकनारायण भण्डारी र राजकुमार बगर	गोविन्द छन्त्याल, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र मञ्जु गुरुङ	उत्तरगंगा क्यासेट सेन्टर
१२७.	काँचो कटहर	नरबहादुर परियार	राजु परियार र लक्ष्मी न्यौपाने	न्यू धौलागिरी क्यासेट इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
१२८.	काँचो सुन्तला	पदम गाउँले	हेमन्त कान्छा, विमाकुमारी दुरा, विष्णु माभी र सपना विश्वासी	हिमानी मुभिज प्रा.लि.
१२९.	काउली फुल्यो बन्दा बेरियो	रमेश वि.जी.	नारायण रायमाभी र देवी घर्ती	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो प्रा.लि
१३०.	काठमाडौं इन्द्र चोकैमा	नरबहादुर परियार	राजु परियार, नरबहादुर परियार र विष्णु माभी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
१३१.	काठमाडौं	उद्धव घिमिरे र भुवन	उद्धव घिमिरे, भुवन श्रेष्ठ,	क्रिश म्युजिक

	सुन्धारा	श्रेष्ठ	पावती कार्की, लक्ष्मी श्रेष्ठ र लक्ष्मी कार्की	सेन्टर
१३२.	कान्छी मोरीलाई	गौतम सागर नाछिरीड र सुमित्रा थुलुड	गौतम सागर नाछिरीड, सत्यकला राई र जसोदा सुब्बा	पञ्चकन्या म्युजिक प्रा.लि.
१३३.	कान्छी यार	अगमसिंह राई	याम थापा, सोमु रुविन र सिन्धु मल्ल	हिसारीया इन्टरप्राइजेज
१३४.	कान्छी सानी छ	कृष्ण लेकाली	विष्णु खत्री, खुमन अधिकारी, यमन खनाल, विमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	सुपादेउराली म्युजिक प्रा.लि.
१३५.	काफल पाकेको	एकनारायण भण्डारी	विमलराज क्षेत्री, राजु परियार र देवी घर्ती	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
१३६.	कालिमा हाम फाले	पुस्कल शर्मा	खुमन अधिकारी र विमाकुमारी दुरा	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर
१३७.	किन किन रुन मन लाग्छ	दिपेन्द्र ठकुरी	दिपेन्द्र ठकुरी, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र सूर्या लामा	धरहरा म्युजिक सेन्टर
१३८.	किसानी दाइ	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१३९.	कि सास चाहियो कि लास चाहियो	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, देवी घर्ती र कृष्णा परियार	धरहरा म्युजिक सेन्टर
१४०.	कुइनेटो	तुलसी पराजुली	तुलसी पराजुली	आर.वि. म्युजिक प्रोडक्सन
१४१.	कुवेत इराकमा	चुडामणि गेलाल	चुडामणि गेलाल, घमेश दुलाल र लक्ष्मी न्यौपाने	इन्द्रेणी अडियो
१४२.	कुसुमे रुमाल	शोभित वि.सी.	कुलेन्द्र विश्वकर्मा, शोभित वि.सी., राजु परियार, कृष्णा परियार र लक्ष्मी न्यौपाने	न्यू धौलागिरी क्यासेट इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
१४३.	कुहिरोले डाँडै छेकेर	राजेन्द्र कँडेल र सूर्यकुमार क्षेत्री	सूर्यकुमार क्षेत्री, राजु परियार, विष्णु माझी र लक्ष्मी न्यौपाने	मनसुन म्युजिक प्रा.लि.
१४४.	केटाको तीज	शारदा खड्का	निर्मला खड्का र भागिरथ	करुवा म्युजिक

			चलाउने	प्रा.लि.
१४५.	के पन्यो शुभ नाउँ ?	रमेश के.सी. 'मट्टारे', नारायण वि.पी. परियार	धनराम मुस्कान, महिमा वि.क. र लक्ष्मी परियार	सारङ्गी म्युजिक प्रा.लि.
१४६.	केवलकारमा चोक	गणेश गुरुड	गणेश गुरुड, तारा गुरुड र विमाकुमारी दुरा	हिमालय अडियो हाउस
१४७.	के भनौं यस्तै छ	सूर्य न्यौपाने	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, दिपेन मुस्कान र गोमा न्यौपाने	हिउँचुली डिजिटल प्रा.लि.
१४८.	के भनौंर खोई	सूर्यकुमार क्षेत्री	राजु परियार, कस्तुप पन्त र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१४९.	के शान्ति आउला ?	रमेश कँडेल	रमेश कँडेल र राधिका हमाल	साधना संगम म्युजिक प्रा.लि.
१५०.	कोदालीको डाम	गोकुलराज क्षेत्री र एकनारायण भण्डारी	राजु परियार, बुद्धि अधिकारी, विमल अधिकारी र विष्णु माभी	पशुपति क्यासेट सेन्टर
१५१.	क्याम्पस पढ्न आउनी	पशुपति शर्मा	पशुपति शर्मा, विष्णु माभी र राधिका हमाल	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
१५२.	खबर पाछैन	युवराज आचार्य	युवराज आचार्य, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	माछापुच्छ्रे म्युजिक प्रा.लि.

१५३.	खहरेको भेल	सुन्दरमणि अधिकारी	राजु परियार, सुन्दरमणि अधिकारी र विष्णु माभी	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
१५४.	खुसी छैन म	शिव हमाल	रामजी खाँण, नविन दैलेखी, विष्णु माभी र मुना थापा	जानकी म्युजिक प्रा.लि.
१५५.	खेतमा आली छ	विष्णु खत्री, शारदा न्यौपाने बस्याल, भलक रेग्मी	राजु परियार, भलक रेग्मी र लक्ष्मी न्यौपाने	माछापुच्छ्रे म्युजिक प्रा.लि.
१५६.	खै त नयाँ कानुन ?	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.

१५७.	खैरेनीमा गेट	भगवान भण्डारी	भगवान भण्डारी, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१५८.	खोटाङ जिल्ला दिक्तेल बजार	जे.बी. थुलुङ र कृष्णभक्त राई	तुलसी पराजुली र लोचन भट्टराई	रञ्जना म्युजिक .इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
१५९.	खोली खहरे	विष्णु खत्री	पुरुषोत्तम न्यौपाने र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१६०.	खोली तरेको	शिव गिरी	शिव गिरी, राजु परियार र शर्मिला गुरुङ	शीला क्यासेट सेन्टर
१६१.	गङ्गाजीको पानी	कस्तुप पन्त र मधुसुदन बन्जाडे	राजु परियार, खुमन अधिकारी, विष्णु माझी र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
१६२.	गजवै हुने भो तीज	मनोजसिं धामी र मुकुन्द पौड्याल	गीता रेउले, मेक्सम खाती र मनोजसिं धामी	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
१६३.	गण्डकी पौडेको	कस्तुप पन्त र प्रकाश पौडेल	खुमन अधिकारी, राजु परियार, कस्तुप पन्त र देवी घर्ती	साधना क्रियसन प्रा.लि.
१६४.	गदैंऊ मलाई क्षमा	तेजश रेग्मी	तेजश रेग्मी र विष्णु माझी	साधना क्रियसन प्रा.लि.
१६५.	गम्छा धोइरहने	पूर्णराज गिरी, राजकुमार बगर र चन्द्र सुनुवार	पूर्णराज गिरी, विमाकुमारी दुरा र माण्डवी त्रिपाठी	सूर्य क्रियसन प्रा.लि.
१६६.	गयो बालापन	रोदन	बिमल डाँगी र विष्णु माझी	त्रिपूरासुन्दरी क्यासेट सेन्टर
१६७.	गरिबको जिन्दगी भाग-३	पवन ओली, कर्ण चापागाई, खड्ग विवश ओली	पवन ओली, विमाकुमारी दुरा र राधिका हमाल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१६८.	गरिबको नि आउला दिन	रेशम थापा, मीना थापा	रेशम थापा, मीना प्रसाईँ, भगवती दंगाल, आशा लामा र सरोज के.सी.	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
१६९.	गरौं चिनजानी	यमन चेपाङ	यमन चेपाङ, सुनिमाया चेपाङ र शीला आले	एस.एस.एस.
१७०.	गहना	राजकुमार बगर,	शर्मिला गुरुङ	रिमा डिजिटल

		शर्मिला गुरुड र विरही कार्की		रेकर्डिङ
१७१.	गाउँ छोडेर जाँदैछु कतार	विश्वराज दुलाल र कुमार धिताल	रमेश थापा, विश्वराज दुलाल, कुमार धिताल, गीतादेवी र सीता सुनुवार	सुनौलो तारा क्यासेट सेन्टर
१७२.	गाजलु लाकी छौ	शिव हमाल	राजन ठकुरी, मुना थापा, बिन्दु मल्ल ठकुरी	उज्यालो म्युजिक प्रा. लि.
१७३.	गिट्टी कुटेर	चन्द्रकला शाह र मधुबाबु थापा	चन्द्रकला शाह, मधुबाबु थापा, घनश्याम के.सी.	म्युजिक नेपाल
१७४.	गैह्वाबारी तिल	कल्पना देवकोटा	राजु परियार र कल्पना देवकोटा	बाराही क्यासेट सेन्टर
१७५.	गोर्खे सलाई	कृष्ण देवकोटा र शिव हमाल	मोहन गुरुड, देवी घर्ती, अञ्जना गुरुड	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ
१७६.	गोठालो	नोर्साङ दोड	नोर्साङ दोड, शशिकला मोक्तान, पेमु शेर्पा	बागिना म्युजिक प्रा. लि.
१७७.	गोल्डेनको साडी	मीना थापा, रामहरि भण्डारी र राजु अधिकारी	रामहरि भण्डारी, राजु अधिकारी, गीतादेवी, देविका के.सी.	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
१७८.	घर अँध्यारो पाली छानाले	पाल्दोर्जे लामा, विरु थापा, बालन्द राई	पाल्दोर्जे लामा, माण्डवी त्रिपाठी र मञ्जु सेन	यूमा क्यासेट सेन्टर
१७९.	घर त मलेखु	राजकुमार बगर र दुर्गा रायमाभी	कृष्णभक्त राई, महेश बुढाथोकी, आभा मुकारुड र माण्डवी त्रिपाठी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
१८०.	घर त रामेछाप	कुमार चौलागाई	भोजराज काफ्ले र गीतादेवी	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
१८१.	घरबार बिगाऱ्यौ	पदम भण्डारी	पदम भण्डारी, विष्णु माभी, दिपक न्यौपाने, भिमाकुमारी थापा, माधव भण्डारी, फालकुमार गुरुड, लक्ष्मी न्यौपाने	सहयात्री म्युजिक प्रा.लि.
१८२.	घर लिप्नी सेतो	प्रेमसागर पौडेल,	राजु परियार, जयप्रकाश श्रेष्ठ,	रक्षा म्युजिक

	कमेरो	सुरेन्द्र लामिछाने, जयप्रकाश श्रेष्ठ	तुलसा गुरुड, खगिसरा थापा	प्रा.लि.
१८३.	घाइते मुटु जिउनु परेसी	रामसरण आले	रामसरण आले र हरिमायाँ खड्का	फुलवारी म्युजिक प्रा.लि.
१८४.	घाम जस्तो चम्किलो जुन हुँदैन	शिव सुवेदी	पुरुषोत्तम न्यौपाने, बिमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
१८५.	घाम भुल्केसी	कृष्ण दाहाल	खुमन अधिकारी, राजु परियार र देवी घर्ती	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
१८६.	घाम भन्दानी जुनको	प्रसाद लामिछाने र प्रेमसागर पौडेल	प्रसाद लामिछाने, विष्णु खत्री, विष्णु माभी र देवी घर्ती	मितेरी क्यासेट सेन्टर
१८७.	घाम र जुन	वीर खत्री 'सितल'	वीर खत्री र मुना थापा	जनता डिजिटल प्रा.लि.
१८८.	घामले नि पोल्दियो	शिव सुवेदी	याम क्षेत्री, विष्णु माभी	पुष्पाञ्जली म्युजिक प्रा.लि.
१८९.	घामै छायाँले	रानी लिम्बु	राज राई, सिन्धु मल्ल, रानी लिम्बु, द्रौपदा राई र सत्यकला राई	हाइलाइट रेकर्डस प्रा.लि.
१९०.	घुमाउने घर	दिपसागर थापा मगर	दिपसागर थापा मगर, गोमा न्यौपाने	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर
१९१.	घुम्तीनिर सोल्दिनी	एकनारायण भण्डारी	राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा, विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१९२.	चर्के घाउ रुन्छु	धनसरा खड्का	राजु परियार, राधिका हमाल, भिनवहादुर ओली	इन्द्रेणी अडियो क्यासेट
१९३.	चखेवाको जोडी	कर्ण चापागाई	कर्ण चापागाई, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, कृष्णा परियार	आहा म्युजिक प्रा.लि.
१९४.	चञ्चले यो मन	गोकुल राउत	गोकुल राउत, पार्वती कार्की, विनिता रसाइली	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
१९५.	चट्ट रिबन	दुर्गा रायमाभी	लक्ष्मी न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
१९६.	चट्टै सानी	प्रकाश कटुवाल	रामजी खाँण, गोकुल खनाल,	अम्बिका म्युजिक

	निरमाया	के.सी., गोकुल खनाल	प्रकाश क्षेत्री, देवी घर्ती र सीता खनाल	प्रा.लि.
१९७.	चन्द्र सूर्य भन्डा	बाबुराम पन्थी, महेन्द्र वि.सी. र पदम वि.सी.	महेन्द्र वि.सी., यमन खनाल र देवी घर्ती	सुपादेउराली म्युजिक प्रा.लि.
१९८.	चरी चुच्चे च	डण्डपाणी पाण्डे	कोमल ओली, राजु परियार र खर्कवहादुर बुढा	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
१९९.	चरी पासोमा	रमेश वि.जी. र शीला आले	शिवराज पौड्याल, राजु परियार र शीला आले	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
२००.	चरी भए आउँथे उडेर	सिर्जना विरही थापा र चन्द्र शर्मा	चन्द्र शर्मा, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	मेलोडी नेपाल प्रा.लि.
२०१.	चरीले गुँड सारी सक्दानी	सिर्जना विरही थापा	सिर्जना विरही थापा र राजन ठकुरी	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.
२०२.	चलेकै रित हुन्छ	पशुपति शर्मा र हुम गैरे	खुमन अधिकारी, पशुपति शर्मा, देवी घर्ती र मुना थापा	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
२०३.	चल्ले मेशिनगन	पवन ओली	राजु परियार, पवन ओली, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
२०४.	चल्ती गरेको	दीपक न्यौपाने, अञ्जानबाबु शर्मा	दीपक न्यौपाने, विष्णु माभी, देवी घर्ती	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
२०५.	चिठी आछैन	एकनारायण भण्डारी	राजु परियार, शालिकराम भण्डारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
२०६.	चिठी चलाऊ है	कृष्ण सुनुवार	राजु परियार, कृष्ण सुनुवार, विमाकुमारी दुरा, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
२०७.	चिठी पढ्छु यादमा टोलाउँछु	सन्दीप काफ्ले	राजु परियार, सन्दीप, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२०८.	चिठी पत्र लेखी	भुवनप्रकाश विरही र राजेन्द्र शाह	भुवन, राजु परियार, देवी घर्ती, लालबहादुर थापा, राधिका,	अरुणिमा म्युजिक प्रा.लि.

			पवित्रा भण्डारी र महेश आउजी	
२०९.	चिट्ठी लेख्ये दिनमा तीन पल्ट	किरण बस्नेत	खुमन अधिकारी, किरण, राजु परियार र देवी घर्ती	गहना म्युजिक प्रा.लि.
२१०.	चित्त दुःखेर	तारानाथ घिमिरे, रमेशराज भट्ट	राजु परियार, विष्णु माभी, देवी घर्ती	महाबौद्ध रेकर्डस्
२११.	चित्त बुझेसी	विष्णु खत्री	पुरुषोत्तम न्यौपाने, विष्णु खत्री, लक्ष्मी न्यौपाने र सिन्धु मल्ल	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
११२.	चिन्ता धेरै भो	प्रकाश थापा पुलामी मगर	बुद्धबहादुर खत्री, अनिता खत्री	अनिता म्युजिक सेन्टर
२१३.	चिसो चिसो पानी	सीता पंगेनी	शम्भु सिलवाल 'घिन्ताड', देवी घर्ती, पूर्णकला बि.सी.	मौलाकाली क्यासेट सेन्टर
२१४.	चिसो चिसो हिउँले	राजन कार्की, प्रेमसागर पौड्याल	रामजी खाँड, राजेन्द्र के.सी., विष्णु माभी, शर्मिला गुरुड	रक्षा म्युजिक प्रा.लि.
२१५.	चुलबुल बानी	ऋषिराम नेपाल, प्रकाश शाह ठकुरी, निराश मगर	निराश मगर, प्रकाश शाह ठकुरी, मुना थापा, सन्ध्या बि.सी., अञ्जना गुरुड	भ्वाइस अफ नेपाल म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
२१६.	चुलो बलेन	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, सीता थापा, गीतादेवी	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
२१७.	चैतली मेलैमा	सनम कठायत, शाह सम्भव	अञ्जना गुरुड, कमल बटाला, कमल सौराग र राधिका हमाल	एविसी म्युजिक प्रा.लि.
२१८.	चोखो माया मनमा साँचौला	विमल डाँगी	विमल डाँगी, बिमाकुमारी दुरा, देवी, सरिता डाँगी	भगवती म्युजिक प्रा.लि.
२१९.	चोखो माया लाऊँ साइँला	दीपक लाखे	दीपक लाखे, आभा मुकारड र जितबहादुर रसाइली	सूर्य क्रियशन प्रा.लि.
२२०.	चोरी तस्करी	भोजराज काफ्ले र कुमार गौतम	भोजराज काफ्ले, गीतादेवी, महेश काफ्ले, सीता थापा, इन्दिरा गुरुड	सुर-ताल म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
२२१.	चौकीमुनि गेट	सुरज अधिकारी	श्याम गुरुड, बिमाकुमारी दुरा, शर्मिला र दुर्गा डंगोल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

२२२.	छम्म छम्म छम्म	श्रीकृष्ण बम मल्ल र घनश्याम तिवारी	रामचन्द्र काफ्ले, वसन्त थापा, जुनु रिजाल	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.
२२३.	छम्म छम्म नाचिदेऊ	मिलन लामा र केशव चौलागाई	मिलन लामा, अञ्जना गुरुड र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२२४.	छाङ्खोलाको शिर	सुवास गिरी र पार्वती गिरी	सुवास गिरी, सरोज गिरी, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
२२५.	छिनछिन चुराले	दिपेन्द्र ठकुरी	राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धरहरा म्युजिक सेन्टर
२२६.	छुट्यो चोखो माया	जानकी तारकी मगर	जानकी तारकी मगर, टीका पुन, खुमन अधिकारी, शिलास कँडेल	स्थायी डिजिटल रेकर्डस्
२२७.	छुट्यो माया	माधव भण्डारी	माधव भण्डारी, मोहन थापा, राजेश राउत, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२२८.	छुट्टिने दिन आयो	कमल खनाल	कमल खनाल र बिमाकुमारी दुरा	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
२२९.	छोरी	शिव हमाल, गणेश गुरुड, विरही कार्की	रामजी खाँण र मुना थापा	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
२३०.	छोरीको तकदीर	गोभिन्द तिवारी	घमेश दुलाल, गोभिन्द तिवारी, शकुन्तला कार्की, इन्दिरा गुरुड, माधवी अर्याल, भगवती दंगाल, सावित्री के.सी.	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२३१.	छोरीको बिहे	भोजराज काफ्ले र शंकर अधिकारी	भोजराज काफ्ले, गीतादेवी र सीता थापा	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
२३२.	जता घाम उतै घमाइलो	राजकुमार बगर	पुरुषोत्तम न्यौपाने, खमुन अधिकारी र विष्णु माभी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
२३३.	जनताको शासन	बद्री पँगेनी	बद्री पँगेनी र अञ्जना गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२३४.	जन्मभूमि	नविन घोताने र सञ्जय गुरुड	नविन घोताने, सञ्जय गुरुड, विष्णु माभी र देवी घर्ती	राप्ती म्युजिक प्रा.लि.

२३५.	जमरामा जौ छ	राम थापा शिशिर र राजन थापा	राम थापा, दिलकुमार श्रेष्ठ, कृष्ण पराजुली, गीतादेवी, सपना थापा	क्रिस म्युजिक प्रा.लि.
२३६.	जमाना खराब छ	नारायण रायमाभी र सिर्जना 'विरही' थापा	नारायण रायमाभी, सिर्जना 'विरही' थापा, राजन ठकुरी, विष्णु माभी, फणिन्द्र ठकुरी, विमल डाँगी, राधिका, शर्मिला र देवी घर्ती	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ
२३७.	जम्मु कश्मिरमा	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२३८.	जलेको मन	राजु सुनाम	राजु सुनाम र पूजा गुरुड	उज्यालो म्युजिक प्रा.लि.
२३९.	जवानीको खेल	राधिका हमाल	रामचन्द्र काफ्ले, राजु परियार र राधिका हमाल	रञ्जना म्युजिक प्रा.लि..
२४०.	जसले कोमल मन रेटेर गयो	केशर लामा	केशर लामा र मुना थापा	तुलसी डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
२४१.	जाने बेलैमा	सिर्जना 'विरही' थापा	बेगम गन्धर्व, सिर्जना 'विरही' थापा र बिमाकुमारी दुरा	हिमालय अडियो हाउस
२४२.	जान्न म त त्यो घर	नविन पौडेल, वैकुण्ठ महत	नविन पौडेल, नारायण रायमाभी, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
२४३.	जाल बुन्यो माकुरीले	अर्जुन कार्की	राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	महाबौद्ध रेकर्डस्
२४४.	जलमाया सोगे	राज दोड र हर्क योजन	राज दोड, तेन्जिङ लामा, शशिकला मोक्तान, सुन्दर घिसिङ, मेलिना चाम्लिङ, पूर्णिमा लामा र निरे बम्जन	हलेसी म्युजिक प्रा.लि.
२४५.	जिन्दगी त बग्ने गङ्गा हो	आशिष अविरल, मधुसुदन थापा	खुमन अधिकारी, मधुसुदन, विष्णु माभी र देवी घर्ती	अरुणिमा म्युजिक प्रा.लि.
२४६.	जिन्दगी नै हैन मेरो त	शम्सेर अधिकारी	शम्सेर, राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	नमुना म्युजिक प्रा.लि.

२४७.	जीवन दानै गर्न देऊ मलाई	प्रेमसिंह कार्की	खेमराज तिवारी र मुना थापा	सारथी म्युजिक प्रा.लि..
२४८.	जुनलाई साथी तारा	सुनिला गुरुड	रामजी खाँण, सुनिला गुरुड, जनक कार्की र देवी	पदमे डिजिटल प्रा.लि.
२४९.	जुनी जुनी सँगै बाँचौला	सुरेश ढकाल र मोतीराज खनाल	राजु परियार, सुरेश ढकाल, मोतीराज, लक्ष्मी र मञ्जु गुरुड	भिकटोरिया म्युजिक प्रा.लि.
२५०.	जुनी भरिलाई	सङ्गम राई र आशिष	सङ्गम राई, दिलमाया राई र पार्वती गुरुड	गौरीशङ्कर क्यासेट सेन्टर
२५१.	जुनी हजार	भगवान भण्डारी	भगवान भण्डारी, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी	भगवती म्युजिक प्रा.लि.
२५२.	जुरेली चरी	सरोज लामिछाने	सन्तोष लामिछाने, सरोज लामिछाने, पार्वती कार्की र सीता थापा	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
२५३.	जुवा तासैमा	भोजराज काफ्ले र भीमसेन अधिकारी	भोजराज काफ्ले, महेश काफ्ले, गीतादेवी र सीता थापा	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
२५४.	जेठी माइत जाऊ	बेगम गोफिके	कालिका रोकका	माउण्टेन म्युजिक मुभि प्रा.लि.
२५५.	जेठीलाई ढाँटेको	दिपेश आचार्य र दीपक (यात्री) आचार्य	दीपक (यात्री) आचार्य, नवराज घोरासैनी, बलबहादुर तामाङ, सीता खपाङ्गी र दया बस्याल	सेनौलो तारा क्यासेट सेन्टर
२५६.	जोडी ढुकुर छैन साथमा	वीरेन्द्र अधिकारी	वीरेन्द्र अधिकारी , माधव भण्डारी, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	हिमालय अडियो हाउस
२५७.	जोडी पाउँदैन	सूर्यप्रसाद रेग्मी	सूर्यप्रसाद रेग्मी, राजु परियार र विष्णु माभी	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
२५८.	जोबन बित्यो पीरै पीरमा	रिया कार्की	राजु परियार, रिया कार्की र सिन्धु मल्ल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२५९.	जोबन साँचे	कस्तुप पन्त र मनु	सङ्कल्प सुवेदी, राजु परियार,	धौलागिरी क्यासेट

	तिम्लाई भनेर	पन्त	लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	सेन्टर
२६०.	जोवन कर्जामा	रमेश बि.जी. र सिर्जना 'विरही' थापा	नारायण रायमाभी र विष्णु माभी	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
२६१.	जोरी नखोज	सुन्दरमणि अधिकारी	सुन्दरमणि अधिकारी, राजु परियार रविष्णु माभी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
२६२.	ज्यानकै बाजी भो	भलक सङ्गीतम्	भलक रेग्मी, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२६३.	ज्वाइँको खाँचो छ	गणुश सुनुवार, सूर्य भण्डारी, शकुन्तला कार्की र सुनिता कार्की	सूर्य भण्डारी र शकुन्तला कार्की	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
२६४.	भर्छ आँसु	उदय पुन	उदय पुन, राजु परियार, खुमन अधिकारी, बिमाकुमारी दुरा, विष्णु माभी	उत्तरगङ्गा क्यासेट सेन्टर
२६५.	भर्छ आँसु	नविन पूर्वेली र भावना पौडेल	नविन पूर्वेली र भावना पौडेल	लोकप्रिय सङ्गीत प्रा.लि.
२६६.	भर्छ आँसु किन ?	हुम गैरे	खुमन अधिकारी, टोपबहादुर दर्लामी, उमेश सिंखडा, सपना गाहा	नौलोकिरण म्युजिक प्रा.लि.
२६७.	भर्छ आँसु रुन्छ मेरो मन	विकास न्यौपाने र भुवन रायमाभी	राजु परियार, कुलेन्द्र वि. क., विकास न्यौपाने, भुवन रायमाभी, विष्णु माभी र माण्डवी त्रिपाठी	लालीगुराँस क्यासेट सेन्टर
२६८.	भम्केफुली	सुरेश खड्का, मधुसुदन खड्का र रेशम सापकोटा	सुन्दर लामा, पार्वती कार्की, माधवी अर्याल, तारा के.सी.	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
२६९.	भम्क्यो डालमिा	नन्दकृष्ण जोशी	नन्दकृष्ण जोशी र सुश्रत जोशी	म्युजिक नेपाल
२७०.	भम्भमे माया	भरत बम्जन, तुलसी बस्नेत र भोजराज काफ्ले	तुलसी पराजुली	इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
२७१.	भरना	रेशम बोहोरा,	अर्जुनकुमार महतरा, विष्णु	सुसाङ्ग मिर्मिरे

		अर्जुनकुमार महतरा	माभी, नरेन्द्र लर्कु, विष्णु बोहोरा	म्यु. सेन्टर प्रा.लि.
२७२.	भय्यो बेलीजाई	श्यामकुमार श्रेष्ठ र हरिकुमार श्रेष्ठ	श्यामकुमार श्रेष्ठ, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, सीता श्रेष्ठ र माधव भण्डारी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२७३.	भलकमान गन्धर्वका लोकगीतहरू	भलकमान गन्धर्व	भकलमान गन्धर्व	म्युजिक नेपाल
२७४.	भलभली आँखैमा	तुलसी पराजुली	तुलसी पराजुली र लोरेटो सिंह	रञ्जना क्यासेट सेन्टर
२७५.	भल्को उनैको	संजय गुरुड	संजय गुरुड, बिमाकुमारी दुरा र शीला आले	हिमालय अडियो हाउस
२७६.	भल्को मनैमा	कान्तकुमार गुरुड	राजु परियार, माधव भण्डारी, कान्तकुमार गुरुड, बिमाकुमारी दुरा र शर्मिला गुरुड	अडियो म्युजिक इण्डस्ट्रिज
२७७.	भल्को मेटम् है	भोजराज काप्ले	देवेन्द्र लामिछाने र अर्चना स्याङ्तान	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
२७८.	भिमकाउँदै आँखा	लक्ष्मण चापागाई	राजु परियार, लक्ष्मण चापागाई, विष्णु माभी, देवी घर्ती	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
२७९.	भुटो सपनी	विरही कार्की र पशुपति भण्डारी	विरही कार्की र लक्ष्मी न्यौपाने	सगरमाथा क्यासेट सेन्टर
२८०.	भुम्काना	नेत्र अर्याल	कृष्ण वि.सी.	जानकी म्युजिक प्रा.लि.
२८१.	भ्याइँ पाय्यो	बमबहादुर कार्की र शीवा आले	बमबहादुर कार्की र शीवा आले	गोरखा म्युजिक प्रा.लि.
२८२.	भ्याप्यै आजै आँट	राधिका रानामगर	राधिका राना, राजु परियार र सीता ल्हायमगर	गौमुखी म्युजिक प्रा.लि.
२८३.	भ्याप्यै ज्यान फाल्नलाई	दीपक भट्टराई, मधुसुदन बज्जाडे र सूर्य न्यौपाने	दीपक भट्टराई, लक्ष्मण भुपाल, विष्णु माभी र देवी घर्ती	रारा म्युजिक कन्सर्न प्रा.लि.
२८४.	भ्याप्ले खसी	सोमनाथ बाँस्तोला र	राजु परियार, भेषकुमार, लक्ष्मी	मनासलु म्युजिक

		भेषकुमार	न्यौपाने र विष्णु माभी	सेन्टर
२८५.	भयाम्मै चौतारी	बलराम समाल र सुरेश नेवार	सुरेश नेवार, बलराम समाल, सिन्धु मल्ल र सत्यकला राई	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
२८६.	भवाँक तन्नेरी	चन्द्रकला शाह	कोमल ओली र आना स्टेय्	के. सिरिज
२८७.	टाढाको मायाँ	सन्तोष रेश्मी मगर	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, भीम दुरा, कृष्णा परियार, शर्मिला गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
२८८.	टीका जमरा	राजीव सापकोटा	राजीव सापकोटा, राजु परियार, कृष्ण परियार, विमाकुमारी दुरा र पूर्ण गुरुड	कान्तिपुर म्युजिक प्रा.लि.
२८९.	टीका जमरा लाउनलाई	विदुर घोरासैनी, कोपिला प्याकुरेल र राज बराइली (नवराज)	विदुर घोरासैनी, होमराज खपाङ्गी, राज बराइली, गीतादेवी, विश्वरीदेवी	म्युजिक डट कम प्रा.लि.
२९०.	टुहराको बिहे	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, दिनेश काफ्ले, सीता थापा र इन्दिरा गुरुड	प्रशान्ति क्यासेट सेन्टर
२९१.	ठमेल बजार	आर.के.सी.	भिल्केदाइ, राम के.सी., सिन्धु मल्ल र माण्डवी त्रिपाठी	सान्तना रेकर्डस्
२९२.	ठूले	कृष्ण देवकोटा, राजकुमार बगर	कृष्ण थापा र विष्णु माभी	माछापुच्छ्रे म्युजिक प्रा.लि.
२९३.	ठेउवा करायो	यामु शर्मा, हुमा वि.सी. र लक्ष्मण वली	यामु शर्मा, लक्ष्मण वली, दिपा राई	माछापुच्छ्रे म्युजिक प्रा.लि.
२९४.	ठेकी भरी दही छ	हरि बस्नेत	राजु परियार, दुर्गा रचाल, विष्णु माभी, राजेन्द्र कँडेल र देवी घर्ती	पशुपति क्यासेट सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा.लि.
२९५.	डाँडै पिपल बर	नारायण ओली	नारायण ओली, लक्ष्मी न्यौपाने र माण्डवी त्रिपाठी	महाबौद्ध रेकर्डस्
२९६.	डाँडै फुर्के सल्लो	नवराज पन्त	कुलेन्द्र वि.क. र विष्णु माभी	मिरर क्रियशन प्रा.लि.
२९७.	डाँफे कस्तुरी	शिरीष देवकोटा	शिरीष देवकोटा, राजु परियार, राज सोडारी, लक्ष्मी न्यौपाने र	न्यू धौलागिरी क्यासेट इण्डिष्ट्रिज

			कृष्णा परियार	प्रा.लि.
२९८.	डाँफे हिमालमा	सुरज पुन	सुरज पुन, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, अञ्जना गुरुड	न्यू धौलागिरी क्यासेट इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
२९९.	डालीको फुल भर्न नपरोस्	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
३००.	डोको बोकेर	कृष्ण थापा	कृष्ण थापा र विमाकुमारी दुरा	हिमालय अडियो हाउस
३०१.	डोटी हुँदै डडेल्धुरामा	भुवन दाहाल, लक्ष्मी भट्ट, दण्डपानी पाण्डे	भुवन दाहाल, राजु परियार, विष्णु माझी र देवी घर्ती	सङ्गीत सौगात प्रा.लि.
३०२.	डोरी फुर्काले	नारायण रायमाझी	नारायण रायमाझी, लक्ष्मी न्यौपाने, शर्मिला गुरुड, चन्द्रा गुरुड, वि.वि. अनुरागी, विरही कान्छा र डिलबहादुर थापा	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
३०३.	ढल्की जाने उमेर	मधुर गिरी	सोना के.सी.	सारथी म्युजिक
३०४.	ढल्यो पिपलबोट	प्रिया तामाङ	देवलाल मोक्तान, मुना थापा र प्रिया तामाङ	तामसालिङ म्युजिक प्रा.लि.
३०५.	ढल्यो बरको बोट	राजकुमार देव र कुमार गौतम	राजु परियार, कुलेन्द्र वि. क., कुमार गौतम, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माझी	डायमण्ड म्युजिक प्रा.लि.
३०६.	ढाका टोपी ढल्काई	रामजी थापा	गोकुल राउत, रामजी थापा र पार्वती कार्की	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
३०७.	ढुकढुकीमै राख्छु मायालाई	सरिता घिमिरे	केशव सापकोटा, खुमन अधिकारी र जमुना राना	जनता डिजिटल प्रा.लि.
३०८.	तक्दीर	मणि थापा	चन्दा गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
३०९.	तम्घास माथि रेसुङ्गाको बन	सन्तोष के.सी.	सन्तोष के. सी. र मुना थापा	माउण्टेन म्युजिक मुभि
३१०.	तस्विर छ चिनो	युवराज आचार्य, खड्ग गन्धर्व	राजु परियार, खड्ग गन्धर्व, विरु लामा, विमाकुमारी दुरा र	अम्बिका म्युजिक

			लक्ष्मी न्यौपाने	
३११.	तारा जुन सरी	जीवन सुवेदी	हरि थापा, रत्न गदाल, भगवती दंगाल, कुबेर ढकाल, सुशिला राई	यमन म्युजिक प्रा.लि.
३१२.	तिर्खा पानीको	सूर्यकुमार क्षेत्री र युवराज भुषाल	खुमन अधिकारी, युवराज भुषाल, सुनिल गुरुड, देवी घर्ती र कृष्ण दाहाल	भ्वाइस अफ नेपाल म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
३१३.	तिर्खा मेटाइदेऊ	दीपक खड्का, अभय ढुङ्गेल, रामचन्द्र बोगडी	नविन ढुङ्गेल, रेखा शाह, शर्मिला गुरुड र लक्ष्मी न्यौपाने	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
३१४.	तिते करेलीले	रमेश बि.जी. र रेम गुरुड	राजु गुरुड, शर्मिला गुरुड र मुना थापा	अडियो म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
३१५.	तिनाउँ खोला बग्दैछ सलल	राजकुमार रायमाभी	राजकुमार रायमाभी, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, कमला मगर	मीनू म्युजिक एण्ड फिल्मस् प्रा.लि.
३१६.	तिमी आउंछेउकि अकै बिहे गरौं ???	राम के.सी.	राम के.सी, माण्डवी त्रिपाठी र प्रतिमा	आरती अडियो भिडियो
३१७.	तिमी गयौ अकैको डोलीमा	विमल डाँगी	विमल डाँगी, विमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र सरिता डाँगी	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
३१८.	तिमी बिना एकलो जीवनको	पुरन सङ्गम, थानेश्वर भण्डारी	यमन खनाल, मुना थापा, पुरन सङ्गम र विष्णु माभी	सुपा देउराली म्युजिक प्रा.लि.
३१९.	तिमी बिना बाचौं कसरी	शिव खनाल	शिव खनाल, राजु परियार, विष्णु माभी र रिता बुढाथोकी	भगवती म्युजिक प्रा.लि.
३२०.	तिमीलाई सम्झी रनु रै'छ र	गोकुलराज क्षेत्री र हुम गैरे	बलवीर थापा र विष्णु माभी	पशुपति क्यासेट सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा.लि.
३२१.	तिमीले मलाई छाड्यौ जुन दिन	रमेश बि.जी. र बट्टी पराजुली	पुरुषोत्तम न्यौपाने, रामजी खाँड, हितमान पुन 'कायत' र देवी घर्ती	मितेरी क्यासेट सेन्टर
३२२.	तिमीले मलाई	गोकुलराज क्षेत्री	रामजी खाँड, बलवीर थापा,	मितेरी क्यासेट

	पराई ठानेसी		विष्णु माभी र मुना थापा	सेन्टर
३२३.	तिमीसंगै माया बस्योनी	शम्भु कार्की, प्रियजन राई	रमेश बराल, समला राई	पूर्वेली जुनतारा म्युजिक प्रा.लि.
३२४.	तिम्ना लागि के गरिन मैले	सूर्य न्यौपाने र केशवराज न्यौपाने	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, इन्दिरा लुङ्गेली	तिर्सना म्युजिक प्रा.लि.
३२५.	तिम्रै भल्को आयो मलाई त	गोकुलराज क्षेत्री	बलवीर थापा र विष्णु माभी	पशुपति म्युजिक प्रा.लि.
३२६.	तिम्रै भल्को तिम्रै तिर्सना	राजन ठकुरी	राजन ठकुरी, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
३२७.	तिम्रै दायाँ बायाँ	शिव हमाल	कुलेन्द्र वि.क. र विष्णु माभी	अर्पण म्युजिक प्रा.लि.
३२८.	तिम्रै पिरले रोगी भए म	'वैरागी' दिलिप पुन मगर	'वैरागी' दिलिप पुन मगर, विमलराज क्षेत्री, विष्णु माभी र राधिका हमाल	रिगल म्युजिक मिडिया प्रा.लि.
३२९.	तिम्रै भर परिरहन्छु	सूर्य न्यौपाने र हरि बस्नेत	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, देवी घर्ती र घनश्याम घिमिरे	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
३३०.	तिम्रै लागि मर्न बाँकी छ	किरणबाबु पुन	किरणबाबु र टीका पुन	सौभाग्य डिजिटल प्रा.लि.
३३१.	तिम्रै लागि हो (तीज गीतहरू भाग-३)	एकनारयण भण्डारी	अञ्जु पन्त, विनोद बाजुराली, शोभा त्रिपाठी र मुना थापा	
३३२.	तिम्रो मन रुन्छ रुँदै न	राजकुमार बगर	राजु परियार, देवीका के.सी. र शीला आले	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
३३३.	तिम्रो माया भए पुग्छ	गोकर्ण बराल	खुमन अधिकारी, गोकर्ण बराल, देवी घर्ती, मीना अर्याल	सरिता डिजिटल प्रा.लि.
३३४.	तिम्रो यादमा	हरि खत्री, विक्रम पछाई क्षेत्री र प्रभात जि.सी.	खुमन अधिकारी, देवी घर्ती, हरि खत्री, विक्रम पछाई क्षेत्री र मुना थापा	नमुना म्युजिक प्रा.लि..
३३५.	तिम्रो र मेरो Love प्यो	शंकर आचार्य	शंकर आचार्य, जमुना शर्मा, सिन्धु मल्ल र सपनाश्री	हलेसी म्युजिक प्रा.लि.
३३६.	तिम्लाई चिनो	केशव सापकोटा,	विमलराज क्षेत्री, विष्णु माभी,	जनता डिजिटल

	दिन नपाउँदै	भुवन सापकोटा र मिलन वि.क.	भुवन सापकोटा र देवी	प्रा.लि.
३३७.	तिम्ले फोन गय्यौ सानु यै बेला	रामनाथ घिमिरे	यमन खनाल र टीका पुन	सुपा देउराली म्युजिक प्रा.लि.
३३८.	तिम्ले बाचा हाय्यौ	जय देवकोटा, खुमराज मल्ल 'टेकम'	जय देवकोटा, देवी घर्ती, किरणबाबु पुन, टीका पुन, खुमराज मल्ल 'टेकम'	जानकी म्युजिक प्रा.लि.
३३९.	तिम्ले मानिनौ	बद्री पराजुली र रमेश वि.जी.	हितमान पुन 'कापत', पुरुषोत्तम न्यौपाने, देवी घर्ती, बिमाकुमारी दुरा	मितेरी क्यासेट सेन्टर
३४०.	तिर्सनाले खोली धाइसक्यो	कस्तुप पन्त र मधुसुदन बन्जाडे	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभ्री	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
३४१.	तीजको गन्थन भाग-४	रमेश वि.जी.	पुरुषोत्तम न्यौपाने, बिमाकुमारी दुरा, मञ्जु गुरुड र रविन न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
३४२.	तीजको चटारो "टोल टोलमा हल्ला सुन्छु"	रेशम सापकोटा	रेशम सापकोटा र राधिका हमाल	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
३४३.	तीजको दर	कुमार विवाहित, संजीवनी (मिनु), नेत्र अर्याल, कृष्ण समीप सुवेदी र ज्ञानेन्द्र पनेरु	सुनिता दुलाल, खुमन अधिकारी, बद्री पंगेनी, घमेश दुलाल र रामचन्द्र काफ्ले	सगरमाथा डिजिटल प्रा.लि.
३४४.	तीजको हर्के	श्रीकृष्ण भण्डारी	प्रेम लामिछाने मगर, सम्भना लामिछाने मगर, श्रीकृष्ण भण्डारी र विमला जि.सी.	सरिता डिजिटल प्रा.लि.
३४५.	तीजमा रेलीमालई छमछमी नाच्नी हो	सन्तोष के.सी.	सन्तोष के.सी. र राधिका हमाल	माउण्टेन म्युजिक मुभि
३४६.	तीन तलेमा	कस्तुप पन्त	उत्तम सुवेदी, नविन पूर्वेली र	सारथी म्युजिक

	भ्याल		पम्फा कँडेल	प्रा.लि.
३४७.	तोते तोते बोली	नविन पौडेल, रामु नेपाल	राजु परियार, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र पूर्णकला वि.सी.	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
३४८.	त्यसका बाउको उछित्तो	मच्छेश्वर सापकोटा	मच्छेश्वर सापकोटा, सरस्वती सापकोटा, गीतादेवी, दीपेन्द्र शर्मा	सुपर साउण्ड रेकर्डिङ
३४९.	त्यसै खाए सरकारी नुन पनि	शान्ति सुनार	रमेश थापा, मीना थापा स्याङतान, शान्ति सुनार	क्रिस म्युजिक सेन्टर
३५०.	त्यै गुन्द्रुक पकाउनु	रेशम उदासी र राजु चिन्तन	घमेश दुलाल, पार्वती कार्की, रेशम उदासी र राजु चिन्तन	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
३५१.	दर्पण हेरेर	यज्ञजङ्ग शाह र भजनकुमार शाह	यज्ञजङ्ग शाह, भजनकुमार शाह, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, राधा बुढाथोकी र कृष्णा परियार	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
३५२.	दमौली डुम्रे भन्सार	मनसुधन थापा	मनसुधन थापा, वि.वि. अनुरागी, राजकुमार बगर र शर्मिला गुरुड	गण्डकी क्यासेट सेन्टर
३५३.	दले दाइ	भुपाल विष्ट	राजु परियार र विष्णु माभी	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
३५४.	दसैं आयो तिहार आयो	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री र टीका पुन	सुमधुर सङ्गीत प्रा.लि.
३५५.	दसैंको आशीर्वाद	दीपककुमार घिमिरे र विकास न्यौपाने	रेशम थापा, गीतादेवी, भुवन रायमाभी, विकास न्यौपाने, भगवती दंगाल र अनिता श्रेष्ठ	पाल्चोकी म्युजिक सेन्टर
३५६.	दसैंको जमरा	विदुर घोरासैनी, अमर दर्नाल र केशव गिरी	रेशम थापा, अमर दर्नाल, विदुर दाहाल, सुशिला कट्टेल र गीतादेवी	पाल्चोकी म्युजिक सेन्टर
३५७.	दसैं तिहार	दीपेन्द्र ठकुरी र काजीबाबु अर्याल	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	गोधुली क्यासेट सेन्टर

३५८.	दसैं तिहार नवस्तु आँसु बगार	सुरेन्द्र कार्की	सुरेन्द्र कार्की, पार्वती कार्की, शंकर कार्की, नानु कार्की र सहदेव सतशंखर	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
३५९.	दसैं मान्नलाई छैन धन पनि	अर्जुन ब्लोन	अर्जुन ब्लोन, संजय डिम्डुङ्ग, देवी घर्ती र सुस्मिता लामा	हरियाली म्युजिक प्रा.लि.
३६०.	दहीको टीकाले	भलक सङ्गीतम्	भलक सङ्गीतम्, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
३६१.	दक्षिणकाली माई	बुद्धबहादुर खत्री	विरु लामा, बुद्धबहादुर खत्री, अनिता खत्री, राजु परियार र लक्ष्मी न्यौपाने	लक्की प्रोडक्सन प्रा.लि.
३६२.	दाइकी साली	उद्धव 'मौसम' सापकोटा	हरि लम्साल, सिन्धु मल्ल, ईश्वर सिग्देल, महेन्द्र राउत र लक्ष्मी न्यौपाने	म्युजिक डट कम प्रा.लि.
३६३.	दाइ नभन ल	अमृत विश्वकर्मा	राजु परियार, विष्णु माभी, डम्बर नेपाली र सुनिता परियार	एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
३६४.	दिउँला फुलको थुंगो	प्रह्लाद सुवेदी र देविका के.सी.	राजु परियार, विष्णु माभी, कुलेन्द्र वि.क. र देवी घर्ती	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.
३६५.	दिदी भाइ	गणेश घिमिरे 'मार्मिक' महेश बुढाथोकी	दुर्गा घिमिरे (चुडाल), चेतना चुडाल र सपनाश्री	रञ्जना म्युजिक प्रा.लि.
३६६.	दिलको ढोका बन	भगवान भण्डारी	भगवान भण्डारी, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
३६७.	दिल जोडेर	राजकुमार बगर, विमल डाँगी, फे लामा तामाङ र प्रेम थापा	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, राजु परियार र देवी घर्ती	पञ्चकन्या म्युजिक प्रा.लि.
३६८.	दिल बस्यो बुट्टे चोलीमा	थमप्रकाश पुन र अम्मर विरही	थमप्रकाश पुन, राजु परियार, शर्मिला गुरुङ र सीता थापा	मेलोडी नेपाल
३६९.	दिलमा ठाउँ छ	नन्द घर्ती मगर	राजु परियार, नन्द घर्ती मगर	अडियो म्युजिक

			र राधिका हमाल	इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
३७०.	दिलै खोलेर	दिनेश रञ्जन, तेजबहादुर के.सी. र दीपक खड्का	दिनेश रञ्जन, लक्ष्मी न्यौपाने, विष्णु माभी, हेम फगामी मगर	शीला क्यासेट सेन्टर
३७१.	दुःख	विरही कार्की र आरजु विष्ट	विरही कार्की	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
३७२.	दुःख पिर धुरी कटाइदेऊ	प्रह्लाद सुवेदी, जितेन्द्र थापा	राजु परियार, विष्णु माभी, रामजी खाँड, जितेन्द्र, याम क्षेत्री र देवी घर्ती	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.
३७३.	दुःखीको मन हैन भन्छ्यौरे	तीर्थ बस्नेत	तीर्थ बस्नेत, स्मृति पुन, मञ्जु गिरी, निरकुमार लामा, राजु परियार र देवी घर्ती	उपहार म्युजिक प्रा.लि.
३७४.	दुई थोप आँसु	गणेश खनाल	विमल डाँगी, देवी घर्ती, खुमन अधिकारी र विष्णु माभी	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर प्रा.लि.
३७५.	दुलही	टीका क्षेत्री 'प्रकृति'	देवी घर्ती	नमस्ते म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
३७६.	देउराली भाके है	एकनारायण भण्डारी	रामजी खाँड र विष्णु माभी	सारथी म्युजिक प्रा.लि..
३७७.	देउरालीमा छायाँ	मिलन विश्वकर्मा	मिलन विश्वकर्मा, राजु परियार, मुना थापा र देवी घर्ती	मनासलु डिजिटल प्रा.लि.
३७८.	देउराली (यात्रा भाग-२)	कृष्ण समीप सुवेदी र धनराज रेग्मी	कृष्ण समीप सुवेदी, शिव परियार, विनिता गुरुड, अञ्जना गुरुड र जमुना शर्मा	सङ्गीत सौगात म्युजिक सेन्टर
३७९.	देखैथे भुलुक्क	सूर्यप्रसाद रेग्मी	सूर्यप्रसाद रेग्मी, राजु परियार र विष्णु माभी	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
३८०.	देवीघाट तादी नदी पुल	रामकुमार परियार र शिशिर गुरुड	रामकुमार परियार, शिशिर गुरुड, देवी घर्ती र मुना थापा	एम रिसिज इन्टरटेनमेन्ट
३८१.	देशको माटोमा	प्रद्युम्न खड्का	रमेश थापा, प्रद्युम्न खड्का, मीना प्रसाईं, मीना थापा (स्याइतान)	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर

३८२.	दोलखा भीमसेन थान	जिवेश राई, छेवाड तेञ्जिड लामा र सनम गोले	छेवाड तेञ्जिड लामा, सिन्धु मल्ल र दीपा लामा	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
३८३.	दोस्रो आयु मेरो कथा	पुस्कल शर्मा	पुस्कल शर्मा, विष्णु माभी, शिरीष देवकोटा, देवी घर्ती, योगेश थापा, दिलमाया राना	मिरर क्रियशन एण्ड इन्टरटेनमेन्ट
३८४.	धर्तीमा जुन भानै पने हो र	पह्लाद सुवेदी र बलवीर क्षेत्री	भागिरथ चलाउने, विष्णु माभी, बलवीर क्षेत्री र गीता सेन्चुरी	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
३८५.	धनकुटाको हिले	राजकुमार बिष्ट	राकुमार बिष्ट, राजु परियार, अमृत गुरुड, खुमन अधिकारी र देवी घर्ती	सङ्गीत सौगात प्रा.लि.
३८६.	धनको बिटो राख सिरानी	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, सीता थापा र गीतादेवी	फुलबारी म्युजिक
३८७.	धनगढीको रात्री बस	रमेश न्यौपाने	पुरुषोत्तम न्यौपाने, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	बाराही क्यासेट सेन्टर
३८८.	धरान चतरा	निशान राई	निशान राई, सत्यकला राई र माधव भण्डारी	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
३८९.	धरान धनकुटा	राज राई, राजकुमार राई र प्रदीप निराश	राज राई, सिन्धु मल्ल, सुनिता सुब्बा र सुष्मा राई	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
३९०.	धरानैमा गेट	रामकुमार घिसिड र सन्धी मोक्तान	लोकेन्द्र मगर, सन्धी मोक्तान र रामकुमार घिसिड	पारिजात क्यासेट सेन्टर
३९१.	धागो राम्रो घुम्ने चर्खाको	उदय भट्टराई	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, राजन कार्की, मुना थापा	रक्षा म्युजिक प्रा.लि.
३९२.	धादिड कल्लेरी	गणेश शाक्य	गणेश शाक्य, इन्दिरा गोले (गुरुड)	क्रिस म्युजिक सेन्टर
३९३.	धादिड भरेसी	शिवराज सुनार र शिव हमाल	खुमन अधिकारी, सीताराम सुनार, सरिता सुनार र विष्णु माभी	ए.एन.एस. म्युजिक
३९४.	धेरै आँसु खसे	प्रह्लाद सुवेदी	याम क्षेत्री र विष्णु माभी	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.

३९५.	धेरै माया गर्छु	एकनारायण भण्डारी	रामजी खाँड, विष्णु माभी, राजु परियार, मुना थापा	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
३९६.	धोका दिएको	कमल खनाल र लक्ष्मण पाण्डे	कमल सन्तोष चुँदाली, विष्णु माभी र देवी घर्ती	अरुणिमा म्युजिक प्रा.लि.
३९७.	धोका दियो कसम खाएर	याम आले मगर र बुद्धि परियार	बुद्धि परियार, कृष्णा परियार, कृष्ण 'सुधा' ढुङ्गाना र बिना परियार	त्रिपुरासुन्दरी क्यासेट सेन्टर
३९८.	धोका दियो बैगुनी	पुरुषोत्तम अधिकारी	पुरुषोत्तम अधिकारी, माधव भण्डारी, किरण पहाडी, लक्ष्मी न्यौपाने, माण्डवी त्रिपाठी	पूर्णमा म्युजिक प्रा.लि.
३९९.	धोका देकै हो	दयाराम गुरुड	राजु परियार, दयाराम गुरुड, विष्णु माभी र सीता खड्का	पूर्णमा म्युजिक प्रा.लि..
४००.	धोको फेर भो	कस्तुप पन्त	राजु परियार र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
४०१.	नक्कली कान्छी	पासाड मोक्तान	चन्द्रकुमार दोड, योगिता मोक्तान, शशिकला मोक्तान	श्री म्युजिक प्रा.लि..
४०२.	न घरको न घाटको	तारा सुवेदी, सङ्कल्प सुवेदी, प्रह्लाद सुवेदी	सङ्कल्प सुवेदी, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	न्यू धौलागिरी इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
४०३.	नडमा पालिस	राजु पिर्थी	राजु परियार, इन्द्र जि.सी., राजु पिर्थी र विष्णु माभी	शीला क्यासेट सेन्टर
४०४.	नजरैको भर	शिरीष देवकोटा	शिरीष देवकोटा, पम्फा कँडेल र देवी घर्ती	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
४०५.	नजरैले बनायो दङ्ग	विष्णु रिजाल, भूपेन्द्र पाण्डे, प्रकाश न्यौपाने र नारायण सेन	राजु परियार, नारायण सेन, भूपेन्द्र, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	मेलोडी नेपाल प्रा.लि.
४०६.	नजाऊ लाहुर	मदन पोखरेल, मदन कँडेल, राजन शर्मा, रामकुमार लुइँटेल	मदन पोखरेल, मदन कँडेल, रामकुमार लुइँटेल, राजन शर्मा र सिन्धु मल्ल	सारेगम रेकर्डस्
४०७.	नजाऊ विदेश	डि.बी. थापा	घमेश दुलाल, भगवती दंगाल र नवराज घोरासैनी	चिराग म्युजिक प्रा.लि.

४०८.	नबिसेँ है गुन	हरिदेवी कोइराला र अलिमिया	रामभक्त जोजीजु र हरिदेवी कोइराला	म्युजिक नेपाल
४०९.	नभन चिन्दिन	रमेश वि.जी. र चन्द्र शर्मा	राजु परियार, चन्द्र शर्मा, लक्ष्मी न्यौपाने, अञ्जना गुरुड र चन्द्रा गुरुड	मेलोडी नेपाल प्रा.लि.
४१०.	नभन टाढा जाऊ सानु	नेत्र पुन	खुमन अधिकारी र विष्णु माभी	मिरर क्रियसन प्रा.लि.
४११.	नभन है कसैलाई भन्न हुँदैन	शिव हमाल	रामजी खाँड, राजु परियार, विष्णु माभी, मञ्जु महत र मुना थापा	आशिष म्यूजिक प्रा.लि.
४१२.	नभै नहुने	नारायण अरनीको	नवराज घोरासैनी र सिन्धु मल्ल	भिक्टोरिया म्युजिक प्रा.लि.
४१३.	नमेटिने प्रीति जोडेर	भीमबहादुर देउजा र कुमार भण्डारी	भीमबहादुर देउजा, कुमार भण्डारी र पावती कार्की	शुभकामना म्युजिक प्रा.लि.
४१४.	नयाँ नेपाल निर्माण गर्नलाई	नरेश डि.सी. र ललिजन रावल	नरेश डि.सी., विमाकुमारी दुरा र राधिका हमाल	नेपाली क्यासेट सेन्टर
४१५.	नयाँ बाटो पूर्व सिन्धुली	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, सीता थापा र गीतादेवी	अरुणिमा म्युजिक प्रा.लि..
४१६.	नरोऊ आमा (भन्नु नथाको भाग-२)	भोजराज काफ्ले	दिनेश काफ्ले, भोजराज काफ्ले र गीतादेवी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
४१७.	नरोऊ बिन्ती छ	बाबुराम पन्थी	विमलराज क्षेत्री, बाबुराम पन्थी, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	रारा म्युजिक कन्सर्न प्रा.लि.
४१८.	नशा चढ्यो भन्	नवराज खतिवडा र मानवइन्द्र श्रेष्ठ	टीका दाहाल, दतिराम श्रेष्ठ, मीना प्रसाईँ, रोलिना चौलागाईँ, मानव इन्द्र श्रेष्ठ र नीता शिवाकोटी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४१९.	नसकेनी मेरो हुनलाई	लक्ष्मी ढकाल र शिव हमाल	खुमन अधिकारी, रामजी खाँड, विष्णु माभी र देवी घर्ती	तिर्सना म्युजिक प्रा.लि.
४२०.	नसुनु अर्काको	कृष्ण थापा, सुनिला	राजु परियार, खुमन अधिकारी,	पद्मे डिजिटल

	कुरा	गुरुड	सुनिता गुरुड र देवी घर्ती	प्रा.लि.
४२१.	नसोचु है दूरी टाढा छ	विशाल वि.क.	विशाल वि.क., कमल सौराग, सोनी लोहनी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४२२.	नाँचन सानी नाँचन बारुले कम्मर भाँचन	सन्तोष के.सी.	सन्तोष के.सी., राधिका हमाल र स्वरूपा रसाइली	माउण्टेन म्युजिक मूभि
४२३.	नाचन माया नाचन	शिरीष देवकोटा र मधुर गिरी	शिरीष देवकोटा र शर्मिला गुरुड	मितेरी क्यासेट सेन्टर
४२४.	नासो	कृष्णा परियार, राजकुमार बगर र पृथ्वीराज गुरुड	कृष्णा परियार	सगरमाथा क्यासेट सेन्टर
४२५.	निलो फेवाताल	वसन्त थापा	वसन्त थापा, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	शीला क्यासेट सेन्टर
४२६.	निष्ठुरीको माया छैन र ?	ज्योति खन्गाहा, विवश थापा मगर	विवश थापा मगर, विमाकुमारी दुरा, ज्योति खन्गाहा र टीका पुन	लोकप्रिय सङ्गीत प्रा.लि.
४२७.	निष्ठुरी पराई भयो नि	डमप्रकाश पुन मगर	डमप्रकाश पुन मगर, देवी घर्ती, सुस्मिता घर्ती र राधिका हमाल	डायनामिक म्युजिक प्रा.लि.
४२८.	निष्ठुरीले धोका दिनाले	शान्ति बस्नेत र सिर्जना बस्नेत	नवराज घोरासैनी, कुमार दंगाल, इन्दिरा गुरुड, सूर्यमणिआचार्य र पार्वती कार्की	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४२९.	नैना रेशम	तिलक भट्टराई	तेजश रेग्मी र विमाकुमारी दुरा	जनता डिजिटल प्रा.लि.
४३०.	न्याउली	एकनारायण भण्डारी	राजु परियार, कुलेन्द्र, देवी घर्ती, याम क्षेत्री, रामजी खाँड, शिरीष देवकोटा, राजु ढकाल	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
४३१.	न्याउली जस्तै हुन्छ	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री र विष्णु माभी	सुमधुर सङ्गीत प्रा.लि.
४३२.	पछुतो	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

४३३.	पछ्यौरीको छेउ	चोलेन्द्र पौडेल	चोलेन्द्र पौडेल, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र रुवी गौली	फेवा म्युजिक
४३४.	पछ्यौरी लेऊ बैना	शिव हमाल	रामजी खाँड, विष्णु माझी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
४३५.	पछ्यौरीले मुहार बेरेको	हिमाङ्क भण्डारी	खुमन अधिकारी, राजु परियार, विष्णु माझी र देवी घर्ती	सूर्योदय म्युजिक प्रा.लि..
४३६.	पञ्चैबाजामा रिबन फरर	दुर्गा रायमाझी प्रजापति पराजुली र इन्द्र जि.सी.	दुर्गा रायमाझी, प्रजापति पराजुली, पुरुषोत्तम न्यौपाने, रमेशकिशोर ढकाल, इन्द्र जि.सी., कल्पना देवकोटा र पार्वती जि.सी.	फेवा डिजिटल प्रा.लि.
४३७.	पठाउने छु पत्र लेखेर	भूमिका शाहशंकर र अतिराम राना	खुमन अधिकारी, अतिराम राना, राजु परियार, विष्णु माझी र भूमिका शाहशंकर	साउण्ड लिङ्ग डिजिटल रेकर्डस् प्रा.लि.
४३८.	परदेशको बास	राज आले मगर	राज आले, अञ्जना गुरुङ, सत्यकला राई	श्रद्धा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
४३९.	परदेशीको कथा	भगवान भण्डारी र सनी भण्डारी	कृष्णभक्त राई	महाबौद्ध रेकर्डस्
४४०.	परदेशी ला सेम	फूलकुमार सेम	चन्द्रकुमार दोड र इन्दिरा गोले	श्री म्युजिक प्रा.लि.
४४१.	पराई ठाने पछि	सपना विश्वासी र केशव न्यौपाने	हेमन्त कान्छा, मित्र के.सी., देवी घर्ती र पूर्णकला वि.सी.	अभिषेक म्युजिक प्रा.लि.
४४२.	परेलीको छेउ	मुकुन्द पौडेल	रामजी खाँड, खुमन अधिकारी, विष्णु माझी र पूर्णकला वि.सी.	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
४४३.	परेलीमा आँसु भरी गो	भलक सङ्गीतम्, शैलेन्द्र गिरी, भीमसेन गिरी र सुदन जि.सी.	शैलेन्द्र गिरी, सुदन जि.सी., के.वी. पुन, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, विमला पुन, रामबहादुर जि.सी. र रिता बुढाथोकी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४४४.	परेलीमा आँसु रोकेर	पुरन सङ्गम	अर्जुनप्रसाद खनाल र शान्ता परियार	सुपा देउराली म्युजिक प्रा.लि.

४४५.	पशुपति गौशाला	उद्धव घिमिरे	उद्धव घिमिरे, सन्तोष काफ्ले, दया बस्याल, सुनिता वि.सी. र पार्वती कार्की	इसारा म्युजिक सेन्टर
४४६.	पश्चिम पूर्वको	विमलराज क्षेत्री, बाबुराम पन्थी र राजकुमार बगर	कुलेन्द्र वि.क., अर्जुन रिजाल, विष्णु माझी र मनमाया वाइवा	उत्तरगङ्गा क्यासेट सेन्टर
४४७.	पसिनाको मूल्य	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, दिनेश काफ्ले, गीतादेवी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
४४८.	पहिला नं. सुन	रमेश वि.जी.	पुरुषोत्तम न्यौपाने, लक्ष्मी न्यौपाने र शान्ति डोटेल	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
४४९.	पहिलो मायाले (पूर्वेली लोकजुहारी)	अञ्जान मिलन	अञ्जान मिलन, सिन्धु मल्ल र कला राई	पूर्वेली जुनतारा म्युजिक प्रा.लि.
४५०.	पाँचथरको फिदिम बजारमा	रमेश सुनुवार मुखिया	रमेश सुनुवार, कृष्णभक्त राई, राधिका हमाल र माण्डवी त्रिपाठी	पाथिभरा क्यासेट सेन्टर
४५१.	पाइन तिम्रो हुन	लालकुमार बराल	लालकुमार बराल, रामजी खाँड, देवी घर्ती र मुना थापा	जानकी म्युजिक प्रा.लि.
४५२.	पाइन मैले भर	हरिकृष्ण गौली र भीमप्रसाद खनाल	भीमप्रसाद खनाल, प्रेम गुरुङ, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र नीता गुरुङ	टाइम्स म्युजिक प्रा.लि.
४५३.	पाइन सहारा बुढेसकालमा	तिलक घिमिरे	रेशम थापा, सुदर्शन घिमिरे, उद्धव कार्की, पार्वती कार्की, प्रकाश नेपाली र विमला कार्की	बहुप्रतिभाशाली गणतान्त्रिक कलाकर्मी सङ्घ
४५४.	पाइयो जागिर	नमराज आचार्य	खुमन अधिकारी, नमराज आचार्य र देवी घर्ती	प्राइम म्युजिक प्रा.लि.
४५५.	पाइलै पिच्छे जरो खन्छेऊ रे	उदय भट्टराई	खुमन अधिकारी, कुलेन्द्र विश्वकर्मा, उदय भट्टराई र विष्णु माझी	रक्षा म्युजिक प्रा.लि.
४५६.	पान पिलौरी	तारानाथ आचार्य	देवी घर्ती	नमस्ते पोखरा बोडकास्टिङ्ग

				स्टुडियो
४५७.	पानसमा बत्ती बालेको	विमल डाँगी र सरिता डाँगी	विमल डाँगी, विमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र सरिता डाँगी	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
४५८.	पानी अमला	हरि पौड्याल	हरि पौड्याल र सिन्धु मल्ल	दोभान म्युजिक प्रा.लि.
४५९.	पानी घट्टामा – २ देउरालीमा धजा	रमेश वि.जी.	पुरुषोत्तम न्यौपाने, विमाकुमारी दुरा, खुमन अधिकारी र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
४६०.	पानी छाँगामा	रुद्रप्रसाद खनाल	रुद्रप्रसाद खनाल , चेतबहादुर महत, विष्णु माझी र गोमा तिमलिसना	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
४६१.	पानीमुनि जुनको छायाँ छ	दुङ्गिराज ढकाल	राजु परियार, प्रेम लामिछाने, विष्णु माझी र देवी घर्ती	हलेसी अडियो भिडियो प्रा.लि.
४६२.	पापी रैछ दिल	कृष्ण समीप सुवेदी	कृष्ण समीप सुवेदी, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी कार्की	सङ्गीत सौगात म्युजिक सेन्टर
४६३.	पिण्ड दिने छोरो	भोजराज काफ्ले	महेश काफ्ले, सीता थापा र गीतादेवी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
४६४.	पिपल छायाँले	रामप्रसाद खनाल	रामप्रसाद खनाल, विमाकुमारी दुरा र शर्मिला गुरुङ	सुर-ताल म्युजिक प्रा.लि.
४६५.	पिपलुको छायाँ	डम्बर नेपाली	डम्बर नेपाली, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माझी	एलिना म्युजिक प्रा.लि.
४६७.	पिपलु र बर	रुद्र रिजाल, यामबहादुर क्षेत्री	यामबहादुर क्षेत्री, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४६८.	पिरती अन्धो रैछ	कुमार कार्की र रमेश वि.जी.	कुमार कार्की, खुमन अधिकारी, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माझी	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर प्रा.लि.
४६९.	पिरतीको घाउ	राजन ठकुरी र अनिल गौतम	अनिल गौतम, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४७०.	पिरतीको जालो	शिव हमाल र सुजन	अनिल लामा, सोमा लामा र	कालीगण्डकी

		लम्साल	देवी घर्ती	सिने म्याक्स प्रा.लि.
४७१.	पिरतीमा सन्यास लिंदैछु	रुद्र क्षेत्री र विष्णु भण्डारी	रुद्र क्षेत्री, राजु परियार, विष्णु माभी र माण्डवी त्रिपाठी	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
४७२.	पिरमाथि पिर थपिदैछ भन्	जानकी पन्त	उत्तम सुवेदी र देवी घर्ती	बागिना म्युजिक प्रा.लि.
४७३.	पुज्जे देउतालाई	अमित परियार, प्रकाश एरी	अमित परियार, प्रकाश एरी, किरणबाबु पुन, डिल्ली परियार, देवी घर्ती र टीका पुन	अमित म्युजिक प्रा.लि.
४७४.	पुतलीको भट्टी- ७ हाई मेरो फरिया	सुन्दमरण अधिकारी	विष्णु माभी	सपना म्युजिक प्रा.लि.
४७५.	पूर्व जाने हो	गोपाल मादेन, गणेश इशासा र संचित राई	गणेश इशासा, सिन्धु मल्ल र आभा मुकारुड	भिक्टोरिया म्युजिक प्रा.लि.
४७६.	पूर्वेली लोकभाकारू भाग १	नेपाली लोकसांस्कृतिक केन्द्र	बलराम समाल, गोविन्दबहादुर आडबुड, मञ्जु सम्बाहम्फे	म्युजिक नेपाल
४७७.	पूर्वेली सेलो	गजेन्द्र घिसिङ	प्रेम लामा (मोक्तान), मेघ दोड, जमुना योजन, रोज मोक्तान, रजिना रिमाल, इन्दिरा गोलो, शशिकला मोक्तान	श्री म्युजिक प्रा.लि.
४७८.	पूर्वैमा भयाल राखे	कुलप्रसाद पाण्डे, रमेश बि.जी. र विष्णु खत्री	पुरुषोत्तम न्यौपाने र लक्ष्मी न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
४७९.	प्याउली पहेंलै	राजकुमार बगर र तोत्र कुँवर	राजु परियार, तोत्र कुँवर, बिमाकुमारी दुरा र राधिका हमाल	ध्रुवतारा क्यासेट सेन्टर
४८०.	प्रेम प्रस्ताव	रामलीला आचार्य	रामलीला आचार्य, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

४८१.	फक्रियो फुल भाको छ, भुईं भर्नी	कमल शिशिर र सुमित्रा सापकोटा	रामहरि वि. सी., पार्वती कार्की, उद्धव घिमिरे, सावित्री के.सी.	इन्द्रेणी अडियो क्यासेट
४८२.	फिदिम बसैमा	भीमलामा, कमला पौडेल र प्रेम पन्धाक	चन्द्र श्रेष्ठ, भीम लामा, कला राई कविता आले र मनु नेम्वाड	स्काई म्युजिक प्रा. लि.
४८३.	फुलको डाली नुग्ने बेला भो	युवराज आचार्य	युवराज आचार्य, लक्ष्मी न्यौपाने, र विष्णु माभी	माछापुच्छे म्युजिक प्रा. लि.
४८४	फुलको थुङ्गा बग्यो पानीमा	दिपेन्द्र ठकुरी र सीता परियार	खुमन अधिकारी, दिपेन्द्र ठकुरी, तुलसा पुन, मीना पुन र विष्णु माभी	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा. लि.
४८५.	फुलको रसैलाई	अनिल गुरुड, रेशम गुरुड	राजु परियार विमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र माधव भण्डारी	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
४८६.	फुल छ डालीमा	कस्तुप पन्त	कस्तुप पन्त, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा लक्ष्मी न्यौपाने ।	शीला क्यासेट सेन्टर
४८७.	फुल भन्थो डाली मौलायो	राजन ठकुरी	फपिन्द्र ठकुरी, विवश ठकुरी, हिरा ठकुरी, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो ।
४८८.	फुल भन्थो र ?	बुद्धिराम शर्मा	बुद्धिराम शर्मा, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
४८९.	फुलपाती छरीदिऊँ कि है	कस्तुप पन्त र बाबुराम पन्थी	बाबुराम पन्थी, कस्तुप पन्त, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	आहा म्युजिक प्रा. लि.
४९०.	फुल फुलेको छ	लालकुमार बराल	रमजी खाँण, लालकुमार बराल, विष्णु माभी, र देवी घर्ती	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
४९१.	फुल फुलेको जाई	रमेश वि. जी.	भरतपणी पौडेल, माधव भण्डारी, माण्डवी त्रिपाठी, लक्ष्मी न्यौपाने	पवित्र क्यासेट सेन्टर
४९२.	फुलमा भमरा	भगवान भण्डारी	भगवान भण्डारी, राजु	धौलागिरी क्यासेट

			परियार,खेम भण्डारी र लक्ष्मी न्यौपाने	सेन्टर
४९३.	फुलमा मौरी रसैले	कस्तुप पन्त	कस्तुप पन्त, विष्णु माभी, मुना थापा र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
४९४.	फुल रसैको	धनकुमारी थापा 'सरु' र श्री कृष्ण बम मल्ल	कुलेन्द्र वि.क. राजु ढकाल, वसन्त थापा, विष्णु माभी, देवी घर्ती र टीका पुन	जुनकिरी म्युजिक फिल्म प्रा.लि.
४९५.	फुल राम्रो लालीगुराँस	पदम स्याङजा	दुर्गा गुरुड, र अञ्जना गुरुड	हिमालय अडियो हाउस
४९६.	फुल हो जीवन	ध्रुव न्यौपाने	ध्रुव न्यौपाने, अर्जुन पाख्रिन, पार्वती कार्की, सविता के. सी.	सुनौलो तारा क्यासेट सेन्टर
४९७.	फुलै फुलेसी	रघु परियार	राजु परियार, सुवास सुन्दास, विष्णु माभी, देवी घर्ती	श्रद्धा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
४९८.	फुलै सिमल	शक्ति बल राई	शक्ति बल राई, अबोध पंथाक, सत्यकला राई र दुर्गा लावती	सप्तरङ्गी म्युजिक प्रा. लि.
४९९.	फुल्यो बेली जाई	दिनेश भण्डारी र इश्वर सापकोटा	दिनेश भण्डारी , सीता थापा, लीला श्रेष्ठ उपेक्षित, भोज बहादुर वस्नेत , नकुल, बर्द्धराज पौडेल, इश्वर सापकोटा, जितकुमारी भण्डारी , मखमली मनकामना रोक्का, पम्फा रोक्का	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
५००.	फेरि आयो माइत जाने दिन	ज्ञानेन्द्र पनेरु	सुनिता दुलाल र बट्टी पंगेनी	कृष्ण फिल्मस् प्रा.लि.
५०१.	फेरि के के हुनी हो	दिपक खड्का र रोशनी राना	दीपक खड्का, राजु परियार, दिनेश रञ्जन, विष्णु माभी र रोशनी राना	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो ।
५०२.	फेरी पल्टन सन्धो	सपना गाहा, हरिमाया रायमाभी र हुम गैरे	टोप बहादुर दर्लामी, सपना गाहा र सरिता पन्थी	नौलो किरण म्युजिक प्रा. लि.
५०३.	फेरी मन फर्कियो भू.पु.	बाबुराम पन्थी	बाबुराम पन्थी, रामकुमार विष्ट, बिमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी	हिसरिया इन्टरप्राइजेज

	मायामा		न्यौपाने , लालमोती गुरुड	
५०४.	फेवापारी बन	आंशु लामा र गोपाल ढकाल	गोपाल ढकाल, लक्ष्मी न्यौपाने र सिन्धु मल्ल	
५०५.	फोन उठ्दैन किन	डम्बर नेपाली	डम्बर नेपाली, विष्णु माभी र देवी घर्ती	एलिना म्युजिक प्रा.लि.
५०६.	फोन फोनमै वात भाको	केशवराज न्यौपाने र सन्दीप विश्वकर्मा	राजु परियार, जानुका कुँवर र सन्तोष दवाडी	मनासलु डिजिटल प्रा.लि.
५०७.	फोनमा कुरा भो	शर्मिला बोगटी	राजु परियार, निराश थापा, दीपक थापा, राधिका हमाल, मुना थापा र उर्वशी थापा	अर्पण म्युजिक प्रा. लि.
५०८.	बगाइदियौ आँसुको खोला	शम्भु नेपाल, शिव लामिछाने (सिन्धु), भीमलाल श्रेष्ठ र इन्द्रबहादुर मगर	नवराज घोरासैनी, गीता देवी, कुमार धिताल, पार्वती कार्की	अमित म्युजिक सेन्टर प्रा. लि.
५०९.	बग्ने खोलाको	बिनोद ढकाल र प्रकाश बटुवाल	प्रकाश कपिल वैजु, मुना थापा, र देवी घर्ती	रोशनी डिजिटल प्रा. लि.
५१०.	बचन नतोड	राजकुमार बगर र ज्योतिन्द्र घले	राजु परियार, ज्योतिन्द्र घले बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५११.	बजाई देउन ताली	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले , गीता देवी, धनबहादुर आले र सीता थापा	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो ।
५१२.	बज्ने लाग्यो दस	भोजराज काफ्ले र माधव फुयाँल	भोजराज काफ्ले, माधव फुयाँल , सिन्धु मल्ल र सीता थापा	म्युजिक नेपाल
५१३.	बटौलिको चोक	गोविन्द अधिकारी	लेन्दुप ल्होमी, बिमाकुमारी दुरा र सिन्धु मल्ल	इन्द्रेणी अडियो क्यासेट
५१४.	बटौलिमा	विरेन्द्र वि. क. र सरला भारती	राजु परियार र देवी घर्ती	अडियो म्युजिक इन्डिष्ट्रिज प्रा. लि.
५१५.	बधाई छ भन्दिनु	सन्तोष दवाडी	खुमन अधिकारी, कुलेन्द्र वि. क., राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	मनासलु डिजिटल प्रा.लि.

५१६.	बनको धाँस खुर्केको	रामथापा शिशिर	रामथापा शिशिर, विमल चौलागाई, पार्वती कार्की र विश्वरी देवी	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
५१७.	बनको चरिलाई	सिर्जना विरही थापा	सिर्जना विरही थापा, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
५१८.	बनचरीलाई बनै रमाइलो	विमल डाँगी	विमल डाँगी, विष्णु माभी र सरिता डाँगी	म्युजिक नेपाल
५१९.	बनमा काँडा छ	भगवान भण्डारी	भगवान भण्डारी, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र निर्मला भण्डारी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५२०.	बबाल तीज	जानकी पन्त	खुमन अधिकारी, उदय अधिकारी, देवी घर्ती र स्वरुपा रसाइली	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा. लि.
५२१.	बरको चौतारी	अर्जुन ब्लोन	राजदोड, कर्पो लामा र शशिकला मोक्तान	हरियाली म्युजिक प्रा.लि.
५२२.	बरको डालीमा	भोजराज काफ्ले र रामथापा	रामथापा, भोजराज काफ्ले गीतादेवी, सीता थापा र मञ्जु थापा	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
५२३.	बर पिपलको पातमा	सुजन लम्साल	रामजी खाँण र विष्णु माभी	अशिष म्युजिक प्रा. लि.
५२४.	बरबर आँसु भर्दा खेरीमा	वसन्त थापा र प्रह्लाद सुवेदी	राजु परियार, विमाकुमारी दुरा, विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५२५.	बरबर आँसु नभारी राख्नु जमरा	विशाल वि. क.	रेशम थापा, अमर दर्नाल, गीता देवी, विशाल वि.क. र अञ्जु दर्नाल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५२६.	बरिलै घन्क्यो मादल	गीता रेउले, भलक सङ्गीतम्	रिता बुढाथोकी, भलक सङ्गीतम्, निरमाया तामाड र सरु पराजुली	सङ्गीतम् प्रा.लि.
५२७.	बरु सहन्छु चोट खाएमा	प्रह्लाद सुवेदी, हरि सुनार र दुर्गा घर्ती	हरि सुनार, राजु परियार, कलेन्द्र वि. क विष्णु माभी र	समर्पण म्युजिक प्रा. लि.

			पूर्णकला बि. सी.	
५२८.	बल्ल पच्यो माकुरी जालैमा	रामकुमार बगर	तीर्थ गन्धर्व, राजु परियार र विष्णु माभी	म्युजिक नेपाल
५२९.	बल्ल पो पिर पर्न थाल्यो	पशुपति शर्मा	पशुपति शर्मा, विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
५३०.	बस मायाँ	सुजता के.सी	सुजता के.सी. र खेमराज गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५३१.	बसाइ साय्यौ नि	बलवीर थापा	बलवीर थापा, लक्ष्मी न्यौपाने र शर्मिला गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५३२.	बसाउने फूल बसाएकै छ	मधुर गिरी	मधुर गिरी र पम्फा कँडेल	मधुर क्रियशन प्रा.लि.
५३३.	बसे आशैमा	रमेश कार्की	रमेश कार्की, ज्ञानेन्द्र खड्का, भगवती दंगाल, मुना खड्का र सुदेस्ना खड्का	सुपर साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा . लि.
५३४.	बसेको छु साउको कमारा	अर्जुन श्रेष्ठ	रमेश उदासी (शिवाकोटी), गोपी दनुवार, गीतादेवी, रिता के. सी., अर्जुन श्रेष्ठ र ज्योती श्रेष्ठ	सुनौलो तारा क्यासेट सेन्टर
५३५.	बहिनीलाई सन्देश	तेज बहादुर हमाल	शर्मिला गुरुड, तेज बहादुर हमाल र राधिका हमाल	भरना सङ्गीत प्रा. लि.
५३६.	बाँकी छ ?	गोभिन्द तिवारी	गोभिन्द तिवारी, माधव भण्डारी, सिन्धु मल्ल, हरिकृष्ण गौली र शर्मिला गुरुड	सरगम एट म्युजिक प्रा.लि.
५३७.	बाँचुन्जेल	बालन्द राई, अधिराज राई र गोपाल खरेल	संगम राई ओशिष, अञ्जना गुरुड र लरेटो सिंह	गौरीशङ्कर क्यासेट सेन्टर
५३८.	बाँचे आउँछु जन्मेको गाउँघरमा	सूर्यमणि आचार्य, राम थापा शिशिर र संगीता पराजुली	सूर्यमणि आचार्य, गीता देवी, सुरज घिमिरे र लक्ष्मी कार्की	भीमेश्वर क्यासेट सेन्टर
५३९.	बाँचेकै छु धुलो मैलोमा	ज्ञानेन्द्र पनेरु र गुणराज खनाल	खुमन अधिकारी, गुणराज खनाल, विष्णु माभी, देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
५४०.	बाँच्ने मन छैन	गणेश 'असिम'	विमल डाँगी, विष्णु माभी र	उज्यालो म्युजिक

			शुशिला कट्टेल	प्रा.लि.
५४१.	बाँसुरीको धुन	सूर्य कुमार क्षेत्री	संकल्प सुवेदी र विष्णु माभी	अर्पण म्युजिक प्रा.लि.
५४२.	बाँसैको लिङ्गो निहरेको	विमलराज क्षेत्री	विमलराज क्षेत्री, कुलेन्द्र वि.क. लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णुमाभी	उत्तरगंगा क्यासेट सेन्टर
५४३.	बाई बाई माया	रमेश अधिकारी	सुरेश अधिकारी र विष्णु माभी	स्वर सङ्गीत मिडिया प्रा.लि.
५४४.	बाग्लुङ बजारमा	दिलु सलामी मगर र लाल बहादुर थापा	लाल बहादुर थापा, दिलु सलामी मगर, बेगम गन्धर्व, लक्ष्मी भुजेल, लक्ष्मी न्यौपाने र ज्ञानु राना मगर	एस. एस. एस. हिसारिया इन्टरप्राइजेज
५४५.	बाचा कसम	कृष्ण परियार	कृष्ण परियार, विरु लामा र विमाकुमारी दुरा	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
५४६.	बाचा कसम	फागेन्द्र बुढाथोकी	कृष्ण पुन मगर र देवी घर्ती	उज्यालो म्युजिक प्रा. लि.
५४७.	बाटो छेकिछ्यौ	मिलन गुरुङ	मिलन गुरुङ र टीका पुन	आरती डिजिटल म्युजिक प्रा. लि.
५४८.	बादल भित्र जुन छ	सिर्जना विरही थापा	सिर्जना विरही थापा, राजन ठकुरी, खुमन अधिकारी र ऋषिराम आचार्य	म्युजिक डट कम
५४९.	बादलुले चन्द्र छेकेको	सूर्य कुमार क्षेत्री र कस्तुप पन्त	सूर्य कुमार क्षेत्री, राजु परियार, कस्तुप पन्त विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५५०.	बाध्यताले बिछोड हुँदैछु ।	हितमान पुन र रमेश वि.जी.	पुरुषोत्तम न्यौपाने, विरु लामा, विमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	मितेरी क्यासेट सेन्टर
५५१.	बारुली कम्मर	अमृत विश्वकर्मा	कुलेन्द्र विश्वकर्मा, जितेन्द्र कार्की, सुनिता परियार, खुमन अधिकारी र देवी घर्ती	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
५५२.	बाला जोवान	सुन्दरमणि अधिकारी	नारायण रायमाभी र विष्णु	रिमा रेकर्डिङ

			माभी	स्टुडियो
५५३.	बालुवाको घर	राजकुमार बगर र रुवी गुरुड	राजु परियार, विमाकुमारी दुरा, विष्णु माभी र रुवी गुरुड	न्यू धौलागिरी क्यासेट इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
५५४.	बाल्याकालमा डाँडीमा चै चै	रञ्जिता बेली थापा र प्रेम सिं लामा	राजु परियार, रञ्जिता बेलीथापा, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
५५५.	बाह्रै महिनामा	कुमार पि.डी. रत्नु सुनार र दिनेश सापकोटा	पार्वती अधिकारी र गीता रेग्मी	क्रिस म्युजिक सेन्टर
५५६.	विग्रियो चाल पनि	भगवान भण्डारी र बलवीर थापा	भगवान भण्डारी, विमाकुमारी दुरा, बलवीर थापा, लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५५७.	बिछोड हुनीलाई	रमेश वि.जी., विष्णु खत्री र चन्द्र शर्मा	चन्द्र शर्मा, राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	मेलोडी नेपाल प्रा.लि.
५५८.	बिन्ती गर्छु म	राजन खत्री	फणिन्द्र ठकुरी, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
५५९.	बिन्ती बिसाउँछु	दीपक के. सी. र सहदेव कोइराला	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, राजु परियार, देवी घर्ती	शुभकामना म्युजिक प्रा. लि.
५६०.	बिपनीमा अत्यार लाउनाले	बलबहादुर वि.सी., प्रह्लाद सुवेदी र जानकी पन्त	बलबहादुर वि.सी., याम क्षेत्री, पूर्णकला वि.सी. र राधिका हमाल	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.
५६१.	विरालोले बाटो काट्यो नी	राजेन्द्र पौड्याल र मधु मालाश्री	सागर बोहोरा, मधु मालाश्री, विमाकुमारी दुरा र सिन्धु मल्ल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५६२.	बिलौना	सन्तोष रेश्मी मगर र विमाकुमारी दुरा	विमाकुमारी दुरा	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५६३.	बिसिँयौकी कुन्नी	कस्तुप पन्त, सुरेश प्राञ्जली	राजु परियार, कुलेन्द्र वि.क. र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा. लि.
५६४.	बिसिँको नी छैन	शिव हमाल	विवेक अर्याल र देवी घर्ती	के. के. इन्टरटेनमेन्ट
५६५.	बिस्यौ दुःखीलाई	जीवन श्रेष्ठ र	जीवन श्रेष्ठ, इन्द्र राना कुलेन्द्र	संगम डिजिटल

		इन्द्रराना	वि.क., राजु परियार, विष्णु माभी	रेकर्डिड स्टुडियो
५६७.	बुन्दै माया जाल	कुमार दंगाल	भवनाथ दंगाल, नवराज घोरासैनी, भगवती दंगाल, मीना मैया थापा	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रीज प्रा. लि.
५६८.	बेइमान गर्ने धेरै भेटिन्छन्	प्रकाश न्योपाने र हरि थापा	कुलेन्द्र वि.क., हरि थापा, खुमन अधिकारी, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	निहारिका सङ्गीत प्रा.लि.
५६९.	बैस ढल्किन लाग्यो	सुन्दरमणि अधिकारी	नारायण रायमाभी र विष्णु माभी	रिमा रेकर्डिड स्टुडियो
५७०.	बेसी खेतमा जौ	राम थापा शिशिर र असिम कटुवाल	राम थापा, आसिम कटुवाल, पार्वती कार्की र गीता देवी	क्रिस म्युजिक सेन्टर
५७१.	बैगुनीले छाड्यौ चिन्नलाई	विक्रम पुन मगर, पवित्रा कुँवर र मेखाराम सुनार	खुमन अधिकारी, मेखाराम सुनार, मञ्जु गुरुड र देवी घर्ती	श्री नगर फिल्मस् प्रा.लि.
५७२.	बैमानिका कुरै चोपिला	महेन्द्र रेग्मी	राजु परियार, देवी घर्ती, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र भरत पौडेल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५७३.	बोतलको पानीले	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले र धन बहादुर आले	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
५७४.	बोल्नै पढैन	हुम गैरे र राजेश पाण्डे	हुम गैरे, खुमन अधिकारी विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
५७५.	ब्यूटी फुल	रामकुमार के.सी., दि.वि.आ. र रेशम थापा	नवराज घारासैनी, भगवती दंगाल, सीता थापा, विमला दुलाल, आशा न्यौपाने, दीपक ठकुरी, इन्दिरा गुरुड र मीना प्रसाईं	म्युजिक डट कम

५७६.	ब्याईला थोपो	विमला लामा	विमला लामा, लालकुमारी मोक्तान, आशालाल लामा र तीर्थमान लामा	इन्द्रेणी अडियो क्यासेट
५७७.	भइयो कोई न कोई	सुरेश राई र दिलु छन्त्याल	सुरेश राई र सिन्धु मल्ल	रञ्जना म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
५७८.	भत्किएको घर	अमृत विश्वकर्मा र विरही कार्की	विरही कार्की र देवी घर्ती	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर प्रा.लि.
५७९.	भन सानु अब के गरम	नेत्र पुन मगर	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, प्रविण घर्ती र मञ्जु गुरुड	पशुपति म्युजिक प्रा.लि.
५८०.	भन्दा रैछन् सासु नजाती	शारदा न्यौपाने	शारदा न्यौपाने र लक्ष्मी न्यौपाने	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
५८१.	भन्न पाएँ भनेर	दीपक प्रसाद न्यौपाने	खुमन अधिकारी, दीपक न्यौपाने, विष्णु माभी र देवी घर्ती	पशुपति म्युजिक प्रा.लि.
५८२.	भन्नु नभाको भाग-२ पर्खिबसे	भोजराज काफ्ले	दिनेश काफ्ले र टीका पुन	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
५८३.	भन्ने गर्थे वाले	कमल जि.सी. र रामजी कुमार नेपाली	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, कालिका रोका र कमल जि.सी.	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
५८४.	भभ भमरा फुलमा भुलेमा	सोनु विष्ट	खुमन अधिकारी, सोनु विष्ट, देवी घर्ती र मुना थापा	सुपा देउराली म्युजिक प्रा.लि.
५८५.	भयो मायाका कुरै नगर	सब्बु श्री तिवारी र कृष्ण समीप सुवेदी	राजु परियार, खुमन अधिकारी, सीता बराल, विष्णु माभी र देवी घर्ती	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.
५८६.	भरिया दाइ	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५८७.	भाउजु कै भाइ राम्रो	कृष्ण सुवेदी र विनोद बाजुराली	पार्वती जि.सी., गोमा क्षेत्री र राजन कार्की	सुमधुर सङ्गीत प्रा.लि.

५८८.	भाग्य	शिव हमाल	देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
५८९.	भाछु भस्किनी	कृष्ण थापा र दीपेन्द्र खत्री	कृष्ण थापा, विष्णु माभी, र देवी घर्ती	महाबौद्ध रेकर्डस्
५९०.	भारी विसाउँदा	पुस्कल शर्मा	पुस्कल शर्मा, विष्णु माभी र देवी घर्ती	घिन्ताङ्ग म्युजिक प्रा.लि.
५९१.	भिरको घाँस काट्न सक्छ्यौ र ?	एकनारायण भण्डारी	विनोद बाजुराली, विष्णु माभी र मुना थापा	सितारा म्युजिक प्रा.लि
५९२.	भिरको फुल	यामु शर्मा र सोनु लामा	राजु परियार, विष्णु माभी, देवी घर्ती र सोनु लामा	पञ्चकन्या म्युजिक प्रा.लि.
५९३.	भिरैमा चन्चो माली गाई	एकनारायण भण्डारी	खुमन अधिकारी, राजु परियार र देवी घर्ती	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
५९४.	भुमरी	राजकुमार बगर र छन्तबहादुर कार्की	छन्तबहादुर कार्की, राजु परियार, विष्णु माभी र कृष्ण परियार	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
५९५.	भुल्लै मायामा	भोजराज काफ्ले र राकेश गुरुड	भोजराज काफ्ले, शुशिला गुरुड, गीतादेवी, राकेश गुरुड र देवी घर्ती	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
५९६.	भुल्लै जाऊ भो बरु	कस्तुप पन्त	कस्तुप पन्त र विष्णु माभी	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
५९७.	भुल्लै भयो धौ	शिव सुवेदी	पशुपति शर्मा, कुलेन्द्र विश्वकर्मा र विष्णु माभी	पुष्पाञ्जली म्युजिक प्रा.लि
५९८.	भेट हुने चौतारी	कृष्णा वि.सी. र राजन अनुरागी	कृष्णा वि.सी. राजु परियार, विष्णु माभी, लक्ष्मी न्यौपाने	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा .लि.
५९९.	भेटिएन कोई	प्रेम बराल	कोमल ओली	पछ्यौरी म्युजिक
६००.	भेलबाढी पहिरो	एकनारायण भण्डारी र राजन ठकुरी	राजु परियार, गोविन्द्र गिरी र विष्णु माभी	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
६०१.	भैँसी पालेर	अर्जुन गैरे, तुलसा 'प्रवास' खनाल	अर्जुन गैरे, राजु परियार, विष्णु माभी र लक्ष्मी न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.

६०२.	भैसी पालौकी	रविन्द्र खड्का, उद्धव घिमिरे, राम खड्का	उद्धव घिमिरे, राम खड्का, पार्वती कार्की र दया बस्याल	नमस्ते म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
६०३.	भैगो हाँसी जानु	केशव सापकोटा	तेजश रेग्मी	जनता डिजिटल प्रा.लि.
६०४.	भो म त आउन पाइन	सिर्जना विरही थापा र छवी पराजुली	खड्का गर्बुजा, राजु परियार, नारायण ओली, विष्णु माभी र देवी घर्ती	राप्ती म्युजिक सेन्टर
६०५.	म अरुको कुरा सुन्दिन	उद्धव घिमिरे	उद्धव घिमिरे, सन्तोष काफ्ले, दया बस्याल, सुनिता वि.सी. र पार्वती कार्की	इशारा म्युजिक सेन्टर
६०६.	म कति राम्री छु	सम्भना गन्धर्व	तीर्थ गन्धर्व, पवित्रा घर्ती मगर, सन्तोष पौडेल, टोलाचन्द्र ठकुरी, मीनबहादुर गन्धर्व	एस. एस. एस. हिसारिया इन्टरप्राइजेज
६०७.	मठ मन्दिर धाउनी छैन म	विजयी सुनाम, लालमाया थापा पुन	विजय सुनाम र लालमाया थापा पुन	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
६०८.	म त आउने थिइन	शिरीष देवकोटा	शिरीष देवकोटा र देवी घर्ती	विन्ध्यावासिनी म्युजिक प्रा.लि.
६०९.	म त उस्तै छु	सूर्यकुमार क्षेत्री र मेघराज क्षेत्री	विमलराज क्षेत्री, मेघराज क्षेत्री, बिमाकुमारी दुरा राजु परियार र देवी घर्ती	सूर्योदय म्युजिक प्रा.लि.
६१०.	म त जालमा परें निरमाया	कर्ण चापागाईं पुनर्जिवित र शिव अखेली	याम क्षेत्री, विष्णु माभी, रामजी खाँण, कृष्ण अखेली र मुना थापा	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.
६११.	म त तिम्रैलागि	सुजन लम्साल	रामजी खाँण र विष्णु माभी	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
६१२.	म त सहन्न	रमेश वि.जी., कृष्णा वि.सी.	कृष्णा वि.सी. खुमन अधिकारी र राजु परियार	पुष्पाञ्जली म्युजिक प्रा.लि.
६१३.	म त सोभो गाउँको	दुर्गा के.सी. र नरेन्द्र बराकोटी	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र आशा गुरुङ	आरती अडियो भिडियो
६१४.	म तिम्रै आफन्त	प्रमिला शाह र सुरज	प्रमिला शाह, लक्ष्मी सनेल,	आहा म्युजिक

		अधिकारी	गीता देवी र सुरज अधिकारी	प्रा.लि.
६१५.	मधुबनैमा	विमलराज क्षेत्री	विमलराज क्षेत्री, बुद्धिराम शर्मा र लक्ष्मी न्यौपाने	प्रशान्ति क्यासेट सेन्टर
६१६.	मनको घाउ सिउन देऊ मलाई	कृष्ण समीप सुवेदी र गौरी पण्डित	खुमन अधिकारी, कृष्ण समीप सुवेदी, गौरी पण्डित, विष्णु माझी र देवी घर्ती	पशुपति क्यासेट सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा.लि.
६१७.	मनको तिर्खा मेट्न	कृष्ण समीप सुवेदी	कृष्ण समीप सुवेदी र माण्डवी त्रिपाठी	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि
६१८.	मनको देउतैले	राजकुमार बगर	खुमन अधिकारी, विष्णु माझी र लक्ष्मी न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
६१९.	मनको भावना	रमेश अधिकारी पार्वती कार्की र केशव चौलागाई	पार्वती कार्की र भगवती दंगाल, घमेश दुलाल, सत्यकला राई	कामना डट कम प्रा.लि.
६२०.	मन दिएनी सकेनौ ज्यान दिन	मधुसुदन बन्जाडे, कान्ता गिरी र दीपकराज गिरी	कुलेन्द्र वि.क., कान्ता गिरी, राधिका हमाल र पूर्णकला वि.सी.	क्रिस म्युजिक सेन्टर
६२१.	मनमा छ तिमि बस्ने ठाउँ	रमेश बस्नेत	जनक लामा र अर्चना स्याङतान	सौभाग्य डिजिटल प्रा.लि.
६२२.	मनमा जलन छ	महेश मल्ल र चन्द्रा अर्याल	महेश मल्ल, रामजी खाँण, राजु परियार, विष्णु माझी र बन्दना पाण्डे	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
६२३.	मनमा मायाँ	वैकुण्ठ महत	नवीन पौडेल, राजु परियार र विष्णु माझी	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
६२४.	मन मुटुमा तस्बिर कोरेर	घनश्याम रिजाल र जनक गुरुड	घनश्याम रिजाल, राजु परियार र विष्णु माझी	आहा म्युजिक प्रा.लि.
६२५.	मनले आँटेसी	तीर्थ बस्नेत	उद्धव घिमिरे, सविना खड्का र पूर्णकला वि.सी.	उपहार म्युजिक प्रा.लि.
६२६.	मनले खोजेको	पवित्रा घर्ती मगर	चन्द्रा चलाउने, राजु परियार, पवित्रा घर्ती मगर, र अर्जुन सुनार	सुर सङ्गीत म्युजिक प्रा.लि.

६२७.	मनै अकै भो	शिव हमाल	विनु तामाड र बल बहादुर गुरुड	जिनियस डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
६२८.	मरै भने तस्विर छुनु है	बुद्धि परियार	बुद्धि परियार, खुमन अधिकारी र विमला परियार	सप्तकन्या म्युजिक प्रा. लि.
६२९.	मछु म जलाउनु	विशाल क्षेत्री	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, विजय अर्याल र देवी घर्ती	रोशनी म्युजिक प्रा.लि
६३०.	मस्यार्इदीका सुसेली	दिलु सलामी मगर, राजु सुनाम, गणेश रास्कोटी मगर, चित्र दुरा र कृष्ण गुरुड	राजु परियार, दिलु सलामी, विष्णु माभी, देवी घर्ती, खड्ग गर्बुजा, सरु पुन, बिमाकुमारी दुरा, मीना गर्बुजा र लक्ष्मी भुजेल	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
६३१.	मस्यार्इदीमा पस्यो भन्दिनु	यामु शर्मा र नेत्र भण्डारी	यामु शर्मा, नेत्र भण्डारी, राजु परियार र मञ्जु गुरुड	अनमोल भिडियो प्रा.लि.
६३२.	मलाई धोका दिन नखोजे	अर्जुन भुसाल	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, अर्जुन भुसाल र देवी घर्ती	सरिता डिजिटल प्रा.लि.
६३३.	मलेसिया साउदी दुवई छु	भगिरथ चलाउने	भगिरथ चलाउने, विष्णु माभी र कृष्णा परियार	एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
६३४.	म विदेश जाने हो	ढाकाराम पौडेल र लक्षुप्रकाश मल्ल	कालिका रोक्का मगर, धनकुमारी थापा 'सरु', बाबुराम अधिकारी र देवी घर्ती	हिउँचुली डिजिटल
६३५.	महिला सिटैमा	कल्पना अधिकारी	रुपा न्यौपाने, मनोहरि थापा र रुमु न्यौपाने	मेलोडी डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
६३६.	माइती	वसन्त थापा, कर्ण चापागाई 'पुनर्जिवित'	विनु तामाड र वसन्त थापा	अभ्यास डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
६३७.	माइलीको आशा	श्रीतामाड घिसिङ	श्री तामाड घिसिङ, इन्दिरा गोले र अस्मिता थिङ	नाट्य रस कला समूह

६३८.	माघेनी मेला	खगेन्द्र याक्सो	खगेन्द्र याक्सो, लीलाराई र मनु नेवाड	यूमा क्यासेट एण्ड कल्चर सेन्टर
६३९.	माछी जालमा	कुमार थापा	कुमार थापा र माधवी अर्याल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६४०.	माभी दाई	मीलन लामा र प्रकाश भट्टराई	मिलन लामा र बिमाकुमारी दुरा	कालिन्चेक क्यासेट सेन्टर
६४१.	मादी बजार	रणबहादुर तामाड	तुलसी पराजुली, रणबहादुर तामाड, बालकुमार श्रेष्ठ, र सिन्धु मल्ल	हलेसी अडियो भिडियो प्रा.लि.
६४२.	माफ गर भुल भए	राजकुमार बगर	राजु परियार, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	अडियो म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
६४३.	माफ गर है सइले	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, बिमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
६४४.	मायाँ के रैछ	श्यामराज पाण्डे	प्रकाश कटुवाल र विष्णु माभी	मिरर क्रियसन प्रा.लि.
६४५.	मायाँ को आन्दोलन	विदुर घोरासैनी	नवराज घोरासैनी, इन्दिरा गुरुड, सीता थापा, बिमाकुमारी दुरा र भगवती दंगाल	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
६४६.	मायाँको दियो	कस्तुप पन्त	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	प्रशान्त क्यासेट सेन्टर
६४७.	मायाँ टाढा भो	रामचन्द्र अर्याल र काजीबाबु अर्याल	रामचन्द्र अर्याल, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
६४८.	मायाँले ज्यान खायो	कस्तुप पन्त, मनु पन्त र सूर्यकुमार क्षेत्री	इन्द्र जि.सी., राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	शीला क्यासेट सेन्टर
६४९.	मायाँ के हो चिन्नु पर्ला नि	सिर्जना कँडेल	पुरुषोत्तम न्यौपाने, विमलराज क्षेत्री, विष्णु माभी र देवी घर्ती	रञ्जना म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
६५०.	मायाँको गाउँ	रुद्र रिजाल	रुद्र रिजाल, राजु परियार,	धौलागिरी क्यासेट

			लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	सेन्टर
६५१.	मायाँको गोरेटो	रमेश डाँगी	रमेश डाँगी र राधा डाँगी	रिज्वाइस म्युजिक प्रा.लि.
६५२.	मायाको चिनो छैन केही पनि	मधुकुमार गिरी	मधुकुमार गिरी, विष्णु माभी र अस्मिता न्यौपाने	सङ्गीत सागर म्युजिक प्रा.लि.
६५३.	मायाको बोलीले	देवी हमाल	देवी हमाल, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी पुन	हिमालय अडियो हाउस
६५४.	मायाको रातो पटुकी	संजय के.सी.	संजय के.सी., कुलेन्द्र वि. क., राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६५५.	मायाको रित	बुद्धि परियार, सुस्मिता थापा र बीना परियार	बुद्धि परियार, विष्णु माभी, सुस्मिता थापा, देवी घर्ती र राजु ढकाल	रिगल म्युजिक मिडिया प्रा.लि.
६५६.	माया खै भनुला	नेत्र अर्याल र दुर्गा के .सी.	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
६५७.	माया छ साँचो	राजकुमार बगर र हेमन्त आले	हेमन्त आले, विष्णु माभी र देवी घर्ती	हलेसी म्युजिक प्रा. लि.
६५८.	माया जोडियो	वी. वी. अनुरागी र विकास क्षेत्री	राजु परियार, विकास क्षेत्री, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धरहरा म्युजिक प्रा.लि.
६५९.	माया नमार	राजकुमार बगर	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	शीला क्यासेट सेन्टर
६६०.	माया बराबर	कस्तुप पन्त र राजकुमार बगर	कमल विष्ट, भीम थापा, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६६१.	माया भए लेऊ तस्विर खिचेर	रामहरि न्यौपाने र राम थापा शिशिर	रेशम थापा, कुमार पि.डी. पार्वती कार्की, गीता देवी	क्रिस म्युजिक सेन्टर
६६२.	माया मुटु भरी	विष्णु न्यौपाने	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, नारायण पाण्डे	रोशनी डिजिटल प्रा.लि.
६६३.	माया मौलियो	एकनारायण भण्डारी	राजु परियार, विमाकुमारी दुरा, कृष्ण भक्त राई र माण्डवी	रारा म्युजिक कन्सर्न प्रा.लि.

			त्रिपाठी	
६६४.	मायालाई सम्भेर	राम थापा शिशिर र विश्वरी देवी	राम थापा, गीता देवी र विश्वरी देवी	क्रिस म्युजिक सेन्टर
६६५.	माया लाउँछ्यौ र ?	अमर थापा	राजु परियार, अर्जुन खड्का, विष्णु माभी र रचु थापा	मभेरी म्युजिक प्रा.लि.
६६६.	मायालुको बोली	सुजन लम्साल	रामजी खाँण, विष्णु माभी, मनु गुञ्जाली र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
६६७.	मायालुले भल्को दिइरहने	रुपक खड्का र सुनिता दुलाल	रुपक खड्का, सुनिता दुलाल, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र शुशिला थापा	आहा म्युजिक प्रा.लि.
६६८.	मायाले के-के गरायो	कस्तुप पुन्त र प्रकाश पौडेल	प्रकाश पौडेल, राजु परियार, कुलेन्द्र वि.क. बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६६९.	मायाले बाँधेको हाम्रो संसार	प्रियजन राई	प्रेम फागो चेडवाड (लिम्बु) र सरला राई	पुष्प जुनतारा म्युजिक प्रा.लि.
६७०.	मायाले बाटो नबारे	श्रीकृष्ण बम मल्ल	रामकृष्ण बम मल्ल, विष्णु माभी र शर्मिला गुरुड	सूर्य क्रियसन प्रा.लि.
६७१.	मायाले मन छुन्छ	कस्तुप पुन्त	राजु परियार, कस्तुप पुन्त र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
६७२.	मारौली बुर्कूसी	गोकुल राउत र पार्वती कार्की	गोकुल राउत र पार्वती कार्की	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
६७३.	माली गाईको दही मीठो	प्रविण थापा र शिव सुवेदी	याम क्षेत्री, प्रवीण थापा, टीका पुन र कृष्ण अखेली	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.
६७४.	मिमिरे उज्यालो	युवराज आचार्य	युवराज आचार्य, लक्ष्मी न्यौपाने, विष्णु माभी र श्रीदेवी देवकोटा	माछापुच्छे म्युजिक प्रा.लि.
६७५.	मिमिरेको घाम	राजकुमार बगर	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र बिमाकुमारी दुरा	शीला क्यासेट सेन्टर

६७६.	मिलनको पल	विनोद ढकाल र प्रकाश के सी.	विनोद ढकाल, प्रकाश के .सी. राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, दिनेश रञ्जन र विष्णु माभी	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
६७७.	मुग्लानको यात्रा (कस्तो हुनी हो ?)	चोलेन्द्र पौडेल र कविन्द्र सुवेदी	चोलेन्द्र पौडेल, माधव भण्डारी, लक्ष्मी न्यौपाने, राजु परियार र शर्मिला गुरुड	अडियो साउण्ड इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
६७८.	मुग्लिन पारी बन	दुर्गा गुरुड	खेमराज गुरुड, राजु गुरुड र बिमाकुमारी दुरा	हिमालय अडियो हाउस
६७९.	मुरली धुनसँग	धुवराज धिताल	नेत्र भण्डारी, धुवराज धिताल, विष्णु माभी र राधिका हमाल	डाइनामिक म्युजिक प्रा.लि.
६८०.	मुसुक्कै हाँसेर	जय वि.क. र शिव हमाल	जय वि. क. , राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	माछापुच्छे म्युजिक प्रा.लि.
६८१.	मेरा आँखामा	कृष्ण समीप सुवेदी	राजु परियार, विष्णु माभी र देवी घर्ती	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६८२.	मेरा त बुढाले पैसा दिँदैनन्	हुम गैरे	खुमन अधिकारी, हुम गैरे, रामचन्द्र चन्द, देवी घर्ती र सीता राना	पशुपति म्युजिक प्रा. लि.
६८३.	मेरी काली	मोहराज शर्मा 'मोहन'	याम थापा, मुना थापा र कृष्ण आचार्य	जनता डिजिटल प्रा. लि.
६८४.	मेरै कर्म रैछ फुटेको	जयप्रकाश श्रेष्ठ	जय प्रकाश श्रेष्ठ, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	शुभकामना म्युजिक प्रा.लि.
६८५.	मेरै दिलमा फुल्यौ निरमाया	शिव हमाल, नेत्र अर्याल र सुनिता दुलाल	राजु परियार, खुमन अधिकारी र सुनिता दुलाल	पशुपति क्यासेट सेन्टर
६८६.	मेरै दोष देखिएको रैछ	प्रह्लाद सुवेदी	राजु परियार र पूर्णकला वि.सी.	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
६८७.	मेरै भर परे	विमलराज क्षेत्री	विमलराज क्षेत्री, शर्मिला गुरुड, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

६८८.	मेरो असल मित्र	रेशम सापकोटा र अञ्जान बाबु शर्मा	अञ्जान बाबु शर्मा, कमल पौडेल र देवी घर्ती	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
६८९.	मेरो मायाँ लाग्छ लाग्दैन ?	वद्री पंगेनी, महेश खड्का र कल्पना पंगेनी	पद्री पंगेनी, सिन्धु मल्ल र माण्डवी त्रिपाठी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
६९०.	मेरो जिन्दगी	बुद्धि परियार	उमेश गुरुड र कल्पना गुरुड	सप्तकन्या म्युजिक प्रा.लि.
६९१.	मेरो यस्तै चाल छ	रमेश वि.जी. र विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विष्णु माभी र देवी घर्ती	सुमधुर सङ्गीत प्रा.लि.
६९२.	मेरो लोकगीत	रामजी खाँण	रामजी खाँण र मुना थापा	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
६९३.	मेलम्ची दोलालघाट	मनु श्रेष्ठ, कमल शाही “जयन”	घमेश दुलाल, गीता देवी, विनिता थापा, सुरज अधिकारी, मीना प्रसाईँ र मुना देड	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
६९४.	मै दिम्ला जोवन	पशुपति शर्मा	पशुपति शर्मा र सरला पाण्डे	रक्षा म्युजिक प्रा.लि.
६९५.	मैना	हरिबहादुर कार्की	हरि बहादुर कार्की र राधिका हमाल	भरना सङ्गीत प्रा.लि.
६९६.	मैले मन पराएको मान्छे हौ तिमी	लालकुमार बराल	रामजी खाँण र मुना थापा	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
६९७.	मैले मायाँ गर्न जानिन की ?	राजकुमार बगर	विमल डाँगी र विष्णु माभी	उज्यालो म्युजिक प्रा.लि.
६९८.	मैले माया गरिरहन्छु	हुम राना “असफल”	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
६९९.	मोबाइलमा मिसकल	लोकनाथ सापकोटा	लोकनाथ सापकोटा, जमुना गहतराज, यशोधरा कर्मचार्य, लक्ष्मी न्यौपाने र माण्डवी त्रिपाठी	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
७००.	मोहनी लाग्यो	कृष्ण देवकोटा	कृष्ण देवकोटा, शर्मिला गुरुड, दिनेश रञ्जन र लक्ष्मी न्यौपाने	माछापुच्छे म्युजिक प्रा.लि.

७०१.	मौका चान्समा	शिवु गिरी	शिवु गिरी, विमाकुमारी दुरा, माधव भण्डारी र सागर बोहोरा	सङ्गीत सौगात म्युजिक सेन्टर
७०२.	मौका हेरेर	अमर विरही गुरुड	पुरुषोत्तम न्यौपाने, शर्मिला गुरुड र माण्डवी त्रिपाठी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
७०३.	मौरी फुलैमा	माधव खड्का र हरि थापा	माधव खड्का, नवराज घोरासैनी, राजु बोहोरा, इन्दिरा गुरुड उर्मिला कार्की र भगवती दंगाल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
७०४.	यथार्थ हो सानु	नवराज गौतम	पुरुषोत्तम न्यौपाने र विष्णु माभी	सुपारी म्युजिक प्रा.लि.
७०५.	यसपालीको तीज	सुमन श्रापित, लीलु गुरुड र वी.वी. अनुरागी	अन्जु पन्त, स्वरुपा रसाइली र लक्ष्मी विश्वकर्मा	रचना सङ्गीत प्रा.लि.
७०६.	यसपाली घर आउँदा के ल्याऊँ मायाँलाई	रेशम थापा, मीना थापा र मिष्टर बाबु अधिकारी	रेशम थापा, मिष्टरबाबु अधिकारी विमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
७०७.	यसपाली तीजमा	कृष्ण रेउले	कृष्ण रेउले र राधिका हमाल	स्वस्तिक मुभिज प्रा.लि.
७०८.	यसपाली तीजमा	लक्ष्म प्रकाश मल्ल	देवी घर्ती, धनकुमारी थापा (सरु), बाबुराम अधिकारी	सगरमाथा म्युजिक प्रा.लि.
७०९.	यसपाली दसैँमा	राजेश ढकाल	राजेश ढकाल, पूर्णकला वि.सी., सरोज ढकाल र पार्वती कार्की	इन्द्रावती म्युजिक प्रा.लि.
७१०.	यसपाली नी सम्भेर रुने गरायो	राजु पन्थ र नेत्र अर्याल	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
७११.	यस्तै भनेर	देवेन्द्र लामिछाने	देवेन्द्र लामिछाने, अर्चना स्याङतान	सौभाग्य डिजिटल
७१२.	यस्तै रैछ पिरती	डिल्लीराम पोखेल	शिवप्रसाद गौतम, कल्पना देवकोटा, रवी विक्रम के.सी.	एस. एस. एस.अडियो हाउस
७१३.	यस्तै रैछ माया	याम क्षेत्री, प्रह्लाद	याम क्षेत्री, खुमन अधिकारी,	समर्पण म्युजिक

		सुवेदी र वसन्त थापा	विष्णु माझी र देवी घर्ती	प्रा.लि.
७१४.	यस्तो पनि माया हुन्छ र ?	अमृत विश्वकर्मा	राजु परियार, रितेश बस्याल, बिमाकुमारी दुरा, कुलेन्द्र विश्वकर्मा, सुनिता परियार	उज्यालो म्युजिक प्रा.लि
७१५.	यही चाहन्छु मैले	प्रह्लाद सुवेदी र अर्जुन गैरे	खुमन अधिकारी, अर्जुन गैरे, कुलेन्द्र वि. क. र विष्णु माझी	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.
७१६.	यानीमाया	धनु ज्ञाडमी मगर र गणेश न्यौपाने	धनु ज्ञाडमी, गणेश न्यौपाने, रिमा गुरुड, कृष्ण भक्त राई, मनीषा राई, राजेश पायल राई, माण्डवी त्रिपाठी, अञ्जना गुरुड र मनु नेम्वाड	हिमाली क्रियसन प्रा.लि
७१७.	यानीमाया	रामकृष्ण बम मल्ल	रामकृष्ण बम मल्ल, लक्ष्मी न्यौपाने र देवी घर्ती	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
७१८.	यो कुरा साँचो छ	कमल भुसाल 'चञ्चल'	कमल भुसाल, खुमन अधिकारी, लीला कुँवर, दिनेश रञ्जन	एविसी म्युजिक प्रा.लि.
७१९.	यो गीत मैले	शिव हमाल, रमेश वि.जी., ज्योती लोहनी	रामजी खाँण, राजु गुरुड, ज्योती लोहनी र विष्णु माझी	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
७२०.	यो जोवन लाग्यो दिऊँ जस्तै	राजकुमार बगर र माया गुरुड	राम राना "प्रतिक्षा", विष्णु माझी र मुना थापा	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
७२१.	यो तीजमा ढल्केरै नाचिन्छ (शिरैमा शिर फूल भाग -२	एकनारायण भण्डारी	शोभा त्रिपाठी, देवी घर्ती, विनोद बाजुराली	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
७२२.	यो दसैं तिहार	टंकराज सुनुवार	टंकराज सुनुवार र गीता देवी	कोइच क्यासेट सेन्टर
७२३.	यो दसैंमा म घर आउँदिन	प्रकाश पुरी र सावित्री के.सी.	प्रकाश पुरी र सावित्री के.सी.	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
७२४.	यो दिलको कुना कुनामा	अमर विरही गुरुड, सुनिमायाँ चेपाड र प्रकाश चन्द्र भट्टराई	सुनिमायाँ चेपाड, राजु परियार र बिमाकुमारी दुरा	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

७२५.	यो दिल दुख्या छ	काजीबाबु अर्याल, दिप सागर थापा र कल्पना गुरुड	दिपसागर थापा, राजु परियार, र विष्णु माभी	अडियो म्युजिक प्रा.लि.
७२६.	यो दिल भित्र	अमृत विश्वकर्मा र नवीन रामदास	नवीन विश्वकर्मा, विष्णु माभी र शर्मिला गुरुड	लोकप्रिय सङ्गीत प्रा.लि.
७२७.	यो दिल मेरो छिया छिया भो	पूर्ण अर्याल र गणेश गुरुड	पूर्ण अर्याल, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र माण्डवी त्रिपाठी	सुरताल म्युजिक प्रा.लि.
७२८.	यो मन किन रुन्थ्यो	रमेश वि.जी. र बालकृष्ण वाग्ले	पुरुषोत्तम न्यौपाने, विमाकुमारी दुरा र देवी घर्ती	ताल म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
७२९.	यो मनको इच्छामा	गणेश चौलागाईं	विमल डाँगी, मुना थापा, विष्णु थापा, खुमन अधिकारी, गोपाल आले र टीका पुन	कामना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
७३०.	यो मन जलेको	डम्बर नेपाली र भीम बहादुर कुसारी	डम्बर नेपाली, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने	एलिना म्युजिक प्रा.लि.
७३१.	यो मन मेरै रुन्छ	सीता कोइराला र सुष्मा अधिकारी	राजु परियार, विष्णु माभी, सीता कोइराला, सन्तोष के.सी. र राधिका हमाल	माउण्टेन म्युजिक मुभि प्रा.लि.
७३२.	यो मायाको रूपै हँसिलो	राज सागर, कैलाश सुन्दास	राज सागर र माण्डवी त्रिपाठी	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
७३३.	यो मुटु तिम्रै हो	मिलन कौशल र सन्देश घतानी	विमल डाँगी, सन्देश घतानी, मुना थापा, लच्छु 'प्राञ्जली' नेपाली	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
७३४.	यो मुटुमा आगो बलेको	प्रेम लामिछाने	प्रेम लामिछाने, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	पशुपति क्यासेट सेन्टर
७३५.	यो मेरो माया	खगेन्द्र याक्सो	खगेन्द्र याक्सो, सुनिता सुब्बा र माण्डवी त्रिपाठी	यूमा क्यासेट सेन्टर
७३६.	यो लर्के जोवन	रमेश वि.जी. र प्रेम गैरे	खुमन अधिकारी र विष्णु माभी	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
७३७.	यो संसारको	सुन्दर विरही पाख्रिन	रामजी खाँण र मुना थापा	आशिष म्युजिक

	रित			प्रा.लि.
७३८.	रम भ्रम तीज	वि.वी.अनुरागी र संजिवनी 'मिनु'	स्वरुपा रसाइली र लक्ष्मी विश्वकर्मा	एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
७३९.	रम्दी पुल तरौला	एन. पी. गैरे	राजु परियार, एन. पी. गैरे र सिन्धु मल्ल	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज
७४०.	रक्षा गर हरि	शिव हमाल	रामजी खाँण, विष्णु माभी र मुना थापा	अशिष म्युजिक प्रा.लि.
७४१.	राखौँ सम्भना	प्रकाश आचार्य	प्रकाश आचार्य, सरला राई र पार्वती राई	म्युजिक नेपाल
७४२.	राजधानी	मिलन लामा, शिव सुवेदी र नरेन्द्रराज रेग्मी	मिलन लामा, टीका पुन, स्वरुपा रसाइली, मैना रेश्मी मगर	हातेमालो क्रियशन प्रा.लि.
७४३.	रातीमा जुन लागे पछि त	कस्तुप पन्त	कस्तुप पन्त र विष्णु माभी	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
७४४.	रातो घलेकीमा	कुशल बेल्वासे	कुशल बेल्वासे, जमुना सनम, बिमाकुमारी दुरा	नौलोकिरण म्युजिक प्रा.लि.
७४५.	रातो टीका	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, दिनेश काफ्ले, मञ्जु तिरुवा र महेश पराजुली	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
७४६.	रातो डोलीमा	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, महेश काफ्ले, गीता देवी र मीरा घिमिरे	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
७४७.	रातो सारी सफ्कोको काँधमा	जमुना सनम र विनोद ढकाल	प्रकाश कटुवाल, जमुना सनम, कोपिला गुरुङ र कुशल बेल्वासे	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
७४८.	रानी बनमा	सेमन्तमणि खराल र अर्जुन कौशल	सेमन्तमणि खराल र लक्ष्मी न्यौपाने	सत्यवती म्युजिक प्रा.लि.
७४९.	राम साईली	रुपकुमार राई, डि. आर. अटु, भविन्द्र राई, विष्णु श्रापित र सुविन्द्र राई	रुपकुमार राई, अञ्जना गुरुङ, कला राई, आभा मुकारुङ र सरला राई	हिल टोन म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.

७५०.	राम्ररी मानौं दसैलाई	वसन्त थापा, प्रह्लाद सुवेदी, कस्तुप पन्त र प्रेमसागर पौडेल	राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
७५१.	राम्री लाग्यो मेरै	नारायण न्यौपाने	नारायण न्यौपाने, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	तरेली सङ्गीत कुञ्ज
७५२.	राम्रै गरी मानम् है दसै तिहार	अर्जुन ब्लोन	अर्जुन ब्लोन, देवी घर्ती, देवलाल मोक्तान, संजय लामा	हरियाली म्युजिक प्रा.लि.
७५३.	राम्रो फूल त फुल्लै नहुनी	सिर्जना विरही थापा	राजन ठकुरी, सिर्जना विरही थापा र बिमाकुमारी दुरा	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
७५४.	रिन माथि रिन	रमेश वि.जी. र रामचन्द्र अर्याल	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
७५५.	रिवन काटेर	रेवती पौडेल र गणेश गुरुड	पूर्ण अर्याल, विष्णु माभी र देवी घर्ती	सुर ताल म्युजिक प्रा.लि.
७५६.	रिसाछ्यौ रे किन ?	प्रकाश कटुवाल के.सी. र विनोद ढकाल	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, फुलमाया के.सी. र प्रकाश क्षेत्री	पशुपति क्यासेट सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा.लि.
७५७.	रुदै रुदै जान्छु मेलामा	सिर्जना विरही थापा र विनोद बाजुराली	सिर्जना विरही थापा, विनोद बाजुराली , राजु परियार र मञ्जु गुरुड	शीला क्यासेट सेन्टर
७५८.	रुदै हिड्न कस्लाई मन छ ?	कृष्ण शताब्दी	दिपेन्द्र आले, विष्णु माभी, सन्तोष गुरुड र रेशमा वि.क.	संजिवनी डिजिटल प्रा.लि.
७५९.	रुन्छनी मन किन रुँदैन	रमेश वि.जी.	पुरुषोत्तम न्यौपाने, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
७६०.	रुन्छनी यो मन	नन्दराज घतानी	नवराज घोरासैनी, कृष्णभक्त राई र पार्वती कार्की	भीमेश्वर क्यासेट सेन्टर
७६१.	रुन्छु धरधरी	विरु लामा र विद्या तिमिल्सिना	राजु परियार, महेश लिमिल्सिना, दुर्गा गुरुड, विद्या लिमिल्सिना, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	यमन म्युजिक प्रा.लि.

७६२.	रुन्न भन्छु रुन मन लाग्छ	सुमन बुढा, गणेश खनाल र लालकाजी श्रेष्ठ	राजु परियार, विष्णु माभी, सुमन बुढा र देवी घर्ती	त्रिपुरा सुन्दरी क्यासेट सेन्टर
७६३.	रुमाल चिनो लैजाउ बैनीलाई	सूर्य न्यौपाने	रामचन्द्र चन्द, देवी घर्ती, र विनोद सेन	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
७६४.	रुमाल धोको छु	भलक संगीतम्, संजिवनी र वि.वी. अनुरागी	राजु परियार, कृष्ण परियार र कुलेन्द्र वि.क.	शीला क्यासेट सेन्टर
७६५.	रुमाल पोको पारी	पुस्कल शर्मा, वीर खत्री 'शितल' र प्रेम खत्री	पुस्कल शर्मा, विष्णु माभी र वीर खत्री 'शीतल'	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
७६६.	रुमाल हल्लाई हल्लाई	घनश्याम तिवारी र दिपेन्द्र ढकाल	कुलेन्द्र वि.क. र विष्णु माभी	मिरर क्रियसन प्रा.लि.
७६७.	रूपै छु ज्यान खानी	गणेश शाक्य	रेशम थापा, गणेश शाक्य, मीना थापा (स्याडतान)	क्रिस म्युजिक सेन्टर
७६८.	रेडियोमा गीत सुनेर	वैकुण्ठ महत	विमलराज क्षेत्री, विष्णु माभी, वैकुण्ठ महत र देवी घर्ती	प्रशान्ति क्यासेट सेन्टर
७६९.	रेलिमाई	एक नारायण भण्डारी	तीर्थबहादुर गन्धर्व, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौमाने र विष्णु माभी	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
७७०.	रेसुङ्गको शिर	मन्त्री कौशल, नारायण वि. पी. परियार	राजु परियार, मन्त्री कौशल र विष्णु माभी	आहा म्युजिक प्रा.लि.
७७१.	रेसुङ्गमा हावा सरर	सन्तोष के.सी. र प्रेम लामिछाने	सन्तोष के.सी. र मुना थापा	माउण्टेन म्युजिक मुभि
७७२.	रैछेऊ रनैपर्नी	गोपाल सापकोटा	राजु परियार, देवी घर्ती, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवनारायण सापकोटा	लोकप्रिय सङ्गीत प्रा.लि.
७७३.	रोकिन्न आँसु आँखैमा	राजन कार्की र कर्ण चापागाँई	सन्तोष के.सी. र मुना थापा	माउण्टेन म्युजिक मुभि
७७४.	रोजेको फूल	गोविन्द गिरी	खुमन अधिकारी, मधुकुमार	पशुपति क्यासेट

	टिप्यो अकैले		गिरी, विष्णु माभी र अस्मिता न्यौपाने	सेन्टर एण्ड म्युजिक प्रा.लि.
७७५.	रोटी तन्दुरी	गौरव गिरी	गौरव गिरी, सिन्धु मल्ल, सपना गुरुड र सीता थापा	हिसारिया इन्टरप्राइजेज
७७६.	लड्कामा सुन छ	एकनारायण भण्डारी	राजु परियार र लक्ष्मी न्यौपाने	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
७७७.	लगनका बाजा	सन्तोष के .सी. र सुष्मा अधिकारी	सन्तोष के.सी. र देवी घर्ती	माउण्टेन म्युजिक मुभि
७७८.	लगन जुराइदेऊ	सिर्जना विरही थापा	राजन ठकुरी, सिर्जना विरही थापा, विमाकुमारी दुरा र राजु परियार	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
७७९.	लगन विहेको	लालमणि भुसाल अविलासी	खड्ग गर्बुजा, लालमणि भुसाल, लक्ष्मी न्यौपाने कृष्ण परियार र शर्मिला गुरुड	रञ्जना म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
७८०.	लगाउँला पिरती	शम्भु कार्की र दीपक सुस्लीङ्ग	प्रियजन राई, शम्भु कार्की, पुष्पा राई र समला राई	पूर्वेली जुनतारा म्युजिक प्रा.लि.
७८१.	लड्दै छु म रणभूमिमा	दिपेश गुरुड र शर्मिला गुरुड	दिपेश गुरुड र शर्मिला गुरुड	जिनियस डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
७८२.	लन्डनमा बसाई सारेर	चन्द्र सुनार	चन्द्र सुनार, विमाकुमारी दुरा, चन्द्र बराइली, महेश्वरी रासकोटी मगर	हलेसी म्युजिक प्रा.लि
७८३.	ल है सरर	दल बहादुर गुरुड	दलबहादुर गुरुड, राहुल, लीला, अशोक र शारदा	भिकटोरिया म्युजिक प्रा.लि.
७८४.	लाँकुरीको बोटमुनि	भोजराज काफ्ले र तीलक भट्ट	भोजराज काफ्ले, प्रह्लाद चौलागाई, गीता देवी र भगवती दंगाल	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
७८५.	लाउँला टीका दसैको जमरा	रामसरण रसाइली	रामसरण रसाइली, गीतादेवी, पार्वती कार्की	कालिन्चोक क्यासेट सेन्टर
७८६.	लाउथे माया घातैघात भो	सूर्य कुमार क्षेत्री, सागर बोहोरा,	राजु परियार, मीन दर्लामी र विष्णु माभी	उत्तरगंगा क्यासेट सेन्टर

		राजकुमार बगर र मीन दर्लामी		
७८७.	लाउनु टीका साइत गरेर	भगवती शर्मा, वैकुण्ठ घिमिरे, नारायण प्रसाद शर्मा, गोविन्द सोनी	नारायण प्रसाद शर्मा, रेशम गुरुड, गीता देवी र रश्मी भट्ट	नौमति क्यासेट सेन्टर
७८८.	लाऊ चेली सिन्दुर लाऊ	वद्री पंगेनी	वद्री पंगेनी, अञ्जना गुरुड र सिन्धु मल्ल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
७८९.	लाग्यो तिसना	विचार पौड्याल र भीम थापा	राजु परियार, विचार पौड्याल, बिमाकुमारी दुरा र लक्ष्मी न्यौपाने	सुर-ताल म्युजिक प्रा.लि.
७९०.	लाली गुराँस फुल	शङ्कर ढकाल	शङ्कर ढकाल, बिमाकुमारी दुरा, भीम सुवेदी र चन्द्रा गुरुड	म्युजिक नेपाल
७९१.	लाली गुराँस फुल	ज्ञानु श्रेष्ठ, अमर बुढा मगर	ज्ञानु श्रेष्ठ, बिमाकुमारी दुरा, अमर बुढा मगर, कल्पना गुरुड र सम्भना योजन	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
७९२.	लाहुरेको छोरीले	राजकुमार बगर र विष्णु खत्री	नन्दु श्रीस, बिमाकुमारी दुरा, बुद्धिराम शर्मा, कृष्ण परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु खत्री	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
७९३.	लाहुरे दाइ	बालुमाया पुन र शान्ति गुरुड	राजु परियार र विष्णु माभी	बाराही क्यासेट सेन्टर
७९४.	लाहुरे परै यार	वि. वी. अन्तरागी र संजिवनी	रामचन्द्र काफ्ले, राजु परियार, विष्णु माभी र अञ्जना गुरुड	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो ।
७९५.	लाहुरे फूली पाते बुलाकी	कृष्ण थापा	कृष्ण थापा, बिमाकुमारी दुरा, शीला आले, पदम गुरुड र दुर्गा गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
७९६.	लुकामारी खेल	कृष्ण दुधराज	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, कुलेन्द्र वि.क., देवी घर्ती	श्रीनगर म्युजिक प्रा.लि.
७९७.	लुकी लुकी भेट्न आएको	कल्पना रेग्मी, प्रकाश गिरी र दीपक भण्डारी	रामचन्द्र चन्द, विष्णु माभी, दीपक भण्डारी र स्वरुपा रसाइली	जिज्ञो मिडिया प्रोडक्सन प्रा.लि.

७९८.	लेकैमा चौँरी	तुलसी पराजुली, रमेश अधिकारी, राजकुमार बगर र महेश बुढाथोकी	तुलसी पराजुली, माण्डवी त्रिपाठी र सत्यकला राई	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
७९९.	लेकैमा फुल्यो शिरीष	जीतु चौधरी र आशिष विष्ट	राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र माण्डवी त्रिपाठी	धरहरा म्युजिक प्रा.लि.
८००.	लैजाउँकी तानेर	दीपक के.सी.र सहदेव कोइराला	खुमन अधिकारी, देवी घर्ती, कुलेन्द्र वि.क. वसन्ती सुनुवार र राधिका हमाल	पञ्चकन्या म्युजिक प्रा.लि.
८०१.	लैजाऊँ लैजाऊँ लाग्यो मलाई त	राम प्रसाद पन्थ र पार्वता पन्थ	राजु परियार, रामप्रसाद पन्थ, माधव भण्डारी, विष्णु माभी, सरस्वती भुसाल र कृष्णा परियार	रञ्जना म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
८०२.	लोकतन्त्रको कोपिला लाग्यो	भगवान भण्डारी र खेम भण्डारी	भगवान भण्डारी, खेम भण्डारी र विमाकुमारी दुरा	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
८०३.	लौन कस्तो आयो जमाना	ज्ञानेन्द्र पनरु	पार्वती कार्की, राजु परियार र उमा श्रेष्ठ	म्युजिक डट कम प्रा.लि.
८०४.	वर्ष दिन भो	एकनारायण भण्डारी	राजु ढकाल र देवी घर्ती	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
८०५.	वार्ता गराइदिऊँ	राजनराज शिवाकोटी	रामचन्द्र काफ्ले, सिन्धु मल्ल, माण्डवी त्रिपाठी र अञ्जना गुरुड	द रिबेल क्रियसन
८०६.	वार्ता गरायो	आर. वी. लामा र मञ्जु शाक्य	बालकुमार श्रेष्ठ, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	सहयात्री म्युजिक प्रा.लि.
८०७.	विधवाको बिलौना	प्रकाश के.शी. र सुष्मा अधिकारी	रमेश के.सी. र विष्णु माभी	माउण्टेन म्युजिक मुभि
८०८.	विरहको धुन	अर्जुन खड्का	अर्जुन खड्का र विष्णु माभी	आरती डिजिटल प्रा.लि.
८०९.	विवाह लगन	थमप्रकाश पुन	थम प्रकाश पुन, खड्ग गर्बुजा,	धौलागिरी क्यासेट

			बिमाकुमारी दुरा र कृष्ण परियार	सेन्टर
८१०.	वेदनाको पोको भाग ७	प्रजापति पराजुली	प्रजापति पराजुली, खुमन अधिकारी र राधिका हमाल	फेवा म्युजिक प्रा.लि.
८११.	वैरागी च्याङ्वा	ज्ञान सिं वाइवा	इन्दिरा गोले (गुरुङ), ज्ञान सिं वाइवा र चन्द्र कुमार दोड	श्री म्युजिक प्रा.लि.
८१२.	शंकै शंकामा	धिरेन राजवंशी	राजु परियार, टोप बहादुर दर्लामी, विष्णु माभी, बिमाकुमारी दुरा र स्वरुपा रसाइली	नौलो किरण म्युजिक प्रा.लि.
८१३.	शनिबार भेटम् है	मोहन गिरी	विमल राज क्षेत्री, मोहन गिरी, खुमन अधिकारी, बिमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	अरुणिमा म्युजिक प्रा.लि.
८१४.	शान्ति	भिल्के दाइ	भिल्के दाइ, शोभा र सिन्धु मल्ल	आरती डिजिटल अडियो भिडियो
८१५.	शिखर सेलो	फुलकुमार बञ्जन, पासाङ मोक्तान, गोपीलाल बञ्जन	चन्द्रकुमार दोड र इन्दिरा गोले	श्री म्युजिक प्रा.लि.
८१६.	शिरफुल	टीका पुन, कुलमान नेपाली र नन्दा बस्याल	टीका पुन	घिन्ताङ्ग म्युजिक प्रा.लि.
८१७.	शिरफुल खस्यो भैमा	पुस्कल शर्मा	पुस्कल शर्मा, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, कमलप्रसाद खनाल, नवीन पाण्डेय 'हरि' र देवी घर्ती	जानकी म्युजिक प्रा.लि.
८१८.	शिरफुल माया	भविन्द्र छन्त्याल	भविन्द्र छन्त्याल, खड्ग गर्बुजा, देवी घर्ती र मीना गर्बुजा	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

८१९.	शिर्फल हरायो	हुम गैरे	सपना गाहा, हुम गैरे, टोप बहादुर दर्लामी र अस्मिता गुरुड	नौलो किरण म्युजिक प्रा.लि.
८२०.	शिरबन्दी	फुलकुमार बञ्जन र चन्द्रकुमार दोड	रोज मोक्तान, जमुना योज्जन, चन्द्रकुमार दोड र इन्दिरा गोले	श्री म्युजिक प्रा.लि.
८२१.	शिरमा फुल रिबनको	संकल्प सुवेदी	संकल्प सुवेदी, याम क्षेत्री र विष्णु माभी	अर्पण म्युजिक प्रा.लि.
८२२.	शीतको थोपा फुलको तरेली	प्रभात किरण पौडेल र मनु पन्त	राजु परियार, कस्तुप पन्त र लक्ष्मी न्यौपाने	कालिका म्युजिक प्रा.लि.
८२३.	शीतका थोपो फुलको पातमा छ	राजकुमार न्यौपाने	राजकुमार न्यौपाने, खुमन अधिकारी र विष्णु माभी	हिउँचुली क्यासेट सेन्टर
८२४.	शुभ विवाह	चन्द्र फुल्लेल, बुद्धिसागर बस्याल र सिर्जना विरही थापा	बुद्धिसागर बस्याल, सिर्जना विरही थापा, लक्ष्मी न्यौपाने, बिमाकुमारी दुरा र शीला आले	म्युजिक नेपाल
८२५.	संसार भुलौला	कस्तुप पन्त	कस्तुप पन्त, राजु परियार, खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र देवी घर्ती	सारथी म्युजिक प्रा.लि.
८२६.	संसार सारालाई	शंकर लामिछाने	मिलन लामा, हरिवंश आचार्य, सिन्धु मल्ल र लक्ष्मण शेष	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
८२७.	सकिन जुन छुन	वेगबहादुर राना	वेग बहादुर राना, बिमाकुमारी दुरा र मुना थापा	जिनियस डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
८२८.	सकिन तिम्रो हुनलाई	विमला विष्ट	भगिरथ चलाउने, सीता के.सी. र विमला विष्ट	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
८२९.	सख्त मनाही छ	वैकुण्ठ महत	वैकुण्ठ महत, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र सिन्धु मल्ल	सुर-ताल म्युजिक प्रा.लि.
८३०.	सत्य धरोधर्म	जगत घर्ती मगर	जगत घर्ती मगर, खुमन अधिकारी, देवी घर्ती, सुस्मिता	धौलागिरी लोक दोहोरी साँभ

			घर्ती मगर, खेम 'कल्पना' पुन	प्रा.लि.
८३१.	सत्य राम राम	टीका क्षेत्री प्रकृति	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	अडियो म्युजिक प्रा.लि.
८३२.	सँधै खुसी हो है	शिव हमाल, विकास दर्पण जि.सी.	विकास दर्पण जि.सी., विष्णु माभी र मुना थापा	गौमुखी म्युजिक प्रा.लि.
८३३.	सपना	गजेन्द्र के.सी.	गजेन्द्र के.सी., सिन्धु मल्ल र राधिका हमाल	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
८३४.	सपनीमा देखें	कर्ण खत्री	राजु सुनाम र विष्णु माभी	उज्यालो म्युजिक प्रा.लि.
८३५.	समयको खचै नगरौं	तिलक मगर	डिल्ली काफ्ले र देवी घर्ती	अभ्यास डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
८३६.	सम्भना आइरहन्छ	रामु नेपाली र रमेश वि. जी.	रामु नेपाली र दीपक क्षेत्री	बाराही क्यासेट सेन्टर
८३७.	सम्भना आउछनी	केशव सापकोटा	संकल्प सुवेदी र देवी घर्ती	अर्पण म्युजिक प्रा.लि.
८३८.	सम्भनाको आँसु	अमर थापा र शालिग्राम न्यौपाने	अमर थापा, बालकृष्ण थापा, विमाकुमारी दुरा, शर्मिला थापा र चनु लामा	यूमा क्यासेट एण्ड कल्चर सेन्टर
८३९.	सम्भनालाई औंठी साटौंला	सूर्यकुमार क्षेत्री, डुकुल भट्टराइ र प्रेम सागर पौड्याल	दीपक भट्टराइ, विष्णु माभी र पम्फा कँडेल	श्रीनगर म्युजिक प्रा.लि.
८४०.	सम्भनाले हुन्छ मन छिया	शमसेर अधिकारी	शमसेर अधिकारी, राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माभी	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
८४१.	सम्भनी रुन देऊ	सामु नेपाल, प्रेम लम्तरी, सन्तोष लम्साल र हुम गैरे	प्रेम लामिछाने मगर, सविना लामिछाने मगर, विष्णु माभी, भीम विश्वकर्मा, निर्मल कँडेल र जमुना राना मगर	समर्पण म्युजिक प्रा.लि.

८४२.	सम्भ्यो क्यारे छोडी जानीले	वेगम गोफिके र रश्मी रोइमी श्रेष्ठ	रश्मि रोइमी श्रेष्ठ, विष्णु माझी, गोकुल पाण्डे र कालिका रोका	सुनौलो तारा क्यासेट सेन्टर
८४३.	सरर मिनी बसैमा	विष्णु पाण्डे	खुमन अधिकारी, राधिका हमाल, चन्दा गुरुड र माधव भण्डारी	क्रिस म्युजिक सेन्टर
८४४	सलाम ठोकेर	भोजराज काफ्ले, टि.वी. अधिकारी	भोजराज काफ्ले, टि.वी. अधिकारी, र सीता थापा	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
८४५.	सलाम नानी	हस्त गुरुड	मुक्त गुरुड, खड्ग गर्बुजा, बिमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी न्यौपाने र शीला आले	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
८४६.	साँच्चै यो ज्यान तिम्लाई नै दिउँलानी	राजकुमार सुवेदी र सलिकराम दंगाल	रेशम थापा, सालिकराम दंगाल, गीतादेवी, लक्ष्मी सुवेदी, राजकुमार सुवेदी र कल्पना बोहोरा	क्रिस म्युजिक प्रा.लि.
८४७.	साँच्चै हो साँच्चै हो	उद्वव घिमिरे र प्रकाश पुरी	उद्वव घिमिरे, केशव घिमिरे, पार्वती कार्की, प्रकाश पुरी र सावित्री के.सी.	पछ्यौरी म्युजिक प्रा.लि.
८४८.	साइली	मानबहादुर बराल	खड्ग गर्बुजा, कौशिला राना मगर र शर्मिला गुरुड	भगवती म्युजिक प्रा.लि.
८४९.	साइलिको चर्तिकला	भिवम क्षेत्री	भिवम क्षेत्री र प्रेम बराल	पछ्यौरी म्युजिक प्रा.लि.
८५०.	साइनो लाइदेउन	संगीता थापा र सि.वी. थापा	रामजी खाँण, यमन थापा र मुना थापा	पञ्चकन्या म्युजिक प्रा.लि.
८५१.	साउदी कतारमा	रेशम थापा र सुनिल परेट	रेशम थापा, उद्वव कार्की र मीना थापा (स्याडतान)	क्रिस म्युजिक सेन्टर
८५२.	साउने भेल चैते हुरीले	पूर्ण गुरुड र बालन्द राई	पूर्ण गुरुड र देवी घर्ती	गौरी शंकर क्यासेट सेन्टर
८५३.	सात भञ्ज्याड काटौला	रमेश डाँगी	रमेश डाँगी, यज्ञजंग शाह, बिमाकुमारी दुरा, लक्ष्मी	ध्रुवतारा क्यासेट सेन्टर

			न्यौपाने र राधिका हमाल	
८५४.	साथको माया छुटेको	खिम के.सी.	घमेश दुलाल, खिम के.सी., गोविन्द सोनी, शर्मिला गुरुड र कृष्णा परियार	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
८५५.	साथी बनेर	सन्तोष बानियाँ र रामसरण वि.क.	सुजन परियार, रामजी खाँण र टीका पुन	बागिना म्युजिक प्रा.ली.
८५६.	साथी संगी आउन	चन्दा अर्याल र सरिता अधिकारी	चन्दा अर्याल, दिपा राई, सरिता अधिकारी, प्रकाश क्षेत्री र सुमन परियार	पूजा म्युजिक प्रा.लि.
८५७.	सानिमाको खटन	रमेश पराजुली र भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, महेश पराजुली, गीता देवी, र सीता थापा	अरुणिमा म्युजिक प्रा.लि.
८५८.	सानै उमेरमा डोली चढायौ	शान्ता भट्ट	शान्ता भट्ट, माधव दाहाल, मीना प्रसाईँ र कृष्ण भक्त राई	धरहरा म्युजिक सेन्टर
८५९.	सारै पन्यो मन	शिव हमाल	रामजी खाँण, देवी घर्ती, गीता महारा र तिसना मगर	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
८६०.	साली भेनाको	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, सिन्धु मल्ल, गोविन्द थापा, सीता थापा र गीता देवी	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
८६१.	सालैजो	तुलाराम विरही, पार्वती गुरुड र शिव हमाल	राजु गुरुड र पार्वती गुरुड	अडियो म्युजिक इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
८६२.	सासु चर्को छ	प्रेमलामा (मोक्तान)	मेघ लामा, प्रेम लामा (मोक्तान), सिन्धु मल्ल र माण्डवी त्रिपाठी	सरस्वती म्युजिक प्रा.लि.
८६३.	सासु बुहारीको भगडा	सन्तोष के.सी., र सुष्मा अधिकारी	देवी घर्ती, सुष्मा अधिकारी र राधिका हमाल	माउण्टेन म्युजिक मुभि प्रा.लि.
८६४.	साहुनीको भट्टी पसल	सि.वी. थापा	राजेश पायल राई, समला राई, दीपक लिम्बु र सुनिता परियार	भिक्टोरिया म्युजिक प्रा.लि.

८६५.	सिउँदो खाली छ	टीका चाम्लिङ र रुशमा राई	शिव सङ्गम राई, रुशमा राई, र सरला राई	म्युजिक नेपाल
८६६.	सिन्धुलीको जुनार	शिव हमाल र माधव थापा	माधव थापा, रामजी खाँण र पूर्णकला वि.सी.	हाम्रो सारेगम संसार प्रा.लि.
८६७.	सिमल फुलेको	ऋषि अधिकारी	ऋषि अधिकारी, विमाकुमारी दुरा र शर्मिला गुरुङ	न्यू धौलागिरी इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
८६८.	सिरसिर बतास	कृष्ण समीप सुवेदी	ऋषि अधिकारी, कृष्ण समीप सुवेदी र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
८६९.	सिरी सिरी हावा बहुन्जेल	प्रह्लाद सुवेदी र याम क्षेत्री	राजु परियार, याम क्षेत्री र विष्णु माभी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
८७०.	सिलाइ दिउँला भोटो	दुर्गा के.सी., नरबहादुर थापा र नेत्र अर्याल	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, उमेश हमाल, स्वरुपा रसाइली र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
८७१.	सिसा दर्पण	धनराज तामाङ	धनराज तामाङ, अर्जुन कौशल, लक्ष्मी न्यौपाने र प्रेममाया लामा	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
८७२.	सुकछ क्यारे फुल नफुल्लै बोट	भुवन सापकोटा	खुमन अधिकारी, भुवन सापकोटा, विष्णु माभी र देवी घर्ती	रिगल म्युजिक मिडिया प्रा.लि.
८७३.	सुख लुकछ दुःख लुकदैन	प्रकाश चन्द्र भट्टराई र नेत्रजी पन्त	राजु परियार, खुमन अधिकारी, नेत्रजी पन्त, विष्णु माभी र देवी घर्ती	कला क्यासेट सेन्टर
८७४.	सुखैत बुलबुल ताल	रघु बर	रघु बर, विमाकुमारी दुरा, र लक्ष्मी न्यौपाने	अडियो साउण्ड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.
८७५.	सुगन्ध	खड्ग गर्बुजा	खड्ग गर्बुजा, गीता पाइज, मीना गर्बुजा र सिर्जना विरही थापा	म्युजिक नेपाल
८७६.	सुदुर संगीत	माया भट्ट	माया भट्ट, धुमा कार्की, जानी कुवँर, पार्वती पाण्डे र कमला भट्ट	निसाद डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो

८७७.	सुन कथा हाम्रो दसैको	एकनारायण भण्डारी	खुमन अधिकारी, देवी घर्ती र विनोद बाजुराली	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
८७८.	सुनको जलप	विष्णु खत्री	विष्णु खत्री, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धरहरा म्युजिक प्रा.लि.
८७९.	सुनको थालैमा	नारायण वि.पी. परियार र मन्त्री कौशल	राजु परियार, मन्त्री कौशल, देवी घर्ती, कुलेन्द्र विश्वकर्मा र लक्ष्मी न्यौपाने	रेसुङ्गा म्युजिक प्रा.लि.
८८०.	सुनको भमरा	लक्ष्मण ओली र भद्रबहादुर नकाल	राजु परियार, देवी घर्ती र तिलक परियार	रिज्वाइस मिडिया
८८१.	सुनपानी	रमेश वि.जी.	राजु परियार र विष्णु माभी	रिमा रेकर्डिङ स्टुडियो
८८२.	सुनमा सुगन्ध	पवन ओली	पवन ओली, राजुपरियार, खुमन अधिकारी, लक्ष्मी न्यौपाने, विष्णु माभी र अञ्जना गुरुड	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
८८३.	सुन हजुर	लक्ष्मण ओली	तिलक परियार र टीका पुन	रिज्वाइस मिडिया प्रा.लि.
८८४.	सुनैको चुरा	नारायण ओली	कुलेन्द्र विश्वकर्मा, नारायण ओली, नेत्र भण्डारी, लक्ष्मी न्यौपाने र देवी घर्ती	राप्ती म्युजिक सेन्टर
८८५.	सुन्तला फूल खेल्दै आयो	सुर्यकुमार क्षेत्री र प्रभात किरण पौडेल	बुद्धिराम शर्मा, राजु परियार, विमाकुमारी दुरा र विष्णु माभी	धौरागिरी क्यासेट सेन्टर
८८६.	सुन्तला र स्याउ	सागर प्यासी र रेशम गुरुड	रेशम गुरुड, नीर गुरुड, शीला आले र शकुन्तला थापा	हिमालय अडियो हाउस
८८७.	सुपारी चाम्रो	एकनारायण भण्डारी	विमलराज क्षेत्री, ऋषि अधिकारी, लक्ष्मी न्यौपानो र विष्णु माभी	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
८८८.	सूर्यमा लाग्यो ग्रहण	राजेश श्रेष्ठ 'प्रयास'	राजेश श्रेष्ठ प्रयास, घमेश दुलाल, सिन्धु मल्ल, माया अधिकारी, देवेन्द्र श्रेष्ठ 'आधार' र गीता देवी	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर

८८९.	सेयर दोहोरी	रविन्द्र भट्टराई र बाबुराम दाहाल	सुर्यप्रसाद रेग्मी, राजु परियार र बिमाकुमारी दुरा	सेक्युरिटीज रिसर्ज सेन्टर एण्ड सर्भिसेज प्रा.लि.
८९०.	सेलो जुहारी भोलुम -१	सञ्जोक योजन, लालबहादुर योजन र प्रेम लामा	सञ्जोक योजन, तुल्सा वाइबा, प्रेम लोपचन, इन्दिरा योजन र शशिकला मोक्तान	हिसारिया इन्टर प्राइजेज
८९१.	सैलुङ्गे सेलो जुहारी	प्रेम मोक्तान	मेध दोड, इन्दिरा गोले र शशिकला मोक्तान	श्री म्युजिक प्रा.लि.
८९२.	सै. सै. सै.	रेशम गुरुड	नीर गुरुड, रेशम गुरुड, बिमाकुमारी दुरा, शर्मिला गुरुड र मुना थापा	हिमालय अडियो हाउस
८९३.	सोचे भै भए त	प्रेम सागर पौड्याल र पार्वती जि.सी.	राजन कार्की र पार्वती जि.सी.	श्रोता सङ्गीत प्रा.लि.
८९४.	सोल्टिनी कान्छी	गणेश न्यौपाने र धनु झाडमी मगर	गणेश न्यौपाने , बलराम समाल, रमिला झाडमी मगर, जगदीश समाल, योगिता मोक्तान र जुना प्रसाईं	हिमाली क्रियसन प्रा.लि.
८९५.	सोल्टी सिङ्गापुर	रमेश अधिकारी र मनिराज पुन	थानेश्वर गौतम, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र शीला आले	सा रे ग म रेकर्डस्
८९६.	सोल्टी होटलमा	अनिता खत्री, अर्जुन श्रेष्ठ र बुद्धबहादुर खत्री	प्रकाश क्षेत्री, बुद्धबहादुर खत्री, अनिता खत्री र अविरल मगर	अनिता म्युजिक सेन्टर
८९७.	सौतेनी आमा	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, महेश काफ्ले, सीता थापा र गीतादेवी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
८९८.	हजार वर्षको	वसन्त थापा, निश्चल पुलामी मगर र ओम थापा	याम क्षेत्री, निश्चल पुलामी मगर, विष्णु माभी, रामजी खाँण, चेत वी. राना मगर र देवी घर्ती	समर्पण म्युजिक
८९९.	हतकडी र नेल	भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, दिनेश काफ्ले र गीता देवी	रिमा डिजिटल रेकर्डिङ स्टुडियो
९००.	हतार हतारमा	कमल शाही	घमेश दुलाल, ऋषिलाल श्रेष्ठ,	धौलागिरी क्यासेट

			बिमाकुमारी दुरा र शीला आले	सेन्टर
१०१.	हराएछु तिम्रो मायाँमा	सन्देश घतानी र तीर्थ बहादुर कार्की	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी र तीर्थबहादुर कार्की	तुलसी डिजिटल म्युजिक प्रा.लि.
१०२.	हरे शिव राम	अमृत विश्वकर्मा	भगिरथ चलाउने, विष्णु माभीर सोफिया मगर	अम्बिका म्युजिक प्रा.लि.
१०३.	हलेसी बजार	जसराज राई	जसराज राई, मधु गुरुड, आकाश थापा र सत्यकला राई	श्रद्धा डिजिटल
१०४.	हल्ला चलाउनी	सुमन थापा	राजु परियार, देवी घर्ती, राम राना प्रतिक्षा	भ्वाइस अफ नेपाल म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
१०५.	हल्ला चल्छ चलिरहन देऊ	जानकी पन्त	खुमन अधिकारी, जानकी पन्त, विष्णु माभी र देवी घर्ती	विन्ध्यवासिनी म्युजिक प्रा.लि.
१०६.	हाँसेर दिन मैले	नेत्र अर्याल	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, देवी घर्ती र विनय खत्री	आशिष म्युजिक प्रा.लि.
१०७.	हाँसेर बोलम भनेनी	रामनिरज भण्डारी	विष्णु खत्री, विष्णु माभी, खुमन अधिकारी र बिमाकुमारी दुरा	भगवती म्युजिक प्रा.लि.
१०८.	हातको रेखा	सोम श्रेष्ठ र भोजराज काफ्ले	भोजराज काफ्ले, सीता थापा र गीता देवी	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
१०९.	हातमा फूलको माला	दुर्गा मरासिनी	विष्णु खत्री, देवी घर्ती, राजन कार्की र विष्णु माभी	मितेरी क्यासेट सेन्टर
११०.	हातमा म्यारिज भुइँमा टडेला	सन्तोष दवाडी, भरत शेरचन र पिरजंग रोका	राजु परियार, खुमन अधिकारी, देवी घर्ती र राधिका हमाल	गुरुकुल म्युजिक प्रोडक्सन प्रा.लि.
१११.	हातमा रातो भोला	एकनारायण भण्डारी	राजु परियार, खुमन अधिकारी, देवी घर्ती, रामजी खाँण र मुना थापा	सितारा म्युजिक प्रा.लि.
११२.	हामी सेना प्रहरी	किरणबाबु पुन र राजेन्द्र अधिकारी	खुमन अधिकारी, विष्णु माभी, राजेन्द्र अधिकारी र देवी घर्ती	अमित म्युजिक प्रा.लि.
११३.	हाम्रै रुम्जाटार	नवराज गुरुड (लामा)	कल्याण राई, गजेन्द्र गुरुड, टेकनाथ मगर, तुलसा बाइवा,	म्युजिक नेपाल

			इन्दिरा योजन र अञ्जना गुरुड	
९१४.	हाम्रो कहानी	शिव हमाल र लक्ष्मी ढकाल	लक्ष्मी ढकाल, विष्णु माफी र कुलेन्द्र विश्वकर्मा	कल्चर क्रियसन नेपाल
९१५.	हाम्रो नाता	भोजराज काफ्ले	जनक लामा र अर्चना स्याङ्तान	फुलबारी म्युजिक प्रा.लि.
९१६.	हाम्रो पहिलो भेट	गौतम सागर नछिरिड	गौतम सागर नाछिरिड र हिमला गुरुड	हलेसी अडियो भिडियो प्रा.लि.
९१७.	हाम्रो मिलन कहिले हुन्छ र ?	देवेन्द्र लामिछाने	राम कुमार तामाड र अर्चना स्याङ्तान	सौभाग्य डिजिटल प्रा.लि.
९१८.	हावा चलेको	खड्ग गर्बुजा मगर	खड्ग गर्बुजा मगर, मीना गर्बुजा मगर र शर्मिला गुरुड	रिमा डिजिटल रेकर्डिड स्टुडियो
९१९.	हिँड्यौनी नातै तोडेर	नन्दराज घतानी र सरुसेन	खेलराज घतानी, नन्दराज घतानी, दिनेश घतानी, अमर लामिछाने, लक्ष्मी न्यौपाने र माण्डवी त्रिपाठी	जल्पादेवी क्यासेट सेन्टर
९२०.	हिउँचुलीमा हिउँ	प्रेमराजा महत, तीर्थ गन्धर्व र विधान आचार्य	प्रेमराज महत, शर्मिला बर्देवा, कोमल ओली, रेखा शाह र सूर्य कुमारी गुरुड	म्युजिक नेपाल
९२१.	हितको मायालाई	संकल्प सुवेदी, शिव पौड्याल, कृष्ण देवकोटा र इन्द्रकुमारी देवकोटा	संकल्प सुवेदी, राजु परियार, बिमाकुमारी दुरा र वेगम गन्धर्व	माछापुछ्रे म्युजिक प्रा.लि.
९२२.	हिमाल टाकुरी	शारदाकुमारी पौडेल, ओम कट्टेल र श्रीधर आचार्य	कमलीकान्त भेटुवाल, सिन्धु मल्ल र बिमाकुमारी दुरा	मनकामना म्युजिक प्रा.लि.
९२३.	हिमाल राम्रो हिउँले	विष्णु न्यौपाने, ज्योती न्यौपाने र डि. वी. खड्का	श्रीदेवी देवकोटा र खुमन अधिकारी	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
९२४.	हिमाली भरना, हाम्रै रुम्जाटार	कल्याण राई	कल्याण राई, अञ्जना गुरुड, बलबहादुर राई, जमुना राई,	यलम्बर म्युजिक सेन्टर

	भाग-३		पुष्पा राई र शर्मिला के.सी.	
९२५.	हिमाली फाँटैमा	शर्मिला पुन मगर र प्रेम विवश ओली	खड्ग गर्बुजा, विमाकुमारी दुरा, शर्मिला पुन मगर, कुलेन्द्र विश्वकर्मा, प्रेम विवश ओली र राधिका हमाल	भ्वाइस अफ नेपाल म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
९२६.	हिम्मत नहारौं	बालकृष्ण गहतराज, देवकुमार स्याङतान र मनोज चौलागाईं	बालकृष्ण गहतराज, देवकुमार स्याङतान, सरु पराजुली र लक्ष्मी थापा	ग्यालेक्सी रेकर्डिङ स्टुडियो
९२७.	हीरा मोती भैं	मधुर गिरी	मधुर गिरी र मञ्जु महत	रोशनी म्युजिक प्रा.लि.
९२८.	हुई हुरा हा.....	राजशुक्र लिम्बु, रमेश अधिकारी र कुन्दन राई	राजशुक्र लिम्बु, आभा मुकारुङ, पनिता तामाङ, बाबु बोगटी, सिन्धु मल्ल र कल्पना राई	भिक्टोरिया म्युजिक प्रा.लि.
९२९.	हुन्न की भेट	मनोज कौशल र कविन्द्र सुवेदी	राजु परियार, लक्ष्मी न्यौपाने, मनोज कौशल, विमाकुमारी दुरा र शर्मिला गुरुङ	धौलागिरी क्यासेट सेन्टर
९३०.	हेरन लालु मै म कति राम्री छु	सिर्जना विरही थापा	शकुन्तला थापा र सिर्जना विरही थापा	अडियो म्युजिक इण्डस्ट्रिज प्रा.लि.
९३१.	हेल्लो बाबु	शारदा खड्का	रामजी खाँण, मुना थापा र निर्मला खड्का	एलिना म्युजिक सेन्टर प्रा.लि.
९३२.	है फुलमाया	शान्ति बस्नेत	नवराज घोरासैनी, कुमार दंगाल र पार्वती कार्की	माँ पाल्चोकी म्युजिक सेन्टर
९३३.	है सानु	गोकुल राउत	गोकुल राउत, पार्वती कार्की र इन्दिरा गुरुङ	सुपर साउण्ड रेकर्डिङ
९३४.	हो की होइन त सानु	नेत्र अर्याल	सुनिता दुलाल र खुमन अधिकारी	तिर्सना म्युजिक प्रा.लि.
९३५.	होसै हराउनी	राजन कार्की	राजन कार्की, लक्ष्मी न्यौपाने र विष्णु माझी	आहा म्युजिक प्रा.लि.
९३६.	ह्याङ्ला सेलो	फुलकुमार बञ्जन र प्रेम लामा मोक्तान	मेघ दोङ, प्रेम लामा मोक्तान	लाली गुराँस म्युजिक प्रा.लि.

९३७.	१ दुई ३ चार	जगत गुरुड	माया गुरुड, उमा गुरुड, रोशन गुरुड र माधव भण्डारी	हिमालय अडियो हाउस
९३८.	३ दिन भित्रमा	दुर्गा के. सी. र नेत्र अर्याल	खुमन अधिकारी, विष्णु माझी र देवी घर्ती	आशिष म्युजिक प्रा.लि.

३.४. निष्कर्ष

नेपाली लोकगीतको विकासक्रमलाई हेर्दा वि.सं. २००७ साल पूर्व जे जति मात्रामा लोकगीतहरू रचना भएपनि त्यसको कुनै अध्ययन तथा सङ्कलन कार्य हुन नसकेको स्थिति देखिन्छ । वि.सं. २००७ सालमा भएको प्रजातन्त्र प्राप्त पछि नेपाली लोक अध्येताहरूले छरपस्ट रूपमा रहेका लोकगीतहरू सङ्कलन गरी नेपाली लोकसाहित्यमा अध्ययन गर्ने परम्पराको सुरुवात सँगै नयाँ नयाँ रचनाहरू प्रकाशन भएको पाइन्छ । पूर्ववर्ती चरण अर्थात् वि.सं. २००७ देखि वि.सं. २०३६ साल सम्म सङ्ख्यात्मक रूपमा थोरै मात्र लोकगीत रचनाहरूको प्रकाशन भए तापनि गुणात्मक हिसाबले यस समयमा नेपाली लोकगीतले महत्त्वपूर्ण उपलब्धि हासिल गरेको देखिन्छ । यस्तै उत्तरवर्ती चरण अर्थात् वि.सं. २०३६ साल यताको समयावधिमा लोकगीत प्रकाशन गर्ने संस्थाहरूको बढ्दो विस्तार तथा लोकगीतको क्षेत्रमा प्रवेश गर्ने कलाकारहरूको भिडले गर्दा लोकगीत रचनाहरूको उत्पादन दिनानुदिन तीव्र रूपमा वृद्धि हुँदै गइरहेको छ । पछिल्लो समयमा एकल लोकगीतको तुलनामा दोहोरी लोकगीतको विकासले फड्को मारेको देखिन्छ भने क्षेत्रगत हिसाबले पश्चिमाञ्चल भेगतिर प्रचलित भाकाहरूले प्रमुख स्थान ओगट्न पुगेको छ । त्यसैगरी, उत्तरवर्ती चरणमा लोकगीतको रचनामा माया प्रेमका अलवा अन्य विषयवस्तुले प्रवेश पाए तापनि सङ्ख्यात्मक रूपमा वियोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीतको रचना गर्ने क्रम बढ्दै गइरहेको स्थितिलाई प्रस्तुत विवरणात्मक सूचीको आधारमा मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।

चौथो परिच्छेद

उत्तरवर्ती नेपाली लोकगीतका मुख्य भाव वा विषयवस्तु

४.१. विषय प्रवेश

परिभाषित रूपमा नेपाली लोकगीतलाई जसरी व्याख्या गरिए पनि मुख्य भाव वा विषयगत स्वरूपका आधारमा लोकगीतलाई विश्लेषण गर्दा समयानुकूल प्रेम, करुण, व्यङ्ग्य, राष्ट्रिय र द्वन्द्व जस्ता भावमा आधारित रहेर रचना गरिएको पाइन्छ। हुन त विषयवस्तुको चयन र कथानकको स्वरूपमा रचनाकार तथा सङ्कलकको समुदाय, संस्कृति र रीतिरिवाजले प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने गर्दछ; तथापि समग्र नेपाली समाजको यथार्थता, सामाजिक मूल्यमान्यता, संस्कृति तथा विकृति विसङ्गतिलाई व्यङ्ग्यात्मक शैलीमा प्रस्तुत गरिएका गीतहरू प्रचुरमात्रामा पाइन्छन्। अधिकांश गीतहरूको मुख्य भाव प्रेममा आधारित रहे पनि प्रेम भित्रको वियोग अथवा संयोगको भावले प्रेममय संसारको दुवै पक्षलाई उजागर गरेको पाइन्छ। सामाजिक यथार्थ, देशभक्ति तथा कारुणिक भावमा आधारित भई रचना गरिएका गीतहरूले पनि समय अनुसारको परिवर्तन र ऐतिहासिक पहिचानलाई थप बढवा दिएको पाइन्छ। कुनै पनि विषयवस्तुको चयन गर्दा सङ्कलन वा रचनाकारले चाहेरै वा नचाहेरै पनि तत्कालीन समयको परिस्थितिबाट प्रभावित भएर विषयवस्तु चयन गर्ने हुँदा लोकगीतको भाव रचनाको तत्कालीन समयसँग मेल खानु स्वभाविक मानिन्छ। उत्तरवर्ती समयमा नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा पनि समयानुकूल रचनाले प्रशस्त ठाउँ लिएको छ। दस वर्षे जनयुद्ध, दोस्रो जनआन्दोलन, लोकतन्त्रको उदय तथा संविधान सभाको जन्मको समयमा रचना गरिएका गीतहरूले नै समयानुकूल रचनाको यथार्थलाई अभि प्रस्तुत्याएका छन्।

४.२ उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतका विषय र भावको विवेचना

नेपाली लोकगीतको उत्तरवर्ती समय मानिने वि.सं. २०३६ सालदेखि यता विभिन्न विषय र भावमा आधारित रहेर लोक तथा दोहोरी गीतहरू प्रकाशन र प्रसारण भइरहेका छन्। युद्ध र द्वन्द्वमा आधारित लोकगीतहरूमा करुण भाव, माया प्रेममा आधारित लोकगीतहरूमा संयोगान्त र वियोगान्त प्रेम भाव, राष्ट्रिय राजनीति र सामाजिक विकृति र विसङ्गतिमा आधारित लोकगीतमा व्यङ्ग्यभाव र राष्ट्र प्रेममा आधारित लोकगीतमा राष्ट्रिय भाव झल्किएको पाइन्छ। यी र यस्ता विषयवस्तुमा आधारित रहेर नेपाली लोक दोहोरी गीत सङ्गीतको क्षेत्र फराकिलो हुँदै गइरहेको छ

। त्यसैले उत्तरवर्ती चरणका लोकगीतमा पाइने मुख्य भाव वा विषयगत स्वरूपलाई निम्न लिखित गीतहरूको आधारमा चर्चा गरिन्छ ।

४.२.१. देशभक्तिपूर्ण लोकगीत

राष्ट्रियता तथा ऐतिहासिक पहिचान र देश प्रतिको समर्पणको भावले ओतप्रोत, नेपाली शैली र नेपाली लोकलयमा उनेर लयात्मक शैलीमा गाइने लोकगीतहरू नै देशभक्तिपूर्ण लोकगीतहरू हुन् । देशका कुना कन्दरामा बस्ने सम्पूर्ण नेपालीहरूलाई एउटै धागोमा माला बनाउन सहयोगी यी गीतहरू तुलनात्मक रूपमा अलि कम गाइए पनि रचना गरिएका थोरै गीतहरूले पनि देशको माया, राष्ट्रियता, ऐतिहासिक पहिचान तथा मिश्रित भावनाहरूलाई एकै ठाउँमा उभ्याई नेपाल र नेपाली हुनुको गर्व, आत्मविश्वास तथा पुर्खाको पौरखलाई जोगाइराख्ने साहस गरेको पाइन्छ । हाम्रो देश नेपाल भौगोलिक, भाषिक, सांस्कृतिक, धार्मिक तथा आर्थिक रूपमा मिश्रित भए पनि हामी सबै नेपाली एकै हौं भन्ने भावनालाई देश भक्तिपूर्ण लोकगीतले प्रष्ट्याएको पाइन्छ । राष्ट्रप्रति ओतप्रोत र सामाजिक भावनामा आधारित धेरै लोकगीतहरू मध्येबाट लिइएको प्रस्तुत गीतले पनि माथि उल्लेखित भावनाहरूलाई प्रस्ट पार्न सहयोग गर्दछ ।

हिमालमा डाँफे नाचे मजुर तराईमा
आइ लागे जाइ लाग्छौं हामी पराईमा
हामी नेपाली नेपाल हाम्रो देश

दोषीलाई सजाय छ निर्दोषीलाई निहा
को छ यहाँ पहाडीया को छ मधेसीया
हामी नेपाली नेपाल हाम्रो देश

कहिले पनि फुट्ने छैनौं फुटाउनेले जान
चाहे हामी हिन्दु नै चाहे मुसलमान
हामी नेपाली नेपाल हाम्रो देश

धर्म हाम्रो फरक-फरक, फरक-फरक भाषा
आफ्नै घरमा मिलीजुली बसेका छौं खास
हामी नेपाली नेपाल हाम्रो देश

स्वर - विष्णु माफी

रचना - सुन्दरमणि अधिकारी

प्रस्तुत लोकगीतमा राष्ट्रिय एकताको भाव झल्किएको छ । हामी नेपाली हिमाल, पहाड र तराई जो जहाँ बसे पनि नेपाली हौं त्यसैले हाम्रो भाषा, धर्म, संस्कृति, जात फरक-फरक भए पनि हामीमा एकता छ, हाम्रो एकताका कारणले नै पूर्खा देखि नै मिलीजुली बसेका छौं त्यसकारण हामी बीचको एकतामा फाँटो ल्याउन खोज्ने जुनसुकै शक्तिलाई पनि हामी एक भई परास्त गर्न सक्छौं, हामी माथि कुदृष्टि राख्नेहरूलाई हामी जुटेर जाइलाग्छौं जस्ता देशभक्तिपूर्ण भावना प्रस्तुत गीतमा पोखिएको छ ।

४.२.२. कारुणिक लोकगीत

कारुणिक भावनाले गाइएका लोकगीतहरू कारुणिक लोकगीतहरू हुन् । सामाजिक यथार्थमा आधारित भएर होस् या काल्पनिक कथामा आधारित भएर होस् यस्ता गीतको रचना गर्दा वियोगान्त भावलाई बढी समेटिएको पाइन्छ । भाव कारुणिक हुँदा संयोगान्त हुँदै नहुने र होइन तथापि मृत्यु, भय र द्वन्द्व जस्ता कथानकमा आधारित रहेर रचना गरिने हुँदा कारुणिक लोकगीतहरू प्रायः वियोगान्त नै हुने गर्दछन् । पारिवारिक विछोड, युद्ध, पीडा, असहज परिस्थिति जस्ता विषयवस्तुलाई समेटेर गाइने हुँदा यी र यस्ता लोकगीतहरूले सामाजिक यथार्थलाई पनि चित्रित गरेका हुन्छन् । कारुणिक लोकगीतको भाव अति करुणमय हुने हुँदा श्रोताहरूलाई बढी भावुक तथा संवेदनशील बनाउने गर्दछ । जसले गर्दा रचनाकार, गायकगायिका तथा सङ्कलकले श्रोताबाट प्रशस्त सहानुभूति पाउने हुन्छ । करुण भावमा आधारित विषयवस्तुलाई समेटेर गाइएको प्रस्तुत लोकगीतले माथि उल्लिखित भावनालाई समेटेको छ ।

नमुछे आमा दहीमा टीका नराखे जमरा
दैवले गर्दा उठायो आमा आउँदिन फर्केर

मखमली फुल्दा मार्सीधान भुल्दा बहिनी आउनेछिन्
दैलाको तस्वर छातीमा टाँसी आँसु बगाउनेछिन्
नभारे आमा

नभारे आमा आँसुका ढिका मुलबाटो हेरेर
जाँदैन दुःख आँसुका धारा बरबरी भारेर

भोलुङ्गाबाट उठेर छोरी खोई बाबा भन्नेछिन्
ब्यूभेरे मेरी मुछिँदै फेरी दाँतै पो बान्नेछिन्
नफोरे प्रिया

नफोरे प्रिया नारीका चुरा भन्याँम्म पारेर
जाँदैन दुःख आँसुका धारा बरबरी भरेर

नमुछे आमा दहीमा टीका नछरे जमरा
दैवले गर्दा उठायो आमा आउँदिन फर्केर

स्वर - नारायण रायमाभी

रचना - लक्ष्मण रायमाभी

प्रस्तुत गीतमा गरिबीको कारण परदेशीएका नेपालीहरूका कथा र व्यथासँग सम्बन्धित विषयवस्तुलाई मार्मिक रूपमा समेटिएको छ । नेपालीहरू गरिबीले पिल्सिएका कारण धन कमाउन विदेश जानुपर्ने बाध्यता र विवशताले गर्दा धन कमाउने आशमा जस्ता सुकै दुःख कस्त सहन बाध्य छन् । त्यस्तै बाध्यता र विवशताका कारण एउटा नेपाली युद्धमा परेर आफू बाँचेर घर फर्कने आशा हराएपछि घरमा रहनुहुने आमा, श्रीमती, छोराछोरी र दिदीबहिनीहरूलाई सम्झाएर प्रस्तुत लोकगीत रचना गरिएको छ । नेपालीहरूको महान चाड दसैं र तिहारमा जो कोही नेपालीहरू पनि घर फर्कने हुँदा यहाँ एउटा नेपाली युद्धको भूमरीमा परी रगत बगाउन लागेको दुःखद क्षणलाई कारुणिक भावमा अभिव्यक्त गरिएको छ । युद्धमा छटपटाइरहको अवस्थामा घरमा रहनुहुने आमालाई यसपालीको दसैंमा टीका नमुछनु र जमरा नराख्नु, बहिनीलाई तिहारमा दाइको बाटो नहेर्नु, प्रियालाई चुरा फुटाएर आँसु नबगाउनु जति आँसु बगाए पनि दुःख नजाने भन्दै आमा, स्वास्नी, छोराछोरी र दिदीबहिनीहरूलाई सम्झाएर प्रस्तुत गीत गाइएको छ ।

४.२.३. प्रेमपूर्ण लोकगीत

नेपाली लोकगीतको क्षेत्रलाई समग्र अध्ययन गर्ने हो भने प्रेमकथामा आधारित रहेर रचना गरिएका लोकगीतहरू तुलनात्मक रूपमा अलि बढी नै पाइन्छन् । प्रेममा हुने संयोग र वियोगका घटनाहरूलाई आधार बनाई शब्द चयन तथा लय सङ्कलन गरिने हुँदा भावनात्मक शैलीको प्रयोग यस्ता गीतमा अति नै बढी पाइन्छ । प्रेममय संसारमा संयोग र वियोगका घटनाहरू भइरहने हुँदा काल्पनिक कथाले पनि केही अंश यथार्थ बोलेको पाइन्छ । प्रेममा हुने मिलनले भन्दा विछोडले मानिसलाई नयाँ रचनामा सहयोग पुऱ्याउने भएर होला पछिल्लो समयमा रचना गरिएका लोकगीतहरूमा प्रेम विछोडको भाव अलि बढी नै देखिन्छ । संयोगान्त गीतहरू रमाइलो पारामा गाइने हुँदा भावनात्मक भन्दा बढी यथार्थमा आधारित हुन्छन् भने वियोगान्त लोकगीतहरू यथार्थ भन्दा कल्पनामै बढी केन्द्रित भएको पाइन्छ ।

क) संयोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीत

संयोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीतमा माया प्रेमसँग सम्बन्धित मिलन र सुखद् विषयवस्तुलाई समेटेर गाइएको हुन्छ । यी लोकगीतहरू प्रायः युवा युवती बीच गरिने मायाप्रेममा आधारित हुने गर्दछन् । प्रेमपूर्ण संयोगान्त लोकगीतका रूपमा प्रस्तुत लोकगीतहरूलाई उदाहरणका रूपमा लिन सकिन्छ ।

केटा : आज मेरो साइतै परेको
बनको मृग आराली भरेको
ऐना हेरेर
ऐना हेरेर, लाऊ माया लाउनीले धोको फेरेर

केटी : धेरै दिनमा भेट भाको आजै हो
भेट हुने दिन पनि राजै हो
ऐना हेरेर
ऐना हेरेर, लाऊ माया लाउनीले धोको फेरेर

केटा : कति धाएँ उकाली ओराली
मनको धोको पुन्याइदेऊ देउराली
ऐना हेरेर
ऐना हेरेर, लाऊ माया लाउनीले धोको फेरेर

केटी : मनको कुरो मनैमा राख
विनासित्ति देउराली नभाक
ऐना हेरेर
ऐना हेरेर, लाऊ माया लाउनीले धोको फेरेर

स्वर - पुरुषोत्तम न्यौपाने र हरिदेवी कोइराला

रचना - रमेश वि.जी.

प्रस्तुत गीतमा प्रेमी प्रेमिका भेट हुँदाको सुखद् क्षणलाई रमाइलो पाराले गाइएको छ । प्रेमी प्रेमिका धेरै दिनसम्म भेट्न नपाउँदा मन उत्पन्न छटपटीलाई भेट भएको बेला एक आपसमा पोखी धोको फेरेर माया लगाउँ जस्ता प्रेमपूर्ण अभिव्यक्तिलाई समेटेर प्रस्तुत लोकगीत रचना गरी

दोहोरीका रूपमा गाइएको छ । वनको मृग ओराली भर्दा साइत पर्ने जस्ता लोकोक्ति प्रयोग गरी रचना गरिएको प्रस्तुत गीतमा आफ्नो मायासँग भेट्न भनि उकाली ओराली धाएका, देउराली भाकेका जस्ता ग्रामीण परिवेश सुहाउँदा शब्दको प्रयोगले एक लोकप्रिय प्रेमपूर्ण संयोगान्त लोकगीतको रूपमा यस गीतलाई लिइएको छ ।

- केटा र केटी : हाँसेर बोलिदेऊ माया
यसैगरी भेट कहिले हुन्छ र
- केटा : हे, मान्छेको जुनी दुई दिनको हुनी यो धर्तीको पाउना
हे, वैशालु जोवान एक फेर आउँछ माया प्रिती लाउन
हाँसेर बोलिदेऊ माया
यसैगरी भेट कहिले हुन्छ र
- केटी : हे, ब्रतलिने एकादशी तीर्थ जाने काशी
हे, माला लाउने गाँसी गाँसी माया लाउने हाँसी
हाँसेर बोलिदेऊ माया
यसैगरी भेट कहिले हुन्छ र
- केटा : हे, वैशमा राम्रो लाको खाको वैशैमा ठट्टा
हे, हेर्दा भट्ट राम्री चट्ट परें मत लट्ट
हाँसेर बोलिदेऊ माया
यसैगरी भेट कहिले हुन्छ र
- केटी : हे, मुखको ठिक्क मात्रै हो कि वचनको पक्का
हे, म त हजुर सोभी केटी छैन पञ्जा छक्का
हाँसेर बोलिदेऊ माया
यसैगरी भेट कहिले हुन्छ र

स्वर - नारायण रायमाझी र विष्णु माझी

रचना - सिर्जना 'विरही' थापा

प्रस्तुत लोकगीतमा माया प्रेमसँग सम्बन्धित विषयवस्तुलाई संयोगान्त रूपमा समेटेर रमाइलो पारामा गाइएको छ । युवा युवती बीचको प्रेम भावमा आधारित यस गीतमा आफ्नो मायासँग भएका रमाइला वातहरूलाई प्रस्तुत गरिएको छ । दुई दिनको जुनीमा यो वैशालु उमेर

एक पटक मात्र आउने हुनाले हाँसेर, रमाएर माया प्रिती लगाउँ भन्ने अभिव्यक्ति यस लोकगीतमा पाइन्छ । वैशालु उमेरमा जे गरे पनि सुहाउने कुरा गर्दै भट्ट हेर्दा आफू लट्ठ परेका कुरा गर्दै भेट भएको बेलामा मुखले मात्र कुरा ठिक्क नपारेर बचनले नै पक्का गरेर हाँसी हाँसी माया प्रिती लगाऊँ जस्ता रमाइला अभिव्यक्तिहरूलाई यस लोकगीत प्रस्तुत गरिएको छ ।

ख) वियोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीत

वियोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीतहरू माया प्रेममा विछोड हुँदाको अवस्थालाई मार्मिक ढङ्गले गाइएको हुन्छ । माया प्रेम लाउँदाको सुखद क्षणलाई सम्भेर विछोड भएपछि त्यही क्षण घातक हुँदा वियोगान्त प्रेमपूर्ण भाव अभिव्यक्त हुन्छ । माया प्रेममा विछोड हुँदा प्रेमी प्रेमिकामा उत्पन्न शारीरिक तथा मानसिक रूपमा हुन जाने असामान्य अवस्थालाई वियोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीतमा समेटिएको पाइन्छ । वियोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीतको उदाहरणका रूपमा प्रस्तुत गीतलाई लिन सकिन्छ ।

केटा : नड र मासु छुटेको ठाउँमा
सम्भना त रहन्छ घाउमा
भिरको घाँस काट्न सक्छ्यौ र ?
ला को माया ला छैन भन्छ्यौ रे अरुलाई
आफ्नै मनलाई ढाँट्न सक्छ्यौ र ?

केटी : सँगै हुँदा दोष मात्रै लगाउने
छुटे आँसु बरबरी लगाउने
भिरको घाँस काट्न सक्छ्यौ र ?
ला को माया ला छैन भन्छ्यौ रे अरुलाई
आफ्नै मनलाई ढाँट्न सक्छ्यौ र ?

केटा : जहिले रगत हुँदैन पानी भैँ
तिमी मेरो आँखाको नानी भैँ
भिरको घाँस काट्न सक्छ्यौ र ?
ला को माया ला छैन भन्छ्यौ रे अरुलाई
आफ्नै मनलाई ढाँट्न सक्छ्यौ र ?

केटी : हाम्रो माया हेर्नेलाई लीला भो
लाउनेलाई त मुटुको किला भो
भिरको घाँस काट्न सक्छ्यौ र ?
ला को माया ला छैन भन्छ्यौ रे अरुलाई
आफ्नै मनलाई ढाँट्न सक्छ्यौ र ?

स्वर - विनोद बाजुराली र विष्णु माभी

रचना - एकनारायण भण्डारी

प्रस्तुत लोकगीतमा प्रेम वियोगको भाव अभिव्यक्त भएको छ । यस लोकगीतमा माया लगाउँदा सँगै जिउने सँगै मर्ने भनि खाएका कसमहरू एकाएक टुट्न पुग्दा प्रेमी प्रेमिका बीचमा उत्पन्न वियोगान्त भावलाई मर्मस्पर्शी शब्दमा उनेर मनै छुने स्वरमा गाइएको छ । प्रेमी प्रेमिका बीचको सम्बन्ध टुटे पनि उनीहरूको अन्तरआत्मामा रहेको एक अर्का प्रतिको प्रेम भाव नमरेको र कहिल्यै मर्न नसक्ने अवस्थालाई समेटेर प्रस्तुत गीत गाइएको छ । आफ्नो मायालुले छाडेर गएपनि नड र मासुको जस्तो सम्बन्ध कहिल्यै चुडिन नसक्ने र जहिलेसम्म रगत पानी भैँ हुँदैन तिमी मेरो आँखाको नानी भैँ रहने छौ जस्ता प्रेमपूर्ण अभिव्यक्ति प्रस्तुत गरिएको छ । यस्तै भिरको घाँस काट्न सक्नु र लगाएको मायालाई लाछैन भनि ढाँट्न सक्नु एउटै हो भनि तुलना गरिएको छ ।

न्याउली बरु डालीमा निदायो

तिम्रै यादले विस्तारा भिजायो

दुःख पर्दा तिम्रै काखमा रुने गर्थे सानु

तिमीले नै धोका दियो रुन कहाँ जानु

बिर्सु भन्छु पापी मन मान्दैन

बिर्सनेलाई बिर्सन जान्दैन

जोडी ढुकुर देखे पनि रुन्छन् आँखाहरू

तिमी हिड्ने बाटो तिरै हुन्छन् आँखाहरू

ला को माया निभेको दियो भो

मुटु माभ विभेको सियो भो

एउटै मुटु छुट्टिएर टाढा बन्नु पयो

आफ्नो दिलको टुक्रा आफ्नै हैन भन्नु पयो

तिम्रो तस्विर बोल्दैन बोलाउँदा

रात बित्यो हेरेर टोलाउँदा

स्वर - राजु परियार

रचना - एकनारायण भण्डारी

प्रस्तुत लोकगीत माया प्रेममा भएको विछोडको अवस्थालाई समेटेर गाइएको वियोगान्त प्रेमपूर्ण लोकगीत हो । प्रेमी प्रेमिका बीचको सम्बन्ध टुटेपछि, प्रेमीमा उत्पन्न मनोभावलाई यस लोकगीतमा मर्मस्पर्शी शब्दमा उनेर गाइएको छ । आफ्नी मायालुले आफूलाई धोका दिएपछि आफू न्याउली चरी भन्दा पनि दुःखित भई उसकै यादमा दिनरात रोएर दिन कटाउन पुगेको अवस्थालाई यस लोकगीतमा प्रस्तुत गरिएको छ । दुःख पर्दा रोएर आँसु पोख्ने मायालुको काख विरानो भएपछि कहाँ गएर दुःख बिसाउँ जस्ता मार्मिक अभिव्यक्ति यस लोकगीतमा पाउन सकिन्छ । हिजोसम्म आफ्नी मायालुलाई आफ्नै दिलको टुक्रा सम्झने प्रेमीले आज आफ्नै दिलको टुक्रालाई पनि हैन भन्न विवश छ त्यसैले होला आज जोडी ढुकुर देख्दा, उनी हिड्ने बाटो हेर्दा उसका आँखाहरू रुने गरेको जस्ता कारुणिक भावपूर्ण अभिव्यक्तिलाई यस लोकगीतमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.२.४. द्वन्द्वमा आधारित लोकगीत

सामुदायिक अस्त व्यस्तता, गृहयुद्ध, भाषिक युद्ध, जातीय युद्ध तथा अन्य द्वन्द्व र त्यसको प्रभावमा आधारित रही रचना गरिने लोकगीतहरूमा अन्य प्रेम, मिलन, विछोड, व्यङ्ग्य जस्ता भावहरू नगण्य हुन्छन् । द्वन्द्व अनि यसको प्रभाव तथा भविष्यको पीडामा आधारित रही कथानक तयार गरिने हुँदा द्वन्द्वको भाव बोकेका लोकगीतहरू अन्य लोकगीतहरूको तुलनामा मर्मस्पर्शी तथा सहानुभूतिमूलक हुन्छन् । द्वन्द्वको समयमा हुने निर्दोषको हत्या, पारिवारिक विछोड, दमन, अत्याचार जस्ता हिंसात्मक क्रियाकलाप र त्यसको प्रभावको बारेमा यथार्थ बोल्ने यस्ता लोकगीतहरू कारुणिक पनि हुन्छन् । नेपाली लोकगीतको उत्तरवर्ती समयमा दस वर्षे माओवादी द्वन्द्व र दोस्रो जनआन्दोलनको प्रभाव स्वरूप थुप्रै लोकगीतहरू रचना भएका छन् । माओवादी द्वन्द्व र त्यसको प्रभाव स्वरूप रचना गरिएको प्रस्तुत लोकगीतलाई द्वन्द्वमा आधारित लोकगीतका रूपमा लिन सकिन्छ ।

केटा : तिम्ना पनि बाउ आमा होलान् तिम्ना पनि बाल बच्चा होलान्

तिम्ललाई तेस्तै पारे भने सम्झनामा कति रोलान्

मान्छेले नै मान्छेलाई कस्तो व्यवहार गर्न सक्ने

रावण राक्षसले नै सीतालाई भैं हर्न सक्ने

कति कठोर हुँदो रै छ यो मान्छेको मन
कि सास चाहियो कि लास चाहियो खै उनी कहाँ छन्

केटी : सबले बोल्न पाउनुपर्छ कुरा खोल्न पाउनु पर्छ
जनताले चाहे जस्तो नौलो बिहान आउनु पर्छ
न त यहाँ दाइले जित्छ न त यहाँ भाइले हाँछ
थाहै छैन नेपालीले नेपालीलाई किन मार्छ
कति कठोर हुँदो रै छ यो मान्छेको मन
कि सास चाहियो कि लास चाहियो खै उनी कहाँ छन्

केटा : चेतनाको बिगुल फुक्दै हिन्दै थिए गाउँबस्ती
खै त आज कता गए यतै थिए हिँजो अस्ति
यदि उनी जीवित भए जीवितै छन् भन्नुप्यो
मारी कतै गाड्या भए चिहान देखाउ खन्नुप्यो
कति कठोर हुँदो रै छ यो मान्छेको मन
कि सास चाहियो कि लास चाहियो खै उनी कहाँ छन्

केटी : चाहे सक्छौ गौली ठोक्न चाहे सक्छौ छुरा उन्न
जस्तो कदम चाले पनि तिम्रो सपना पुरा हुन्न
देशको लागि लड्नेहरु डराउँदैनन् मृत्यु संग
एकमुठी सास हुन्जेल लड्छन् भएपनि अन्धा धुन्ध
कति कठोर हुँदो रै छ यो मान्छेको मन
कि सास चाहियो कि लास चाहियो खै उनी कहाँ छन्

स्वर - विष्णु खत्री र देवी घर्ती

रचना - विष्णु खत्री

प्रस्तुत लोकगीत सशस्त्र द्वन्द्व र त्यसले जनतामा पारेको प्रत्यक्ष असरलाई समेटेर रचना गरिएको लोकगीत हो । दस वर्षे द्वन्द्वकालीन समयमा माओवादी पक्षबाट र सरकार पक्षबाट के कति नागरिक मारिए त्यसको कुनै अतोपत्तो नलाग्दा ती वेपत्ता नागरिकको दुवै पक्षबाट खोजी हुनु पर्दछ भन्ने आग्रह गरी गाइएको प्रस्तुत लोकगीत करुण रस प्रधान द्वन्द्वमा आधारित लोकगीतको नमुना हो । यस लोकगीतमा दस वर्षे द्वन्द्वमा नेपालीहरूले भोग्नु परेको पीडा र त्यसले जनतामा उत्पन्न आक्रोशपूर्ण भावलाई प्रस्तुत गरिएको छ । मान्छेले मान्छेलाई मार्न सक्ने राक्षसी प्रवृत्ति

अन्त्य भई जनताले चाहे जस्तो नौलो बिहान आउनु पर्छ भन्ने अभिव्यक्ति प्रस्तुत गीतमा पाइन्छ । जहाँ जो मरे पनि नेपाली नै मर्ने हो; त्यसैले यहाँ जसले जसलाई मारे पनि कसैको जित र कसैको हार नभएर सबैको हार हुनेछ । त्यसकारण नेपाली नेपाली बीचको शत्रुता त्यागी हिंसा होइन देशमा शान्ति कायम गर भन्ने आग्रहपूर्ण अभिव्यक्ति यस लोकगीतमा अभिव्यक्त भएको छ ।

४.२.५. व्यङ्ग्यात्मक लोकगीत

आधुनिकता र परिवर्तनको नाममा समाजमा देखिएका विकृति र विसङ्गतिलाई जस्ताको तस्तै शब्दमा उनेर व्यङ्ग्यात्मक शैलीमा गाइने गीतहरू नै व्यङ्ग्यात्मक लोकगीत हुन् । व्यङ्ग्यात्मक शैलीका लोकगीतहरूमा मुख्य भावले सामाजिक यथार्थतालाई बोकेको हुन्छ र सामाजिक यथार्थतालाई जस्ताको तस्तै प्रस्तुत गरिने हुँदा यी लोकगीतहरू सुनाइमा भन्दा बुझाइमा आधारित रहेका हुन्छन् । घर, टोल, समुदाय, स्कुल, क्याम्पस तथा समग्र देशभित्र हुने गरेका अस्वभाविक क्रियाकलापलाई जस्ताको तस्तै शब्दमा उनेर लोकलय मार्फत श्रोता माझ पुऱ्याइने हुँदा समाज परिवर्तन तथा देश विकासको क्षेत्रमा यस्ता लोकगीतहरूले महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको पाइन्छ । विकृति र विसङ्गतिलाई टपक्क टिपेर गाइएको प्रस्तुत लोकगीतले माथि उल्लेखित भावलाई प्रस्ट पार्न सहयोग गर्दछ ।

केटा : मै बिग्रौँ वैशले

कोइ कोइ बिग्रौँ पैसाले

मै बिग्रौँ वैशले

केटा : हे, आजकल मेरो के बस्यो बानी

पढाइतिर भयाप्यै मन नजानी

क्याम्पस पढ्न आउनी

क्याम्पस पढ्न आउनी, सरले उता पढाउनी

हाम्ले आँखा जुधाउनी, चित्त बुझाउनी

केटी : हे, मन पराउन थालिछु कुनैलाई

हेरी रन मन लाउछु उनैलाई

क्याम्पस पढ्न आउनी

क्याम्पस पढ्न आउनी, सरले उता पढाउनी

हाम्ले आँखा जुधाउनी, चित्त बुझाउनी

केटा : हे, सर रिसार भने कान समात
पढ्न पछै वैशले नमात
क्याम्पस पढ्न आउनी
क्याम्पस पढ्न आउनी, सरले उता पढाउनी
हाम्ले आँखा जुधाउनी, चित्त बुझाउनी

केटी : हे, क्याम्पस आउनी म तिमी भर हो
पढाइमा त कसको ध्यान छ र हो
क्याम्पस पढ्न आउनी
क्याम्पस पढ्न आउनी, सरले उता पढाउनी
हाम्ले आँखा जुधाउनी, चित्त बुझाउनी

स्वर - पशुपति शर्मा र राधिका हमाल

रचना - पशुपति शर्मा

प्रस्तुत लोकगीत क्याम्पसमा हुने गरेका विकृति र विसङ्गतिलाई टपक्क टिपेर व्यङ्ग्यात्मक शैलीमा गाइएको छ । आजभोलि क्याम्पसमा हुने गरेको पढाइ र विद्यार्थीहरूको चालचलनलाई समेटेर गाइएको प्रस्तुत लोकगीतमा विद्यार्थीहरू पढाइमा भन्दा पनि प्रेममा ध्यान दिने प्रवृत्तिको विकासले क्याम्पसको वातावरण नै दुर्गन्धित हुँदै गइरहेको यथार्थलाई छर्लङ्ग पारिएको छ । प्रशासनिक कमजोरीका कारण एकातिर शिक्षकहरूले विद्यार्थीहरूको क्रियाकलापप्रति कुनै वास्ता नराख्नु र विद्यार्थीहरू माया प्रेमको नाममा अभद्र व्यवहार गर्दै जानुले शिक्षामा दिन प्रति दिन हुँदै गइरहेको खस्कँदो स्थितिलाई यस लोकगीतमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.३. निष्कर्ष

उत्तरवर्ती समयमा नेपाली लोकगीतको विश्लेषण गर्दा रचनामा विषयगत विविधता पाउन सकिन्छ । लोकगीतको रचना गर्दा तत्कालीन परिस्थितिले प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने हुनाले उत्तरवर्ती चरणमा विभिन्न समयमा भएका आन्दोलन, विज्ञान र प्रविधिको विकास तथा पश्चिमेली संस्कृतिको प्रभावले गर्दा लोकगीतको चयन तथा गायन शैलीमा पनि विविधता आएको छ । फलस्वरूप उत्तरवर्ती समयमा सामाजिक र मायाप्रेमसँग सम्बन्धित विषयवस्तुका अलवा राष्ट्रियता, द्वन्द्व, व्यङ्ग्य, जागरणमूलक आदि विषयमा आधारित रहेर नेपाली लोकगीतको रचना गरिएको पाइन्छ । वि.सं. २०३६ सालमा भएको विद्यार्थी आन्दोलन, वि.सं. २०४६ र वि.सं. २०६२/०६३ सालमा भएको जनआन्दोलन, दस वर्षे जनयुद्ध, लोकतन्त्र तथा संविधान सभाको जन्म हुँदै हालसम्म रचना गरिएका लोकगीतमा विषयगत विविधता भेटिनुका साथै पश्चिमेली

संस्कृतिको प्रभाव र आधुनिकताको नाममा गायन शैली तथा शब्द चयनमा विकृति र विसङ्गति भित्रिदै गएको छ । त्यसकारण लोकगीतको क्षेत्रमा भित्रिएका विकृति, विसङ्गति तथा कमी कमजोरीहरूलाई मध्यनजर गरी लोकगीतको उत्थान र विकासमा ध्यान दिई गुणात्मक लोकगीतहरू उत्पादन गर्नु जरुरी छ ।

पाँचौँ परिच्छेद

उपसंहार तथा निष्कर्ष

प्रस्तुत उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरण शीर्षकको शोधपत्रलाई ६ परिच्छेदमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो परिच्छेदमा शोध परिचय, दोस्रो परिच्छेदमा गीत तथा लोकगीतको सैद्धान्तिक परिचय, तेस्रो परिच्छेदमा नेपाली लोकगीतको चरण विभाजन र उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतको विवरणात्मक सूची, चौथो परिच्छेदमा उत्तरवर्ती चरणका नेपाली लोकगीतका मुख्य भाव वा विषयवस्तुलाई प्रस्तुत गरिएको छ र अन्त्यमा दोस्रो, तेस्रो र चौथो परिच्छेदको सारसङ्क्षेप स्वरूप पाँचौं परिच्छेदमा उपसंहार प्रस्तुत गरिएको छ ।

लोकगीत लोकसाहित्य अन्तर्गत पर्ने एक प्रमुख र सम्पन्न विधा हो । प्राचीन समय देखि नै श्रुति परम्परामा एक पुस्ताबाट अर्को पुस्तामा सदैँ, फिँजारिदै विकसित एक उत्कृष्ट लोकप्रिय विधाका रूपमा लोकगीतलाई लिने गरिन्छ । लोकगीतको उत्पत्ति कहाँ र कहिले देखि भयो भन्ने यकिन तथ्यहरू फेला नपरे पनि विभिन्न विद्वानहरूले गरेको अध्ययनलाई हेर्दा संस्कृत साहित्यका अत्यन्त प्राचीन ग्रन्थ वेद तथा विभिन्न उपनिषद्हरूमा लोकगीतका बारेमा चर्चा गरिएको पाइनु र पाश्चात्य साहित्यमा हेसियड तथा होमरका कृतिहरूमा गीति विशेषता पाइने हुनाले लोकगीतको इतिहास धेरै लामो रहेको अनुमान गरिन्छ ।

नेपाली भाषामा लेख्य लोकगीतको रचना गर्ने प्रचलन पछि मात्र भएपनि यसको मौखिक इतिहासलाई हेर्दा समाजमा लोकगीत गाउने प्रचलन निकै अघिदेखि चल्दै आइरहेको पाइन्छ । पहिलेदेखि नै हाम्रो समाजमा मेलापात गर्दा, घाँसदाउरा गर्दा र विभिन्न चाडपर्व मनाउँदा मौखिक रूपमा लोकगीत गाउने प्रचलन रहेको छ । नेपाली लोकगीतको इतिहास आफैँमा लामो हुँदाहुँदै पनि नेपाली लोकसाहित्यमा यसको प्रवेश पछिमात्र भएको पाइन्छ । विभिन्न विद्वानहरूले गरेको अध्ययन र अनुसन्धानबाट नेपाली लेख्य लोकगीतको विकास नेपाली कविता विधाको विकास सँगै भएको स्पष्ट हुन्छ । त्यसैले नेपाली लोकगीतको विकासक्रमलाई प्रसारणका हिसाबले विभिन्न तीन चरण अर्थात् पहिलो चरण: प्रारम्भदेखि वि.सं.१९४० सालसम्म (पृष्ठभूमिकाल), दोस्रो चरण: वि.सं.१९४२ सालदेखि वि.सं.२००७ सालसम्म (विकासकाल) र तेस्रो चरण: वि.सं. २००७ सालदेखि हालसम्म (विस्तारकाल)मा विभाजन गरी चर्चा गरेको पाइन्छ ।

लोकगीत लोकको अभिव्यक्ति भएको हुनाले लोकगीत गाउने प्रचलन धेरै पहिले देखि नै निरन्तर रूपमा चल्दै आइरहेको छ । मानिसले समाजमा भाषाका माध्यमबाट आफ्ना विचारहरूलाई आदान प्रदान गर्ने सहज माध्यमका रूपमा लोकगीत गाउने परम्परा रहेको पाइन्छ । आदिकाल देखि नै श्रुति परम्परामा एक व्यक्तिबाट अर्को व्यक्तिमा अनि एक पुस्ताबाट अर्को

पुस्तामा सधैं अद्यावधिक विकसित, विस्तारित र जीवित रहँदै आएको नेपाली लोकगीतको अध्ययन कार्यको प्रारम्भ भने वि.सं. २००७ सालपछि मात्र भएको पाइन्छ ।

श्रुति परम्परामा प्रचलनमा रहेको नेपाली लोकगीत लिखित रूपमा नेपाली लोकसाहित्यमा प्रवेश पाएसँगै नेपाली लोकगीतका अध्येताहरूले सम्पूर्ण लोकगीतहरूलाई समेट्ने गरी वर्गीकरण गरेको पाइन्छ । वर्षभरी विभिन्न अवसरमा गाइने लोकगीतलाई समेटेर वर्षचक्रीय लोकगीत अन्तर्गत बाह्रमासे लोकगीत र ऋतुकालीन लोकगीत अनि जीवनचक्रीय लोकगीत अन्तर्गत संस्कारगीत, धार्मिकगीत, उमेर अवस्थाकालीन गीत र नृत्यगीतलाई नेपाली लोकसाहित्यमा प्रमुख रूपमा चर्चा परिचर्चा गरिएको छ । नेपालमा सबैजसो भूभागमा विभिन्न भाकामा गाइने भ्याउरे गीत, लोकजीवनमा घाँसदाउरा गर्दा गाइने घाँसे/घाँसिया गीत, सामान्य बोलीचालीका भाषामा टुक्का जोडी गाइने चुडुका गीत, पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा प्रचलित रोइला गीत, बैँसालु ठिठाठिठीहरूले ठट्यौलो र रसिलो पारामा गाउने ख्याली गीत, पश्चिमाञ्चल तथा मध्यपश्चिमाञ्चल भेगतिर बाह्रैमासे गाइने सालैजो गीत, तामाड जातिमा प्रचलित सेलो गीत, हरितालिका (तीज) का अवसरमा हिन्दु नारीहरूले गाउने तीज गीत, बडादसैंको नवरथा सुरु भएदेखि महानवमीको दिनसम्म साँझ बिहान दुर्गा भवानीको आराधनामा गाइने मालसिरी गीत, तिहारको अवसरमा महिलाहरू भेलाभई गाउने भैलो गीत, तिहारकै समयमा पुरुषहरूले सामूहिक रूपमा गाउने देउसी गीत, फागु शुक्ल अष्टमीदेखि पूर्णिमासम्म गाइने फागु/फगुवा गीत, जेठ महिनामा कर्म गर्दा गाइने जेठे गीत, असार महिनामा धान रोप्दा गाइने असारे गीत, मंसिर महिनामा दाइँ हाल्दा गाइने दाइँगीत, डोटी-कर्णाली भेगतिर पुत्र जन्मदेखि अन्य संस्कार तथा गृह निर्माण, तीर्थयात्रा आदि सम्मका अवसरमा गाइने मागल गीत, पूजाआजा वा आराधनाका क्रममा ईश्वरको गुणगान गर्दै भक्तिभाव देखाउन गाइने भजन गीत, बालबालिकाहरूलाई फुल्याउने, खेलाउने र सुताउने बेला गाइने बाल गीत, विवाहका बेला दुलाहापट्टिका गाउँघर, नाताकुटुम्ब र छरछिमेकका आइमाईहरूद्वारा दुलाहाकै घरमा मिलेर गाइने रत्यौली गीत, मध्यपश्चिमाञ्चल तथा सुदुरपश्चिमाञ्चल भेगमा देउडा खेल खेल्दा गाइने देउडा गीत, मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा मादलको तालमा गाइने टप्पा गीत आदि नेपाली लोकगीतहरू नेपाली जनजीवनमा घर आँगनदेखि लिएर बनपाखा, मेलापात, चाडपर्व तथा विभिन्न अवसरहरूमा गुञ्जिरहेको पाइन्छ । नेपाली लोक विद्वानहरूले यहाँ प्रचलित विभिन्न लोकगीतहरूको सङ्कलन गरी अत्यन्त महत्त्वका साथ नेपाली लोकसाहित्यमा अध्ययन गरेको पाइन्छ ।

लोकगीतमा लोक गायकगायिकाहरूले लोकजीवन भित्र आफ्ना आँखाले देखेका र भोगेका वास्तविक घटनाहरूलाई टपक्क टिपेर गाउने गर्दछन् । लोकमा प्रचलित भावी, कर्म, भाग्य, साइत, शकुन-अपशकुन र सपनाका प्रसङ्गजस्ता परम्परादेखि चल्दै आएका लोक विश्वासदेखि लिएर

आधुनिक युगका नयाँ नयाँ मूल्य र मान्यताहरू पनि लोकगीतमा उतारिएको हुन्छ । समाजमा सुखका बेला हर्ष, उल्लास, उमङ्ग, व्यथा, वेदना आदि पोख्ने साभ्ना थलो लोकगीत भएको हुनाले लोकगीतलाई जनजीवनको सुख र दुःखको साथीका रूपमा लिने गरिएको छ ।

श्रुति परम्परामा विकसित नेपाली लोकगीत वि.सं. २००७ सालको प्रजातन्त्रको आगमन र राष्ट्रको पहिलो एक मात्र सञ्चार माध्यम रेडियो नेपालको स्थापनासँगै नेपाली लोकगीतको गुञ्जनकाल सुरु भएको मानिन्छ । त्यसैले नेपाली लोकगीतलाई रेकर्ड, प्रकाशन तथा प्रसारणका हिसाबले दुई चरणमा विभाजन गरी चर्चा गरिएको छ । वि.सं. २००७ सालदेखि वि.सं. २०३६ सालसम्म पूर्ववर्ती चरण र वि.सं. २०३६ सालदेखि यता उत्तरवर्ती चरण । वि.सं. २००७ सालपछि नेपाली लोकसाहित्यका अध्येताहरूले छरिएर रहेका लोकगीतहरूलाई सङ्कलन गरी लोकसाहित्यमा चर्चा गर्ने प्रयास गरेका छन् भने लोकगायकहरू गाउँगाउँ डुली चोखा स्थानीय भाकाहरूलाई टिपेर रेकर्ड गराउने प्रचलनको सुरुवातसँगै नेपाली लोकगीत रेडियो नेपाल मार्फत नेपालका कुना कन्दरासम्म गुञ्जायमान हुन पुग्दछ ।

नेपाली लोकगीतको उत्तरवर्ती चरण वि.सं. २०३६ सालदेखि यताको समयलाई मानिन्छ । वि.सं. २०३६ सालमा भएको जनक्रान्ति र यसको सफलतासँगै नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा नयाँ नयाँ प्रविधि, विषय वस्तु र गायन शैलीले प्रवेश पाएको देखिन्छ । लोकगीत उत्पादन गर्ने संस्थाहरूको बढ्दो विस्तार, देशभरी नै सञ्चार माध्यमहरूको उपलब्धता र लोक कलाकारहरूको बढ्दो प्रवेशले गर्दा उत्तरवर्ती चरणमा नेपाली लोकगीत माहोल दिनानुदिन विकसित हुँदै गइरहेको पाइन्छ । विभिन्न कालखण्डमा हुने गरेका विभिन्न खालका आन्दोलनले गर्दा लोकगीत रचनाको विषय वस्तु फराकिलो बन्दै गइरहेको छ । पुराना पुस्ताका कलाकारहरूले लोकका मूल्य र मान्यताहरूलाई जगेर्ना गर्ने हिसाबले लोकगीतको विषयवस्तु बनाएको पाइन्छ भने नयाँ पुस्ताका कलाकारहरूले लोकगीतलाई परिमार्जित रूप दिन खोजेको पाइन्छ । एकथरी कलाकारहरू स्थानीय विषयवस्तु, शब्द, गायन शैली र बाजाहरूको प्रयोगमा जोड दिएको पाइन्छ भने अर्काथरी कलाकारहरूले लोकगीतमा आधुनिकता थप्ने प्रयास गरेको पाइन्छ । यसरी गाउँघरमा गाइने लोकगीत गाउँघरको हाता नाघेर आधुनिक बाजाहरूका साथ सहर बजारसम्म अभिगुञ्जन हुन पुग्दा सहर बजारमा गाउने तरिका र गाउँघरमा गाउने तरिका गरी दुई छुट्टाछुट्टै गायन शैली देखा पर्दछन् ।

लोकगीत लोकको अभिव्यक्ति भएका कारण लोकगीतमा लोक विशेषता भल्किनु जरूरी ठानिन्छ । आधुनिकताको नाममा विभिन्न खाले विकृति र विसङ्गति भित्रिँदै जाँदा लोकगीतको वास्तविक मर्ममाथि चोट पर्न गएको छ । गाउँघरमा सीमित लोकगीत सहर बजारसम्म गुञ्जायमान हुनुलाई महत्त्वपूर्ण उपलब्धि मान्न सकिँएता पनि बढ्दो आधुनिकता र व्यावसायिकता

कारण विभिन्न प्रकारका विकृति र विसङ्गतिको प्रवेशले लोकगीतको गुणत्मकतामा ह्रास आउँदै गइरहेको छ । विज्ञान र प्रविधिको विस्तारले गर्दा आजको युग प्रचार प्रसारको युग बनेको छ । रेडियो तथा विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूको विकास र विस्तारले बजार, बस्ती र गाउँघरका घर, छाप्रा र टहरासम्म लोकगीत गुञ्जिदा हाम्रा रोदीघर तथा विभिन्न मेलाहरूमा मौखिक रूपमा लोकगीत गाएर रमाइलो गर्ने परम्परा विस्तारै हराउँदै गइरहेको छ ।

पहिले नेपाली लोकगीतको विषयवस्तु बनाउँदा लोकगायकहरूले नारी प्रति गरिने भेदभाव, अशिक्षा, थिचोमिचो, बालविवाह, परिवारिक किचलो, परदेशी नेपालीहरूका कथाव्यथा, मायाप्रेम तथा विभिन्न सुखद अवसरका विषयवस्तुलाई यथार्थ रूपमा प्रस्तुत गर्ने गर्दथे भने आजभोलि लोकगीतको रचना कुनै एक ठाउँमा बसेर गरिने हुनाले विषय वस्तुको प्रस्तुतिमा यथार्थ भन्दा काल्पनिकता पाइन्छ । पछिल्लो समयमा विभिन्न कालखण्डमा भएका विभिन्न आन्दोलनको प्रभाव स्वरूप नेपाली लोकगीत रचनाको विषयवस्तुमा विविधता पाउन सकिन्छ । ती गीतहरूमा मायाप्रेमका अलवा राष्ट्रप्रेम, जागरण तथा व्याङ्ग्यात्मक भाव पाउन सकिन्छ । उत्तरवर्ती चरणको सुरुसुरुका अवस्थामा लोकगीतमा जति मौलिकता भेटिन्छ त्यसको तुलनामा पछिल्लो समयका लोकगीतहरूले आफ्नो लोक अस्तित्व गुमाउँदै गएको देखिन्छ । तुलनात्मक हिसाबले दोहोरीका रूपमा लोकगीत गाउने प्रचलन बढ्दै जाँदा नेपाली लोकगीतको क्षेत्रमा नयाँ नयाँ आगन्तुक तथा उच्छृङ्खल शब्दहरूले प्रवेश पाएका छन्; जसले गर्दा नेपाली लोकगीतको विकासमा अलिकति बाधा पुगेको छ । व्यावसायिक दृष्टिकोणले विगतका समयमा उत्पादन भएका क्यासेट एल्बमहरूले जे जति सफलता पाएका थिए त्यसको तुलनामा पछिल्लो समयमा ह्रास आउँदै गइरहेको पाउन सकिन्छ । संख्यात्मक रूपमा लोकगीतका रचनाहरूको उत्पादनमा जति धेरै वृद्धि हुँदै गएपनि विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूको बढ्दो विस्तारका कारण क्यासेट तथा सी.डी.हरूको बजार खस्कदै गएको छ । यसैलाई मध्यनजर गरी विगत केही समय यता लोकगीतका भिडियो क्यासेट उत्पादन तथा CRBT, PRBT आदिलाई प्रचलनमा ल्याइएको छ । जसले गर्दा नेपाली लोकगीतको क्षेत्रको विकासमा केही टेवा पुगेको देखिन्छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रमा उत्तरवर्ती चरणका करिब एकहजार जति लोकगीति रचनाहरूको विवरणलाई सुचीकृत गर्नुका साथै पछिल्लो समयमा देखिएका विकृति-विसङ्गति तथा उत्तरवर्ती चरणको पूर्वार्द्ध देखि अहिले सम्मको अवस्थालाई अध्ययन गरिएको छ । बढ्दै गइरहेको लोकगीतको विस्तार र यससँगै भित्रिएका विकृति-विसङ्गति तथा कमी कमजोरीहरूलाई निर्मूल गर्दै लोकगीतका मौलिक विशेषताहरूलाई जगेर्ना गर्नु र लोकको पहिचान भल्कने लोकगीतको उत्पादनमा जोड दिनु आजको आवश्यकता हो ।

सन्दर्भग्रन्थ सूची

- अधिकारी, दिनेश, **आफ्नै मन : आफ्नै आँगन**, काठमाडौँ : जीवा लामिछाने, २०५४ ।
- अज्ञात, कपिल, “लोकगीतहरूको संक्षिप्त परिचय”, **विवेक**, (वर्ष १५, अङ्क ६, २०६०), पृ. ४९-५५।
- अनिल, सन्तराम, **कन्नोजी लोकसाहित्य**, दिल्ली : अभिनव प्रकाशन, इ. १९७५ ।
- आचार्य, गोविन्द, **लोकगीतको विश्लेषण**, काठमाडौँ : पैरवी प्रकाशन, २०६० ।
- उपाध्याय, कृष्णदेव, **लोकसाहित्य की भूमिका**, छैटौँ संस्क., इलाहाबाद: साहित्य भवन प्रा.लि., इ. १९८० ।
- _____, **लोक साहित्यको रूपरेखा**, इलाहाबाद : लोक भारती प्रकाशन, इ. १९८८ ।
- कन्दर्वा, काजीमान, **नेपाली जनसाहित्य**, काठमाडौँ : रायल नेपाल एकेडेमी, २०२२ ।
- कर्मा, लीलासिंह, **हाम्रो लोकसाहित्य**, दोस्रो संस्क., जनकपुर : उत्तमकुमार कर्माचार्य, २०४५ ।
- खड्का, लक्ष्मी, **सुर्खेत उपत्यकामा प्रचलित नेपाली लोकगीतको अध्ययन**, अप्रकाशित, स्नातकोत्तर शोधपत्र, नेपाली केन्द्रीय विभाग, २०५८ ।
- गौतम, लक्ष्मणप्रसाद, “नेपाली लोकगीत : स्वरूप र तत्त्व एक सङ्क्षिप्त चर्चा”, **विवेक**, (वर्ष १५, अङ्क ६, २०६०), पृ. ९५-९८ ।
- जोशी, सत्यमोहन, **हाम्रो लोकसंस्कृति**, काठमाडौँ : रत्न पुस्तक भण्डार, २०१४ ।
- तिवारी, हीरालाल, **गङ्गाघाटी के गीत**, वाराणसी : विश्वविद्यालय प्रकाशन, इ. १९८० ।
- त्रिपाठी, वासुदेव र अन्य (सम्पा.), **नेपाली बृहत् शब्दकोश**, सातौँ संस्क., काठमाडौँ : प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०६७ ।
- त्रिपाठी, लालधर, **गीतिकाव्यको विकास**, वाराणसी : हिन्दी प्रचारक पुस्तकालय, २०६१ ।
- थापा, धर्मराज, **गण्डकीका सुसेली**, काठमाडौँ : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०३० ।
- थापा, धर्मराज र हंसपुरे सुवेदी, **नेपाली लोकसाहित्यको विवेचना**, काठमाडौँ : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, २०४१ ।

दाहाल, विनोदकुमार, ओखलढुङ्गाका बाल लोकगीतहरूको अध्ययन, अप्रकाशित, स्नातकोत्तर शोधपत्र, नेपाली केन्द्रीय विभाग, २०५७ ।

दिवस, तुलसी (सम्पा.), नेपाली लोकसंस्कृति सङ्गोष्ठी, काठमाडौं, नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०३४ ।

न्यौपाने, कुसुमाकर, पैयुँखोले लोकगीतको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण, काठमाडौं : त्रि.वि., २०४४ ।

पन्त, कालीभक्त, हाम्रो सांस्कृतिक इतिहास, स्याङ्जा : स्वयं, २०२८ ।

पराजुली, कृष्णप्रसाद, नेपाली लोकगीतको आलोक, काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार, २०६४ ।

पराजुली, ठाकुर, नेपाली साहित्यको परिक्रमा, काठमाडौं : विद्या प्रकाशन, २०४६ ।

पराजुली, मोतीलाल र जीवेन्द्रदेव गिरी, नेपाली लोकसाहित्यको रूपरेखा, काठमाडौं : साभा प्रकाशन, २०६८ ।

पुडासैनी, रामप्रसाद, नुवाकोट जिल्लाका लोकगीतको अध्ययन, त्रि.वि. अप्रकाशित, स्नातकोत्तर शोधपत्र, नेपाली केन्द्रीय विभाग, २०५८ ।

बन्धु, चूडामणि, नेपाली लोकसाहित्य, काठमाडौं : एकता बुक्स, २०६६ ।

बराल, कृष्णहरि, संदृष्टि, काठमाडौं : साभा प्रकाशन, २०५५ ।

_____, गीत सिद्धान्त र इतिहास, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, २०६० ।

बस्नेत, श्रीरामसिंह र सुभाषचन्द्र ढुंगेल, त्रिवेणीका लहरहरू, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०४४ ।

बाबुलकर, मोहनलाल, गढवाली लोकसाहित्यको विवेचनात्मक अध्ययन, प्रयाग : हिन्दी साहित्य सम्मेलन, इ. १९६४ ।

भोजपुरे, हिरण्य, नेपाली गीत-सङ्गीतका केही रङ्ग केही तरङ्ग, काठमाडौं : २०६० ।

मल्ल, राधिका, म्याग्दी जिल्लामा प्रचलित नेपाली लोकगीतको अध्ययन, अप्रकाशित, स्नातकोत्तर शोधपत्र, नेपाली केन्द्रीय विभाग, २०५८ ।

मल्ल, सावित्री, पाल्पाका लोकगीत अध्ययन र विश्लेषण, पाल्पा : कक्षपति प्रकाशन, २०५२ ।

माहिला, व्याकुल (सम्पा.), नेपाली गीत सङ्ग्रह, काठमाडौं : चाँदनी प्रकाशन, २०५९ ।

- रावल, बेनी जङ्गम, सन्दर्भ : लोकगीतका, काठमाडौँ : भृकुटी एकेडेमिक पब्लिकेशन, २०६३ ।
- रिमाल, डिल्लीराम, गीतको सिद्धान्त र नेपाली गीतको सन्दर्भ, काठमाडौँ : प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०५० ।
- रिसाल, राममणि, नेपाली साङ्गीतिक यात्रा : अनेक घटक, काठमाडौँ : प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०५० ।
- रोहतगी, सरोजनी, अवधीका लोकसाहित्य, दिल्ली : नेशनल पब्लिशिङ्ग हाउस, इ. १९७१ ।
- लुइटेल, खगेन्द्रप्रसाद, नेपाली गीत-गजल भाग-१, काठमाडौँ : साभा प्रकाशन, २०६७ ।
- शर्मा, वसन्तकुमार (सम्पा.), नेपाली शब्दसागर, काठमाडौँ : भाभा पुस्तक भण्डार, २०६३ ।
- शर्मा, मोहनराज, गीत-विश्लेषणका समकालीन आधारहरू, काठमाडौँ : प्रज्ञा प्रतिष्ठान, २०५० ।
- शर्मा, मोहनराज र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल, लोकवार्ता विज्ञान र लोकसाहित्य, काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, २०६३ ।
- _____ , शोधविधि, काठमाडौँ : साभा प्रकाशन, २०६६ ।
- श्रीवास्तव, पूर्णिमा, लोकगीतों मे समाज, जयपुर : मङ्गल प्रकाशन, इ. १९७५ ।
- सत्येन्द्र, लोकसाहित्य विज्ञान, दोस्रो संस्क., आगरा : शिवलाल अग्रवाल एण्ड कम्पनी, इ. १९७१ ।